

NJEMAČKA I USTASKO-DOMOBRANSKA
DOKUMENTA

**NAREĐENJE KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE »PRINC EUGEN« OD 5. MAJA 1944. ZA
NAPAD NA SELO VRABCI¹**

Radiogram

5.5
20,20

Šalje: 14. puk

1/14.

Crvne snage — oko 500 ljudi — us. Vrabci² (8 km sjeverozap. od s. Zljebovi). 6.5. I/14.³ i 11/14. će koncentrično napasti neprijatelja i uništiti ga. 11/14. napada ka sjeverozapadu preko s. Preljubovića u 3 kolone. Celo lijeve kolone da u 04,00 čas. bude spremno kod s. Ketenovići (5 km jugoist. od s. Vrabci).⁴ 1/14. napada opštim pravcem ka jugozapadu u 2 kolone, tačka težišta desno, iz dosadašnjeg prostora i desnom kolonom preko G. Babine — s. Vrutci, dostiže k. 1007 (Gradina), a lijevom kolonom preko s. D. Babine — k. 1113 tako da ove tačke budu prije 04,00 čas. dostignute kao polazni položaj; u 04,30 početak napada na s. Vrabci,⁵ IV mot.⁶ potpomaže napad.

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—5, k. 11.

² Odnosi se na jedinice 15. majevičke brigade. Vidi dok. br. 114.

³ Prvi bataljon je toga dana u 14.55 časova bio na prostoru s. Pjenovca, dok je jedan manji dio njegovih snaga, kao desna kolona, stigao do s. Nevačka (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—3, k. 11). '

⁴ Pogrešno. Treba: jugozapadno.

⁵ U izvještaju (radiogramu) 1. bataljona 14. SS brdskog lovačkog puka od 6. maja 1944. o tome se kaže:
> 07,15 čas.

Batalj. k-dno mjesto s. Ivazovići (sjeverozap. od s. D. Babina); 2. četa — s. Vrutci; 3. četa — Gradina, krstari područjem D. Babine; u predjelu Vrabci — Gradina nema neprijatelja; 3. četa maršuje ka s. Knežini. Molim naređenje. (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—7, k. 11.)

⁶ Vjerovatno se misli na padobranski bataljon (vidi dok. br. 114, napomenu br. 6).

Radio-veza kao dosada. Sanitetske ustanove kao dosada. K-dno mjesto puka 6,5 km od s. Preljubovića.

Potp.
Gros⁷

BR. 170

**NAREĐENJE KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 7. MAJA 1944. ZA NAPAD NA JEDINICE
17. i 27. NOU DIVIZIJE NA PROSTORU VUČJA JAMA —
DRAGORADI I RAKOVA NOGA — VLADOJEVIĆ¹**

Radiogram

7.5.
08,55 čas.

Šalje: 14. puk

1/14.

Prema izvještajima vazduhoplovstva neprijatelj je na Vučjoj jami. Neprijatelj je takode posio s. Dragoradi i s. Rakova Noga.²

I batalj. napada Vučju jamu, a zatim s. Dragoradi. II batalj. angažovan na Rakovu Nogu i s. Vladojević.¹

⁷ Mihailo Gros, komandant puka

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 6/1—15, k. 11.

⁵ Odnosi se na jedinice 17. i 27. NOU divizije. Iz naredenja Komande ovoga puka od istoga dana vidi se da su joj podatke o pomenutih jedinicama dostavljali i četnici (Arhiv V. 1.1., reg. br. 6/1—11. k. 11).

³ Pošto su 17. i 27. divizija iz pomenutih sela krenule ranije, tj. oko 8 časova, prema Olovu, to nije došlo do borbe. Ali, pošto je 1. bataljon 6. brigade ostao na prostoru s. Medojevića za vezu sa odsječenim bataljonima 2. krajiške brigade, to je borba vođena s njim (vidi dok. br. 88 i 114 u ovoj knjizi). U naredenju (radiogramu) Komande 14. SS puka od 7. maja o tome se kaže:

»20,50 čas.

2. četa mora da spriječi pokušaje probijanja. Artiljerijska vatra biće otvorena kad baterija promijeni položaj i dođe na Vučju jamu. Pukovska rezerva angažovana preko s. Medojevići — Hrast«. Istog dana u 23,30 časova Komanda ovog puka izdala je naredenje (radiogram) 1. bataljonu da 8. maja, u 7 časova, krene preko s. Vukmanovića za s. Kruševo. gdje da se prikupi (bez 2. čete) i sačeka puk. U iz-

Da li su ustanovljeni neprijateljski gubici? Komora za snabdijevanje se prebacuje u s. Kruševci, stoga ostaviti pokazivača pravca.

K-dno mjesto puka se po podne premješta u Kruševce.

Za tačnost
Kirhhof
SS-Uscha.

potp. Gros

BR. 171

NAREĐENJE KOMANDE 1. BATALJONA 14. SS BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 13. MAJA 1944. ZA PREBACIVANJE U HAN-PIJESAK¹

13.5.44.

Radiogram

1.—4. pion. vodu i vodu oklop, lovaca

Bataljon će se mot.-maršem odmah prebaciti u Han-Pijesak. Za transport stoje na raspolaganju 9 kamiona koji će krećući se u oba smjera prenijeti pribor i konje u naređeni prostor.

Ukrcavanje jedinica će se vršiti pred batalj. k-dnim mjestom kako sljedeće:*

vještaju (radiogramu) Komande 2. čete od 8. maja o tome se kaže:
»13,00 čas. 1/14.

Gdje se nalazi bataljon?

Izviđačko odjeljenje, koje je od bataljona trebalo da dovede odjeljenje za snabdijevanje, vratilo se iz s. Kruševa. U Kruševu 1. četa, koja izvještava da u s. Dragoradi nema neprijatelja. Ne zna gdje je bataljon — nema hrane. 2. četa takođe nema hrane. Do daljeg naređenja ostaje na Stjenici«. (Arhiv V.M., reg. br. &'1—14 i 18. k. 11.)

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1.1., reg. br. a 1—23, k. 11.

¹ U izvještaju (radiogramu) Komande 1. bataljona 14. brdskog lovačkog puka od 14. maja 1944. o tome se kaže:
»11.40 čas.

Bataljon u Han-Pijesku; 3. četa u Kramu — nije bilo nikakvih događaja«. (Arhiv V. 1.1., reg. br. &'1—27, k. 11.)

⁵ Redakcija nije mogla da ustanovi gdje se tada nalazilo komandno mjesto bataljona. Međutim u naređenju (radiogramu) Komande 14. SS

16,00 čas. 3. četa i dijelovi 2. čete

19,00 čas. ostatak 2. čete, oklop, lovci, štab i dijelovi 1. čete

22,00 čas. ostatak 2. čete i ustaše

01,00 čas. Komore i pion. i lov.

Svi konji bataljona će na kraju biti ukrcani sa komorom.
Za osiguranje saobraćaja kamiona biće formirana jedna grupa koju će davati slijedeće jedinice:

Povratak 1. transp.	3. četa
2. „	2. četa
3. „	1. četa.

Osiguranje komore će izvršiti pion. vod, koji će takode preuzeti osiguranje vozila sve do posljednjeg transporta.

Po dolasku na novi prostor 3. četa preuzima osiguranje ka sjeveroistoku, a prema jugoistoku 2. četa.

1. četa — bataljonska rezerva — mora biti upotrebljena kao veza između osiguravajućih četa.

Komora i svi konji premještaju se, pod komandom k-dira pion. voda, u Han-Pijesak. Oficir za ukrcavanje . . .⁴ Kemp.

potp. Labende SS-oštuf. i ađutant

brdskog lovačkog puka od 9. maja 1944. o prebacivanju bataljonr. se kaže:

>23,00 časa

Prema naredenju div., batalj. kreće odmah; dostiže s. Čude (8 km sjeveroist. od Olova) i osigurava ka sjeveru i sjeveroistoku. Komoru batalj. odmah uputiti pukovskoj patrolnoj četi, a sutra će biti upućena sa pukom:- Puku iz komore uputiti jednog kurira. Dolazak bataljona u prostoru za osiguranje ...« Na kraju tekst nečitak (Arhiv V. 1.1., reg. br. 6/1—20. k. 11).

NAREĐENJE KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 15. MAJA 1944. ZA PRIKUPLJANJE U
PODGAJU I ZA PREBACIVANJE U ŠAHBEGOVICE¹

Radiogram

15.5.
18,14 čas.

Šalje: Ia

1/14.

Neprijatelj se vjerovatno iz prostora s. Rakova Noga povukao ka jugoistoku.² 11/14. se prikuplja u prostoru s. Podgaj (2 km južno od s. Zunova).

1/14.³ će se ubrzano preko Jabuke prebaciti u prostor s. Sahbegovići (8 km sjeverozapadno od Sokolca).⁴

K-dant.

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—36, k. 11.

² Riječ je o jedinicama 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

³ Prema naređenju (radiogramu) komandanta 7. SS divizije od 15. maja, u 12,05 čas., bataljon je imao zadatak da jakim lijevim krilom nadire na zapadu ka s. Rakovoj Nozi (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—31, k. 11).

⁴ U izvještajima (radiogramima) Komande 1. batalj. 14. SS brdskog lovačkog puka od 15. maja 1944. o rasporedu i dejstvu Bataljona se kaže:

»06,00 čas.

14. puku

Ojačana 1/14, Stab i četa ustaša u 06,00 čas. prošli kroz s. Vrabci ka s. Knežini. 2. četa D. Babine. Sa 3. četom još nema veze«.

>14.10 čas.

I-a div.

Bataljon, bez 3. čete, dostigao liniju s. Vrutci — s. Pridvorica - s. Mangurići.

Na terenu nema neprijatelja — uspostavljena veza sa 11/14 (7 km od Mangurića).«

A u naređenju (radiogramu) Komande toga bataljona od 15. maja o tome se kaže:

>21,15 čas.

3. četi

Po izvršenju zadataka 3. i 1. četa od s. Rakove Noge dostižu s. Sahbegoviće (6,5 km jugozap. od s. Knežine).

Bataljon će odjeljenja za snabdijevanje 3. i 1. čete uputiti ka jugu. Odjeljenje za snabdijevanje 3. čete 16. 5. 44. do 05,30 čas. uputiti odjeljenju za snabdijevanje Bataljona na k. 765 (0,8 km zap. od s. Knežine). Batalj. k-dno mjesto od 16. 5. 44. u 09.00 čas. u Šahbegovićima«. (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—29, 30 i 33, k. 11.)

**IZVJEŠTAJ 1. BATALJONA 14. SS BRDSKOG LOVAČKOG
PUKA OD 16. MAJA 1944. O DOLASKU NA PROSTOR POD-
GRABA¹**

Radiogram

16.5.
15,00 čas.

Šalje: 1/14.

Ia div.²

- 1.) 1/14. bez 3. čete u 14,30 čas. dostigao Podgrad.³ 3. četa će prispjeti vjerovatno kroz 2—3 časa. Veza će biti kod s. Bogovića.⁴
- 2.) Trupa iscrpljena, naročito zbog posljednjeg dnevnog i noćnog marša.⁵ Veliki procenat oboljenja nogu.
- 3.) Preduzeto izvidanje visova na kojima se nalazi neprijatelj na 4 km jugozap. od Podgraba.

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—39, k. 11.

² Operativni odsjek 7. SS divizije »Princ Eugen«

³ Na karti Sarajevo 1 : 100.000 to mjesto nije nađeno. Vjerovatno se odnosi na s. Podgrab.

⁴ U radiogramu komandanta 7. SS divizije od 16. maja 1944. o položaju Bataljona se kaže:

»22.20 čas. 1/14.

Neprijatelj u jačini 250 ljudi od s. Bogovići odstupio ka jugozapadu. 1/14. sjeverni dio s. Bogovića.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—40, k. 11.) O povlačenju naših snaga vidi dok. br. 114 u ovoj knjizi.

⁵ Bataljonu je 15. aprila, u 18,00 časova, naredeno da se prebaci preko s. Jabuke u s. Šahbegoviće. Vidi dok. br. 172.

**NAREĐENJE KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 17. MAJA 1944. ZA NADIRANJE PRAV-
CIMA PODGRAB — BRATELJEVICI — JABUKA I POD-
GRAB — ORAHOVICA — BOGOVICI I ZA ZAPRECAVANJE
NA LINIJI GORAZDE — USTIKOLINA¹**

Radiogram

5 7. 5.
14,10 čas.
Hitno

Salje: Ia

1/14.

- 1.) 17. div. u jutarnjim časovima ist. od s. Pale prešla put ka jugu. Vjerovatan pravac kretanja jugoistok.² Naše izviđačko odjeljenje u 12,00 čas. osmotrilo neprijateljske pokrete kod s. Lučevica (5 km južno jugozapad, od s. Podgraba).*
- 2.) 1/14. bez zadržavanja i sa desnim bočnim osiguranjem (1 ojač. četa) nadire od s. Podgraba preko s. Lučevica, s. Brateljevića i s. Račića na s. Jabuku, glavninom 1/14. preko s. Orahovica, s. Bukovica i Bogovići.⁴ Radi se o tome da se ponovo uspostavi dodir sa neprijateljem i da mu se spreči odstupanje. 11/14. vrši zaprečavanje na opštoj liniji Goražde — Ustikolina.

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—43, k. 11.

² O pokretu i dejstvu pomenute divizije vidi dok. br. 114.

* U naredenju (radiogramu) Komande 7. SS divizije od 17. maja 1944. o tome se kaže:
>09,00 čas.«

Hitno

1/14.

U jutarnjim časovima neprijatelj sa svojom glavninom ist. od s. Pale probio se ka jugozapadu.

Batalj. će se odmah vratiti u s. Podgrab. (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—14, k. 11.)

⁴ Vidi dok. br. 173 i 175.

IZVJEŠTAJ KOMANDE 1. BATALJONA 14. SS BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 18. MAJA 1944. O DOLASKU NA PROSTOR PREVILE I O BOMBARDOVANJU SNAGA NOVJ KOD JABUKE¹

Radiogram

18. 5.
13,15 čas.

Šalje: 1/14

14. puku

Batalj. bez 1. čete² dostigao u 12,30 čas. s. Previlu.³ Nema neprijatelja, kod P.[revile] uspostavljena veza sa 6/14. U 11,30 čas. izviđači bombardovali 50—80 bandita kod s. Jabuke.⁴

potp. Rau

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. L., reg. br. 6'1—47, k. 11.

* U izvještaju Komande ovog bataljona od istog dana o toj četi se kaže:

»15,20 čas. 14. puku

1/14. juž. od Kničke kose prijeti opkoljavanje, bande na k. 1514. k. 1092 i k. 1806. Četa moli da se bombarduju ove kote i pomoć. Od prije 3 časa sam u P. (Riječ je o Previli. — prim. red.). Molim naređenje za dejstvo.«

A u izvještaju (radiogramu) Komande te čete od istog dana o tome se kaže:

»17,00 čas. 1/14.

1. četa je u 16,55 morala da se povuče sa k. 1375 i zapadno prema k. 1806 sa dva voda ... (Dvije riječi nečitke. — prim. red.) pošto se pritisak sa k. 1514 i— k. 1806 i iz okoline s. Bučja i s. Gurbeta nije više mogao da izdrži. Prikupljam četu u okolini s. Dolista. Gubici angažovanih jedinica: ranjeno 7. Napadi izviđača i štuka ne mogu zbog stalne magle donijeti značajnije rasterećenje. Postoji najveća opasnost od okružavanja. Prema iskazima oborenih letaća u prostoru se nalazi... (Nekoliko riječi je nečitko. — prim. red.) oko 1.500 ljudi. Trupe potpuno iscrpene. Poginulo 80 ustanika i više ranjeno.« (Arhiv V. I. L., reg. br. 6 1—45 i 48, k. 11.)

² U radiogramu Komande 14. SS brdskog lovačkog puka od 18. maja 1944. stoji:

»20,40 čas. I 14.

U kojim se mjestima nalaze čete? Gdje je k-dno mjesto bataljona? Gdje je otišao neprijatelj od Trijeske i Sjeništa? Bezuslovno održavajte dodir sa neprijateljem. Stalno izvještavati. II batalj. angažovan opštim pravcem ka s. Jabuci. Pukovska četa za krstarenje zaprećuje kod s. Miljevine ka sjeveru.« (Arhiv V. I. L., reg. br. 6/1—49, k. 11.)

⁴ Odnosi se na jedinice 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

NAREĐENJE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA 7. SS DIVIZIJE OD 19. MAJA 1944. ZA GONJENJE JEDINICA 17. NOU DIVIZIJE PRAVCEM JABUKA — DOBRO POLJE⁴

Radiogram

19. 5.
11.45 čas.

Šalje:
14. puk

1/14.

Odmah goniti neprijatelja koji se povlači² i ni u kome slučaju ne izgubiti sa njim dodir.³ Izvijestiti o tačnom neprijateljskom marševskom pravcu.⁴ 1. četa upućena bataljonu. 11/14. angažovan ka Dobrom Polju. HVP⁵ Rogatica. Mjesto za parkiranje kola s. Ustikolina. K-dno mjesto puka Ustikolina.

Gros

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—52, k. 11.

² Riječ je o jedinicama 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

³ U naređenju (radiogramu) Komande ovog puka od istog dana 0 tome se kaže:

»13,50 čas.

1/14.

Neprijatelj navodno u prostoru s. Mrežica. Više ne smije pobjeći. 1 11/14. je takođe obaviješten.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—54, k. 11.)

⁴ Vidi dok. br. 176.

⁵ Vjerovatno pukovsko previjalište.

**IZVJEŠTAJI 1. BATALJONA 14. SS BRDSKOG LOVAČKOG
PUKA OD 19. MAJA 1944. O POKRETIMA I BORBAMA NA
PROSTORU JABUKA — MODRO POLJE — MAZLINA —
DOBRO POLJE¹**

Radiogram

19. 5.
06,55 čas.

Šalje: 1/14.

14. puku

Batalj. bez ojač. 1. čete došao u s. Jabuku. Ojač. 1. četa pod jakim neprijateljskim pritiskom povukla se za s. Lučevicu (5 km jugozap. od s. Podgraba).² Još nema veze. Neprijatelj se u toku noći jakim snagama navodno povukao u pravcu s. Dobrog Polja. Neprijateljski gubici: 70 poginulo.³ Po ocjeni mnogo ranjenika. Naši gubici: ranjeno 7.

Rau

Radiogram

19. 5.
07,45 čas.

Šalje: 1/14.

14. puku

3. i 2. četa od 06,00 čas. u borbi. Slabije zaštitnice kod s. Poplatica (2 km sjeverozap. od s. Jabuke).⁴ Sa 1. četom nema više veze.⁵ Pošto se ne zna gdje je glavnina neprijatelja očekujem nova naređenja u s. Jabuci. Dalji neprijateljski gubici: poginulo 5, ocijenjeno da je ranjeno 18. Mi nismo imali gubitaka.

Izviđanje: 1. pravac: s. Modro Polje, s. Račići; 2. pravac: s. Modro Polje, s. Mazlina (k. 1314). Molim preko Ari⁶ uputiti 1. četu bataljonu u s. Modro Polje.

potp. Rau

¹ Originali (radiogrami. pisani olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. L., reg. br. 6/1—50. 51, 55, 56 i 57, k. 11.

⁵ Prema izvještaju Komande te čete ona se povukla u okolinu s. Dolista. Vidi dok. br. 175.

*. ⁴, ⁷ i ⁸ Riječ je o jedinicama 17. NOU divizije. Bliže o njihovim gubicima vidi dok. br. 114.

⁵ Vidi dok. br. 178.

• Vjerovatno je to šifrovani naziv neke jedinice.

Radiogram

19. 5.
13,05 čas.

Šalje:
1/14.

14. puku

Bataljon bez ojačane 1. čete u 14,00 čas. preduzima gonjenje neprijatelja od s. Poplatica (2 km sjeverozap. od s. Jabuke) preko s. Zbišća, s. Podgrebaka, s. Dragomilića, s. Varoši r.a s. Dobro Polje.

potp. Rau

Radiogram

19. 5.
19.45 cas

Šalje:
1/14.

14. puku

Batalj. bez 1. čete dostigao visoravan 3 km jugozap. od s. Dragomilića. Maršuje dalje ka s. Varoši i s. Dobrom Polju. Po izjavi milicije glavnina neprijatelja u tri različite marševske kolone maršuje za s. Mrežicu.⁷ Srednja kolona je upotrebila za marš put kojim se kreće bataljon i nalazi se na IV2 čas ispred njega krećući se ka jugu.

U gonjenje ove kolone upućena ojačana 3. četa. Neprijateljski gubici povećani od 5 na 14 poginulih i 4 zarobljena.

Rau

Radiogram

19. 5.
22,15 čas.

Šalje:
1/14.

14. puku

Batalj. bez 1. čete naredenim putem dostigao s. Varoš. Kod s. Modrog Polja slabiji dodir sa neprijateljem.⁸ Upućeno izviđačko odjeljenje za uspostavljanje veze sa 11/14. Angažovana 3. četa nema dodir sa neprijateljem.

**NAREĐENJA KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 20. MAJA 1944. ZA DEJSTVO NA PRO-
STORU MREŽICA — BUDANJ — LJUBINA I ZA SPRJEČA-
VANJE PRELAZA 17. NOU DIVIZIJE PREKO RIJEKE SUT-
JESKE U CRNU GORU¹**

Radiogram

20. 5.
09.50 čas.

Šalje:
14. puk

1/14. puka

Bataljon će preduzeti čišćenje prostora Mrežica u pravcu jugoistoka. Ni u kome slučaju ne dozvoliti neprijatelju da se povuče ka istoku i jugu.² Vaše lijevo krilo da bude jako i ešalonirano unapred. 1. četa vjerovatno u pokretu preko Jabuke.³

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

Radiogram

20. 5.
13,20 čas.

Šalje:
14. puk

1/14.

Radio-odjeljenje odmah uputiti u Foču. Batalj. će izbiti na put kod s. Budnja. Tamo će dobiti dalja naređenja. O dolasku izvijestiti.

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

Radiogram

20. 5.
14.30 čas.

Šalje:
14. puk

1/14.

17. crvena diviz. pokušava da preko Sutješke pobjegne u Crnu Goru da bi se sjedinila sa II crvenim korpusom.⁴ 11/14.

¹ Originali (radiogrami, pisani olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. L., reg. br. 6/1—60, 62 i 63, k. 11.

² i ⁴ Vidi dok. br. 114.

³ Vidi dok. br. 176.

angažovan na s. Curevo i s. Tjentište.⁵ 1/14. će preko s. Rataja, s. Ljubine i r. Sutjeske što prije doći...⁶ kod Popovog Mosta⁷. Uspostaviti vezu sa 11/14. i spriječiti neprijateljsku namjeru za sadejstvo. Dijelovi 369. nadiru iz Čemerna u dolinu Sutjeske.⁸ Odmah uputiti odjeljenje za snabdijevanje u Foču radi prijema hrane.

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

⁵ Toga dana u 11 časova komandno mjesto toga bataljona bilo je u s. Budnoj (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—61, k. 11).

⁶ Jedna riječ je nečitka.

⁷ Vidi dok. br. 181.

⁸ Odnosi se na dijelove njemačke 369. legionarske divizije. U izvještajima Zapovjedništva 6. oružničke pukovnije od 25. maja i 12. juna 1944. o tome se kaže:

>13. svibnja u 02,00 sata preduzeta je akcija čišćenja zemljišta u oblasti kotara Gacko, po njemačkim vojnicima, četnicima i milicijom. Akcija počela od sela Vrba i Čemerno (8 km s. Gacko) u smjeru crnogorske granice. U ovoj borbi do sada naši gubici: 1 njemački dočastnik i 3 vojnika poginula, 15 njemačkih vojnika ranjeno, 6 četnika poginulo, među kojima i komandant bataljona Milorad Govedarica, 12 četnika ranjeno i 1 naš milicioner. Partizanski gubici: 27 mrtvih i 10 zarobljeno. Borba se i dalje nastavlja, te se ishod borbe još ne zna tačno.«

>20. svibnja jedna sat njemačke vojske sa 40 milicionera iz Gacka krenuli u pretres zemljišta od sela Vrbe i Čemerna (8 km s. i. Gacko). U ovim selima nalazila se je partizanska krajiška brigada, koja je odbijena...« (Arhiv V. I. I., reg. br. 18/2—3 i 22 2—2, k. 149 e).

ZAPOVIJEST KOMANDE 500. SS PADOBRANSKOG LOVAČKOG BATALJONA OD 20. MAJA 1944. ZA PREBACIVANJE BATALJONA NA POLAZNE AERODROME KOD BECKEREKA. ZAGREBA I BANJE LUKE'

POVJERLJIVOR

Mjesto štaba 20. 5. 1944.
5,45 časova

500. SS padobranski lovački bataljon
Odjeljenje Ia Ry./Št. Dnev. br. 549/44-povjerljivo

Pripremna zapovijest za prebacivanje bataljona na polazne aerodrome radi prevoženja na aerodrome sa kojih će se upotrebiti

Bataljon će vjerovatno biti prebačen na polazne aerodrome 21. 5. 1944. ujutro u sljedećem sastavu:²

1. Štab, vod za vezu, 3. četa, dio 2. čete (40 ljudi) motorizovanim maršem za Bečkerek. Odgovorni komandant transporta SS-unteršturmfirer Haselwanter. Navedene jedinice prevešće se iz Bečkereka dalje avionima Junkers 52. Izvršiti pripreme za ukrcavanje shodno borbenoj upotrebi.³
2. 4. četa i 1. četa željezničkim transportom za Zagreb — Lučko. Odgovorni komandant transporta SS-unteršturmfirer Witzemann. Dalje prevoženje odavde u transportu na teretnim jedrilicama. Ukrcavanje izvršiti shodno borbenoj upotrebi, u sporazumu sa tamo prisutnim oficirima jedriličarske grupe.⁴ Obje čete ukrcati na željeznicu sa motornim vozilima tako da iste, u slučaju potrebe, mogu motorizovano marševati od iskrene stanice do polaznog aerodroma. Padobrane ponijeti sa sobom, a ako ne budu potrebni ostaju u kamionima.
- 3. Četa za borbenu obuku i glavnina 2. čete željezničkim transportom sa ukrcanim motornim vozilima, kao pod 2, na polazni aerodrom Banja Luka. Dalje prevoženje odavde kao

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 1/3, k. 25.

² i ⁷ Vidi dok. br. 180.

⁴ i ⁵ Bliže o tome vidi dok. br. 185 i 186.

Gehheim!

W-Fallschirmjäger-Batl. 500
Abt. Ia Nr./St. Zsb.Nr. 549/44 Geh.

O.B., den 20.5.1944
5,45 Uhr

V o r b e f e h l

ZUR Verlegung des Batl. auf Ausgangsflughäfen aus Seite:transport zu den Einsatzflughäfen.

Das Batl. wird voraussichtlich am 21.5.1944 morgens in folgender Gliederung auf die Ausgangsflughäfen verlegt:

1. In mot.-Marsch nach Betschkerek Stab, Nachrichtensug. 3. Kp., Teil 2. Kp. (40 Mann). Verantwortlicher Führer des Transportes W Ostuf Haselwanter. Die vorgenannten Einheiten werden von Betschkerek aus mit Ju. 52 weiterverlegt. Vorbereitungen zur einsetzungsfähigen Verlastung sind zu treffen.
2. In Eisenbahntransport nach Agram-Jako 4. Kp. und 1. Kp. Verantwortlicher Führer des Transportes W Ostuf. Witzemann. Weiterverlegung von dort im Transport in Lastenseglern. Einsatzfähige Verlastung ist im Einvernehmen mit den dort anwesenden Offs. der Lastenseglergruppe durchzuführen. Die beiden Kompanien verladen auf der Eisenbahn mit Kfs. so, daß die Kompanien notfalls vom Anladebahnhof aus zum Ausgangsflughafen mot.-marschieren können. Fallschirme sind mitzunehmen und verbleiben, wenn sie nicht benötigt werden bei den Kfs.
3. In Eisenbahntransport mit verladenen Kfs. wie unter 2. verlegen auf den Ausgangsflughafen Banja-Lucka Feldausbildungskompanie, Masse der 2. Kompanie. Weiterverlegung von dort als 2. Welle im Ju. Transport. Einsatzfähige Verlastung ist vorzubereiten. Verantwortlicher Führer des Transportes W Hauptstammführer Obermaier. Anladebahnhof im Bereich Banja-Lucka wird noch befohlen. Vom Anladebahnhof nach Banja-Lucka mot.-Marsch.
4. Transportnummern werden noch zugewiesen, Beginn der Verladung und Abfahrt befohlen. Alle Teile des Batl. machen sich bis 20.5., 17,00 Uhr verladefertig und melden Verladebereitschaft.
5. Für jede Batl.-Gruppe verbleibt beim Kommandeur in Materaschka-Banj ein Führer, um nach Beendigung der Vorbereitungen den Gruppen die Verlegungsbeefehle zu bringen. Nach Erhalt des Befehls haben dann die Führer der Batl.-Gruppen die Besprechungen durchzuführen.
6. Ich selbst nach Verlegung voraussichtlich von Betschkerek aus mit Verlegungsbesprechung in Betschkerek wird von mir selbst durchgeführt. Wenn inzwischen nicht noch andere Führer zur Teilnahme am Einsatz eintreffen, verbleiben bei mir als Befehlsübermittler für Gruppe Witzemann W Ostuf. Wabersich, für Gruppe Obermaier W Ostuf. Bauer.
7. Bis 20.5.44 16,00 Uhr melden die Kompanien genaue Gefechtsstärken, Zahl und Art der Waffen, Zahl und Art der mitzuführenden Kfs., Menge der in der 1. Welle mitzunehmenden Munition für alle Waffen, Menge der von den Kompanien vorhandener Nachschubmunition und Geräte. Abt. Ib meldet Menge der zur Verladung bereitgestellten Munition und Geräte. (B-Krad mit Abwurfvorrichtung nicht vergessen). Abt. Iva meldet die ausreichende Verproviantierung für die Dauer des Marsches und Aufenthaltes auf den Ausgangsflughäfen sowie die Bereitstellung der Einsatz- und Abwurfverpflegung. Die Einsatzverpflegung ist den Gruppen mitzugeben, die Abwurfverpflegung nach Banja-Lucka zu verladen. Nachschubbasis für alle 3 Gruppen ist Flugplatz Banja-Lucka. Die Gruppen nehmen zu ihren Ausgangsflughäfen nur die Behälter und Gegenstände mit, die sie tatsächlich voraussichtlich verladen können.

2. talas u transportu aviona Junkers. Izvršiti pripreme za ukrcavanje po borbenoj gotovosti.⁵ Odgovorni komandant transporta SS-hauptsturmfirer Obermeir. Iskrena stanica u oblasti Banje Luke odrediće se naknadno. Od iskrene stanice za Banju Luku motorizovanim maršem.
4. Brojevi transporta dostaviće se naknadno, početak ukrcavanja i polazak narediće se. Svi dijelovi bataljona pripremiće se za ukrcavanje do 20. 5, 17,00 časova, i izvijestiće o pripravnosti za ukrcavanje.
5. Od svake bataljonske grupe ostaje kod komandanta u Mataruškoj Banji⁶ jedan oficir, koji će po završetku pripreme

^e U izjavi ratnog zarobljenika hauptšarfirera Andreasa Follnera o dolasku i boravku ovog bataljona na prostoru Mataruške Banje i Kraljeva, kao i o njegovom pokretu i dejstvu, se kaže:

» ... Krajem novembra 1943. stigao sam sa 500. SS padobranskim lovač. bataljonom u Kraljevo (Srbija). Tu smo izvodili obuku u skakanju padobranom u 3. padobranskoj školi (vazduhoplovstva) koja je trajala oko tri nedjelje. Bataljon je bio dislociran u Mataruškoj Banji, a nastavna četa kojoj sam ja pripadao u Kraljevu u jednoj školi.

Komandant bataljona bio je SS-šturmbanfirer Gillhofer, koji je docnije predao bataljon SS-hauptsturmfireru Rybke-u. Do početka maja 1944. izvodili smo pješadijsku obuku. Početkom maja 1944. bataljon je u Kraljevu ukrcao i prebačen na pojedine aerodrome sa kojih će otpočeti akciju. Ja lično sam stigao sa nastavnom četom 24. maja u Zagreb. 25. maja 1944. u 6 čas. ujutro startovali smo sa jedrilicama i odletjeli na mjesto akcije — Drvar (Hrvatska). Ja sam imao zadatak da sa mojim vodom posjednem grupu kuća oko 1,5 km udaljenu od Drvara. U 7,00 čas. spustio sam se u Drvar i tom prilikom sam usljed lomljenja jedrilice pri slijetanju bio ranjen i onesviješten i u takvom stanju sam sa cijelom grupom zatečen od strane naših dijelova. Prenijeli su me na previjalište koje se nalazilo na drvarskom groblju. Za vrijeme borbe bio sam nesposoban za istu, ali sam ipak bio zadržan u trupi, pošto nije bilo mogućnosti da budem evakuisan. Bataljon je prvog dana borbe pretrpio velike gubitke i broj mrtvih iznosio je oko 100 ljudi, a broj ranjenih preko 200. 27. maja je jedna američka bombarderska jedinica napala Drvar, kojom prilikom smo pretrpjeli ponovo veće gubitke u mrtvim i ranjenim. 26. maja 1944. prije podne stigle su prve naše trupe za deblokadu i bataljon je od tada bio potčinjen hrvatskoj diviziji.

SS-starješine u bataljonu za vrijeme akcije bile su: komandant bataljona: SS-hauptsturmfirer Rybke. adutant batalj. SS-obersturmfirer Mertely.

1. četa: komandir:	Schmiedel,
2. četa: komandir:	Kaulitz,
3. četa: komandir:	Korngiebel.
4. četa: SS-untersturmfirer:	Witzemann,
nastavna četa: SS-untersturmfirer:	Sauder.
ostale starješine: SS-untersturmfirer:	Wabersich,
SS-untersturmfirer:	dr Hermann,
i SS-obersturmfirer:	dr von Helmersen.

Početkom juna 1944. smijenjeni smo i prebačeni u Petrovac i Bihać. Poslije toga nije bilo više nikakvih borbenih dejstava.

raznijeti grupama zapovijest za premještanje." Po prijemu zapovijesti komandanti bataljonskih grupa održaće konferencije.

6. Ja lično ću se vjerovatno prebaciti iz Bečkereka. Dogovor o prevoženju održaću lično u Bečkereku. Ako u međuvremenu ne pristignu i drugi oficiri za učešće u akciji, ostaće kod mene kao prenosioci zapovijesti: za grupu Witzemann—SS-untersturmfirer Wabersich. za grupu Obermeier—SS-untersturmfirer Sauter.
7. Do 20. 5. 44. 16,00 časova čete će podnijeti izvještaj o tačnoj borbenoj jačini, broju i vrsti oružja, broju i vrsti motornih vozila koja će uzeti sa sobom, količini municije koja će se ponijeti u prvom talasu za sva oružja, količini municije i sredstava koje su čete predvidjele za dotur. Odjeljenje Ib podnijeće izvještaj o količini municije i sredstava koja su pripremljena za ukrcavanje. Ne zaboraviti B-motocikl sa uređajem za izbacivanje. Odjeljenje IVa podnijeće izvještaj o dovoljnom snabdijevanju hranom za vrijeme marša i zadržavanja na polaznim aerodromima kao i pripremi hrane za ishranu za vrijeme akcije i za bacanje iz vazduha. Hranu za ishranu za vrijeme akcije izdati grupama, hranu za bacanje iz vazduha za Banju Luku. Baza dotura za sve tri grupe je aerodrom Banja Luka. Grupe će uzeti sa sobom na polazne aerodrome samo vreće i predmete koje će stvarno vjerovatno moći da ukrcaju. Sve ostale vreće i predmete treba predati u Banju Luku. Municija za dotur i sredstva za ishranu, kao i druga sredstva koja će se naknadno doturiti, pripremiće se pod odgovornim rukovodstvom hauptšarfirera Marschnera na aerodromu za snabdijevanje u Banjoj Luci, radi najbržeg snabdijevanja bataljona.
8. Ukazujem ponovo na to da treba ponijeti sa sobom svjetleća i signalna sredstva u dovoljnoj količini. Naročito za sporazumijevanje sa Ratnim vazduhoplovstvom narandžaste dimne znake, signalna platna, žuta platna za obilježavanje prednje linije; sem toga na četvrtu po 6 zastava sa kukastim krstom za eventualno obilježavanje promjene prednje linije; sem toga svaka četa. pa i štabna, bijela platna za obilježavanje mjesta za bacanje materijala ili mjesta za iskakanje iz aviona. Do 20. 5. 1944. 16,00 časova izvjestiti o broju

Sredinom juna 1944. bataljon je ukrcan i prebačen u Ljubljanu. Nastavna četa kojoj sam i ja pripadao početkom jula prebačena je u Mađarsku. Ona je tamo produžila padobransku i pješadijsku obuku. Krajem juna bataljon je otišao u akciju na istočni front.« (Arhiv V. I. L., reg. br. 39'3. k. 25.)

navedenih sredstava za sporazumijevanje sa posadama aviona, navodeći ih u komadima.

9. Cete treba najpodrobnije poučiti o održavanju tajnosti. Svaku parolu koja bi mogla pružiti podatke o zadatku bataljona treba zabraniti. Jedinice treba potpuno odvojiti od stanovništva za vrijeme prevoženja do početka vazdušnog prevoženja. Za vrijeme prevoženja, naročito na željeznici, po mogućstvu ne pokazivati padobransko-lovačke šljemove i kombinezone da se ne bi vidjelo da se u transportu nalaze padobranski lovci. Poslije održane konferencije o prevoženju na polaznim aerodromima, odgovorni komandanti bataljonskih grupa moraju preduzeti odgovarajuće mjere da nijedan pripadnik grupe ne može doći u dodir sa licima koja ne pripadaju transportu. U zapovijesti naznačena mjesta, iskrene željezničke stanice i polazni aerodromi ne smiju se zasa saopštavati ljudstvu.
10. Naređujem da se odmah ograniči upotreba alkohola na najmanju mjeru.
11. Ako se idućih dana ne izda još određenije naređenje za prikupljanje raznih kolona motornih vozila i prevoženje trupa, kolone će do daljeg naređenja ostati na polaznim aerodromima. Zapovijest će onda vjerovatno izdati Komanda 2. oklopne armije.* U slučaju da do 2. dana poslije prevoženja trupe ne dođe nikakvo naređenje pitati telefonom ili telegramom Komandu 2. oklopne armije s molbom za naređenje.
Svaku od 3 bataljonske grupe treba tako snabdjeti ljudstvom, pogonskim materijalom i rezervnim dijelovima, da kolone motorizovanih vozila mogu da izvrše duži samostalni motorizovani marš bez teškoća.
Pogonski materijal: 5 punjenja.
Kada se sazna za mjesto upotrebe angažovanih bataljona treba sve tri kolone prikupiti na geografski najpogodnijem mjestu po uputstvima armije, i privesti ih bataljonu.
Odgovor na prikupljanje i privođenje u odgovarajućem obezbjeđenom maršu je SS-oberšarfirer Müller.
12. Vođa ostatka komande koji će ostati u Mataruškoj Banji biće SS-untersturmfirer Schubert. Ako u međuvremenu dođe u bataljon premješteni ili prikomandovani oficir trupne službe, najstariji trupni oficir preuzeće komandovanje ostatkom komande. Saglasnost za ovo treba potom tražiti naknadno telefonom od In. 2.

Sve podoficire i vojnike koji budu došli za vrijeme odsutnosti bataljona treba upotrebiti za potpuno obezbjeđenje smještajnog rejonu.

SS-hauptsturmfirer i komandant bataljonu

D o s t a v l j e n o :

1. četa komad

2. "

3. "

4. "

Stabna četa

(?) F. A. K.

Odjelj. Ia

Odjelj. Ib

Odjelj. IVa

Odjelj. V

SS-untersturmfirer Schubert 1 komad

• Potpis nečitak.

DOPUNSKA ZAPOVIJEST KOMANDE 500. SS PADOBRANSKOG LOVAČKOG BATALJONA OD 20. MAJA 1944. ZA PREBACIVANJE BATALJONA NA POLAZNE AERODROME KOD ZAGREBA I BANJE LUKE'

Povjerljivo!

Mjesto štaba 20. 5. 1944.
24.00 časa

500. SS padobranski lovački bataljon
Odjeljenje Ia Ry./ST.

*Dopuna pripremne zapovijesti za prebacivanje bataljona
na polazne aerodrome*

1. Iskrena željeznička stanica za bataljonsku grupu i materijalna sredstva koja se prebacuju za Banju Luku biće Nova Gradiška, oko 60 km sjeverno od Banje Luke. Ovdje iskrcana grupa i materijal ostaju u predjelu Nove Gradiške neprijetno razmješteni i prebacuju se na polazni aerodrom Banja Luka, tako, da do 24. 5. 1944. 20,00 časova sve bude spremno na aerodromu.² Raniji dolazak na aerodrom nepoželjan.
2. Oba transporta, grupa Obermeier,³ transportni broj 158.135 i grupa Witzemann, transportni broj 158.136 obrazuju najprije jedan željeznički voz do Nove Gradiške. Dio voza, transportni broj 158.136, produžuje vožnju za Zagreb.⁴
3. Za vrijeme iskrcavanja u Zagrebu, SS-untersturmfirer Witzemann uhvatiće vezu sa oba letilišta, Zagreb — Lučko i Zagreb — Cerklje (oko 20 km udaljeni jedno od drugog) i sporazumno sa komandantom jedinice transportnih jedrilica utvrditi kako da se izvrši podjela grupe na oba aerodroma. Zapovijest za ukrcavanje specijalnog odreda u pripravnosti na jednom od ova dva aerodroma izdaće se naknadno.⁵
4. Ukrcavanje na željeznički transport počinje 21. 5, 6,00 časova. Od 6,00 časova ukrcava se 1. i 4. četa (bez jednog voda teških mitraljeza, sa dijelovima voda za vezu), od 9,00 do 12,00 čas. F. A. K. i 2. četa, od 12,00 — 14,00 časova materijal. Ako bi neki od dijelova bio gotov prije određenog

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/3, k. 25.

² i ⁵ Vidi dok. br. 185 i 186.

» i ⁴ Vidi dok. br. 190.

vremena, treba blagovremenim uspostavljanjem veze ramje pozvati slijedeći dio, kako bi se cjelokupno ukrcavanje izvršilo u najkraćem mogućem roku. Klinove i eksere staviće na raspolaganje komanda željezničke stanice. Žicu treba nabaviti.

Odgovoran za ukupno ukrcavanje i prevoženje do Nove Gradiške je SS-hauptsturmfirer Obermeier. Za dio koji odatle produžava vožnju odgovoran je SS-untersturmfirer Witze-
mann.

5. Polazak ukupnog transporta 14,02 časova.
6. Grupa Haselwanter otpočinje 22. 5. 1944, 3,00 časa, motorizovani marš za aerodrom Veliki Bečkerek.
7. Početak ukrcavanja u transportne jedrilice i Junkerse na polaznim aerodromima, 24. 5. 1944. u 14,00 časova.
8. Vjerovatni dan početka prebacivanja narediće se 24. 5. 1944.
9. Ja sa ađutantom i prenosiocima naredjenja ostajem do 24. 5. 1944. ujutro u Mataruškoj Banji.
10. O teškoćama koje se pojave za vrijeme prevoženja ili na polaznim aerodromima, a koje bi mogle dovesti u pitanje blagovremeni tok ukrcavanja u transportne jedrilice i Junkerse, treba me za svaki slučaj blagovremeno izvijestiti. Najbolja moguća veza biće preko O 1 Komande 2. oklopne armije.

Dostavljeno kao i pripremna zapovijest.

6

SS-hauptsturmfirer i komandant bataljona

/

" Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJI KOMANDE 1. BATALJONA 14. SS BRDSKOG
LOVAČKOG PUKA OD 20. MAJA 1944. O SITUACIJI NA
PROSTORU MODRO POLJE — VAROŠ — MREŽICA¹**

Radiogram

20.5.
06,45 čas.

Šalje:
1/14.

14. puku

Nije poznato gdje se nalazi glavnina neprijatelja.² Stalno protivrječne izjave civila. Svi se slažu da neprijatelj iz okoline s. Modrog Polja nije odstupio ka jugu — jugozapadu u pravcu s. Dobro Polje. Namjeravam da odavde krenem za s. Pribisaliće, za s. Kratine (3—5 km jugoist. od s. Varoši).

Rau

Radiogram

20. 5.
08,30 čas.

Šalje:
1/14.

14. puku

Batalj. u Igrištu (2,5 km jugoist. od s. Varoša). Molim za odobrenje da se nastupa ne na s. Dobro Polje već na s. Mrežicu, pošto se samo u tome prostoru neprijatelj može da uništi. Sa 11/14. nema veze. Molim dalja naređenja." Kada i kuda je upućena 1. četa?

potp. Rau

¹ Originali (radiogrami, pisani olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 6/1—58 i 59. k. 11.

² Vidi dok. br. 114.

* Vidi dok. br. 178.

NAREĐENJE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA 7. SS DIVIZIJE OD 21. MAJA 1944. ZA NAPAD I POTISKIVANJE JEDINICA 17. NOU DIVIZIJE SJEVEROZAPADNO OD POPOVOG MOSTA¹

Radiogram

21. 5.
15,45 čas.

Šalje:
14. puk

1/14. puka

11/14. je osujetio pokušaje neprijatelja da se probije preko r. Sutjeske i potisne ga ka sjeveru i sjeverozapadu.² Sa II batalj. uspostaviti vezu kod s. Popovog Mosta da bi sadejstvom ponovo napali neprijatelja, razbili i potisli ka zapadu i sjeverozapadu. Neprijateljska glavnina je vjerovatno u prostoru s. Vrbnica, koju izviđati.³ Neprijatelja pronaći i napasti ga. Stalno izvještavati. Potpun dnevni izvještaj.

Gros

Za tačnost:

Kirhhof

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 6/1—65, k. 11.

² Opširnije o borbama na toj prostoriji vidi dok. br. 114.

* U naređenju (radiogramu) Komande ovog puka od istog dana o tome se kaže:

»17,40 čas.

I 14.

Gro 17. div. u Zakmuru — namjerava da pređe r. Drinu kod s. Broda. Tamo zaprečavanje vrše Suh i Atnik. I batalj. će napasti neprijatelja s leđa i razbiti ga. II batalj. i dalje na zaprečnim položajima.« (Arhiv V. 1.1., reg. br. 6 1—64, k. 11.)

**NAREĐENJA KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 22. MAJA 1944. ZA RAZBIJANJE JEDI-
NICA NOVJ NA PROSTORU LJUBINA — KUKANOS — O-
SOJE I ZA GONJENJE PRAVCEM VRBNICA — LJUBIN
GROB — KAPICIN DO — JAVORAK¹**

22. 5. *Radiogram* Šalje:
07,36 čas. 14. puk²
1/14.

Neprijatelja napasti i razbiti i iz sopstvene inicijative shodno situaciji.³ Odjeljenje za snabdijevanje i karte upućeni u s. Ljubinu. Odmah otposlati jako izviđačko odjeljenje na s. Trbušće da tamo prihvati odjeljenje za snabdijevanje.

Gros

Za tačnost
Kirhhof

22. 5. *Radiogram* Šalje:
10,00 čas. 14. puk
1/14. puka

11/14. je na zaprečnom položaju s. Zamršten — s. Popov Most — Vjetrenik (trig. 1474) — s. Grlac — k. 923 u toku noći odbio sve pokušaje proboja bandita i potisnuo ih u pravcu s. Vrbnica.⁴ Stalnim izviđanjem I batalj. mora da ustanovi tačan pravac neprijateljskog odstupanja.⁵ Dalja naređenja će slijediti po novonastaloj situaciji.

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

¹ Originali (radiogrami, pisani olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I.I., reg. br. 6/1—66, 67, 70 i 71, k. 11.

² Prema obavještenju (radiogramu) Komande toga puka od istog dana, komandno mjesto puka tada, je bilo u s. Balićima (Arhiv V.I.I., reg. br. 6/1—68, k. 11).

³ i ⁴ Riječ je o jedinicama 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

⁵ U izvještaju (radiogramu) Komande I. bataljona 14. SS brdskog lovačkog puka od 22. maja o tome se kaže:

Radiogram

22.5.
15,45 čas.

Šalje:
14. puk

Radi napada na raspršene bandite na šumskom terenu sjeveroistočno od Ljubine, Kukanosa, k. 1256, Jezera i Vrelkovsoja⁶ odmah uputiti potjerna odjeljenja u jačini voda. Stalnim izviđanjem ka zapadu i jugozapadu ponovo uspostaviti dodir sa neprijateljem.

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

Radiogram

22.5.
17,30 čas.

Šalje:
14. puk

1/14.

I batalj. odmah preduzima gonjenje neprijatelja u njegovom pravcu povlačenja i preko s. Vrbniče — Ljubinog groba — k. 1615 — s. Kapičina Dola noćnim maršem dostiže Javorak. Neprijatelja na svaki način pronaći i razbiti.⁷ II batalj. vrši zaprečavanje od s. Popovog Mosta duž Sutjeske do Brijega. 369. pješ. div. napada sa juga ka sjeveru.⁸

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

»14.30 čas. 14. puku

1.) Izviđanje ka Vrbnici.

Iskazi četnika: Neprijatelj noćas krenuo za Trebovu. 1. kolona istočno od visa Košuta; 2. kolona zapad, od Košute, cilj Javorak (sedlo).

2.) Izviđačko odjeljenje kod Oštre glavice uspostavilo vezu sa 11/14.

3.) Upućeno izviđačko odjeljenje ka sjeveroistoku.« (Arhiv V. 1.1., reg. br. 6/1—69, k. 11.)

⁶ Na karti 1 : 100.000 postoji Vrelak (izvor) i s. Osoje i vjerovatno da se na njih odnosi.

⁷ Vidi dok. br. 189.

* Vidi dok. br. 178. napomenu br. 8.

**ZAPOVIJEST KOMANDE 7. SS DIVIZIJE »PRINC EUGEN«
OD 23. MAJA 1944. ZA DRVARSKU OPERACIJU'**

7. SS dobrov. brd. divizija
»Prinz Eugen«
I a dnev. br. 273/44. strogo povjerljivo

Mjesto štaba 23.5.44.

Strogo povjerljivo!
17 prepisa.
8. prepis.

DIVIZIJSKA ZAPOVIJEST
za operaciju »Rösselsprung«
(karta 1:100.000)

1.) *Neprijatelj.* Jake crvene snage I,² V³ i VIII crvenog korpusa⁴ zaposjele su prostor Bihać — Knin — Kupres — Banja Luka — Prijedor. Crveni rukovodeći štabovi, među njima i glavni štab Tita, i savezničke komande za vezu u prostoru [Bos.] Petrovac — Drvar. Štab V korpusa u Ribniku. U unutrašnjosti oblasti posjednute od neprijatelja, naročito u planinama Srnetici i Struganici, i na šumskim željeznicama velika skladišta za snabdijevanje. Željeznica djelimično radi. Crvena komandna mjesta su međusobno povezana telefonskom mrežom.

Drumovi i mostovi na periferiji prostora koji je neprijatelj posjeo minirani i djelimično porušeni.

Borbena vrijednost crvenih jedinica mala.

2.) *Komanda XV brd. arm. korpusa* sa jakim motorizovanim jedinicama, dijelovima 7. SS brd. div. i SS padobranskim lovačkim bat. nadire sa više borbenih grupa koncentrično u oblast Petrovac — Drvar, razbija crvene snage i posjeda centar crvenog rukovodstva.⁵ Padobranski lov. bat. ima pri tom za-

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. L. reg. br. 1/10, k. 10.

² O rasporedu i dejstvu jedinica 1. proleterskog kfrpusa NOVJ vidi dok. br. 85, 92 i 166.

³ Odnosi se na 5. korpus NOVJ. Bliže o rasporedu i dejstvu njegovih jedinica vidi dok. br. 84 i 105.

⁴ Riječ je o snagama 8. korpusa NOVJ. Bliže o njihovom rasporedu i dejstvu vidi tom V, knj. 28, dok. br. 41.

⁵ Vidi dok. br. 111, 112, 127, 129 i 137.

datak, da iskakanjem u praskozorje x-dana razbije neprijateljske rukovodeće štabove i da ih na duže vrijeme isključi iz dejstva.⁶

3.) 7. SS brd. div., ojačana oklopnim grenadirskim jurišnim bataljonom 2. oki. arm. prodire sa prostorije Mrkonjić-Grad — Jajce, uglavnom u zapadnom pravcu, razbija crvene snage koje se budu povlačile ka istoku i zauzima neprijateljska skladišta za snabdijevanje koja se nalaze u oblasti Srnetica — Struganica.⁷

Div. je potčinjena XV brd. arm. korpusu.

4.) *Prikupiće se i pripremiti za nastupanje ka zapadu i jugozapadu:*

a) 13. brd. lov. puk ojačan sa I divizionom 7. brd. ari. puka, sa:

I bataljonom 13. puka neposredno zapadno od Vijenca. Bat. se premješta x — 1 dana forsiranim maršem iz Busovače u Turbe, kako bi x — 1 dana u 17,00 časova maršem u kamionima stigao do Vijenca. Po iskrcavanju bataljona prazni kamioni se stavljaju na raspoloženje III bataljonu 13. puka u Jajce, sjeverozapadni dio. Padom mraka podići kod Vijenca improvizirani mostić za prelaz preko Vrbasa.

b) II bataljon 13. puka jugozapadna ivica Jajca.

c) III batalion 13. puka za pokret kamiona neposredno sjeverozapadno od Jajca. Bat. se premješta željeznicom u noći na x-dana iz Bugojna u Jajce i ostaje do 10,00 časova u kamionima pripreman za pokret pravcem Mrkonjić-Grad.

d) *Ojačani 7. izviđ. odred na zapadnoj ivici Mrkonjić-Grada.*

Jedna civilna koTona tovarne stoke biće do x — 1 dana uveče privedena u Mrkonjić-Grad.

e) *I divizion 7. brd. art. puka* ima sex — 1 dana sa 2 sata odstojanja privući na kamionima od Turbeta pozadi I bat. 13. puka (bez topova i posluge 1. baterije). Prazan kamionski transport staviti na raspolaganje diviziji u Jajcu, sjeveroistočni izlaz.

Privođenje 1. baterije na kamionima 7. izviđ. odreda blagovremeno preduzeti.

Pripravnost kamionskog transporta u Turbetu preduzeće odjeljenje divizije lb x — 1 dana do 16,00 časova.

f) 1. pionirska četa (mot.) x-dana do 06,00 časova u Jajcu (sjeverozapadni izlaz).

⁶ i » Napad ja počeo 25. maja. Vidi dok. br. 111 i 185.

⁷ Vidi dok. br. 160 i 192.

7. Wehr-Geb. Division
"Prinz Eugen"
Ia Tgb.Nr. 273/44 g. Kdos.

O. U., den 23.5.44

9/17/44
Geheime Kommandosache
SECRET COMMANDO SACHÉ

1. Aufertigungen
2. Ausfertigung

Divisionstefehl
für das Unternehmen "Rösselsprung"

(Karte 1 : 100 000)

- 1.) Feind. Starke rote Kräfte des I., V. und VIII. roten Korps halten den Raum Bihac - Gornji - Kupres - Banja Luka - Prijedor besetzt. Rote Führungsstäbe, dabei Hauptstab Tito und alliierte Verbindungskommandos im Raum Petrovac - Drvar. Stab des V. Korps in Ribnik. Innerhalb des feindbesetzten Gebietes, besonders im Smetica-Struganica-Gebirge und an den Waldbahnen große Versorgungslager. Eisenbahn zum Teil in Betrieb. Rote Führungsstellen durch Fernsprechnetz miteinander verbunden. Straßen und Brücken an der Peripherie des feindbesetzten Raumes vermint und z.T. zerstört. Kampfwert der roten Verbände gering.
- 2.) Geb.Kdo. XV. Geb.A.K. mit starken mot-Verbänden, Teilen der 7. Geb.Div. und Fallschirmjäger-Stl., stößt in mehreren Kampfgruppen konzentrisch in das Gebiet Petrovac - Drvar vor, zerschlägt die roten Kräfte und besetzt das rote Führungszentrum. Das Fallschirmjäger-Stl. hat hierbei den Auftrag, durch Absprung im Morgengrauen des x-Tages die fdl. Führungsstäbe zu zerschlagen und für längere Zeit auszuschalten.
- 3.) 7. Geb.Div. verstärkt durch Pa. Gren. Sturm-Stl./Pa.A.O.K.2 stößt aus dem Raum Mrkonje Grad - Jajce in allgemein westlicher Richtung vor, zerschlägt die nach Osten ausweichenden roten Kräfte und nimmt die im Smetica-Struganica-Gebiet befindlichen fdl. Versorgungslager in Besitz. Div. ist dem XV. Geb.A.K. unterstellt.
- 4.) Es versammeln und stellen sich zum Vorgehen nach West und Südwest bereit:
- a) Geb.Jg.-Grt. 13, verstärkt durch I./Geb.A.R. 7, mit:
I./13 hart westlich Viševac. Das Stl. verlegt am x-1 Tag im Marsch von Buzovaca nach Turbe, um am x-1 Tag 17.00 Uhr antretend im Kw. Marsch Viševac zu erreichen. Nach Ladung des Stls. Leer-Marsch zum x-Tag.

Četa će biti zajedno sa III bat. 13. puka od 10.00 časova pripremna za marš.

g) 8. baterija 7. brd. art. puka (mot.) x-dana do 04,00 časa u Mrkonjić-Gradu.

h) Oki. gren. jurišni bat. (Kom. 2. oki. arm.) na jugozapadnoj ivici Banje Luke prema specijalnom naređenju.

Završetak pripreme: (bez c i f) x-dana 04,30 časa.

Obezbjedenje pripreme: izvršiće bataljoni i 7. izviđ. odred.

5.) Granična linija:

Između ojač. 7. izviđ. odreda i ojač. 13. brd. lov. puka: Jezero — Trnovo — Medna — Busije — kota 1071 (14 km j. z. od Ključa) — Lisina (k. 1296).

6.) Zadaci:

a) Ojač. 13. brd. lov. puk prodire sa I i II bataljonom s težištem na lijevom krilu sa linije Jajce — Vijenac ka SZ, napada neprijatelja koji je posjeo mjesta zapadno od Natpolja, uništava ga i zauzima odsjek Janja (1. napadni cilj). Ovdje se puk ponovo raspoređuje za dalje nastupanje jakim lijevim krilom s obje strane šumske željeznice u Smiljevac pl., zauzima i drži brdovito zemljište zapadno od puta Rogolje, Mliništa (2. napadni cilj), uz jednovremeni zastor lijevog boka prema jugu. III bat. 13. puka, kome se privremeno podčinjava 1. pionir, četa (mot., bez 1 voda), prodire motornim vozilima sa postepenim privlačenjem natovarene tovarne stoke, po prelazu puta Rogolje — Mračaj od strane 7. izviđ. odreda, najprije do Carevca, da bi s boka i s leđa djelovao na neprijateljske snage koje bi izmicale ka zapadu ispred 13. ojač. brd. lov. puka. Dalje nadiranje motorizovano u zapadnom pravcu zavisno od neprijat. situacije. Tražiti blagovremeno vezu sa desnim krilom II bat. 13. puka. III bat. po dostignuću 2. napadnog cilja od strane 13. brd. lovač. puka privući i angažovati na lijevom krilu. U daljem toku se namjerava prodrijeti s težištem s obje strane željezničke pruge Mliništa — Lisina prema sjeverozapadu u cilju zauzimanja visova istočno od željezničke pruge Sjever — Jug u borbenoj zoni puka (3. napadni cilj). Zadatak 1. pionir, čete (mot. bez 1 voda) je da pod zaštitom III bat. 13. puka očisti put Rogolje — Mliništa od mina i da ga što prije dovede u ispravno stanje. Četa poslije toga preuzima obezbjeđenje povratnog marša praznih kamiona III bat. 13. puka za Mrkonjić-Grad i ostaje potom na raspolaganju Diviziji, da bi se docnije privela i potčinila Oki. gren. jurišnom bataljonu. 1 vod 1. pionir, čete ostaje privremeno na raspolaganju Diviziji u Mrkonjić-Gradu.

Polazak III bat. 13. puka sa potčinjenom 1. pionir, četom (mot.) tek po zapovijesti Divizije.

b) *Ojač. 7. izviđ. odred* forsira proboj kroz neprijateljske položaje zap. i jugozap. od Mrkonjić-Grada sa unapred isturenim spoljnim krilom, zauzima i drži visinski niz Cenića kosa i Cigansko br. zapadno od puta Rogolje, Strbina (1. napadni cilj), osiguravajući istovremeno desni i lijevi bok od neprij. napada sa SZ i J. Potom treba da je spreman, sa jako prikupljenim snagama, da po naređenju Divizije, zauzme odsjek Sana (2. napadni cilj) i da posjedne mjesto D. Ribnik gdje se pretpostavlja da se nalazi crveni štab V korpusa. U daljem toku namjera je da se uz brižljiv pretres mjesta G. Ribnik (zapad, od D. Ribnika) zauzme opšta linija Visići (k. 1028)^h — Kik (k. 1082) (3. napadni cilj).

Oklopni transporteri sa posadom ostaju na raspolaganju diviziji u Mrkonjić-Gradu.

c) *Oki. gren. juriš. bat. 2. oki. armije* nadire putem Banja Luka — Čađavica razbivši neprijat. snage koje zaprečavaju ovaj put i zauzima što je moguće brže raskrslu puteva Čađavica u svoje ruke. Poslije privođenja 1. pionirske čete (motorizovane), bez obzira na moguće angažovanje s boka, nadirati od Čađavice ka Ključu i posjesti ovo mjesto što je prije moguće. U daljem toku radiće se na tome da se dočekaju i razbiju neprijat. snage koje se budu povlačile iz Bos. Petrovca ka istoku i blagovremeno uspostavi veza sa sopstvenim jedinicama koje napadaju sa zapada.

7.) *Artiljerija:*

I div. 7. brd. art. puka potčinjena 13. brd. lov. puku.

8. baterija 7. brd. art. puka (mot.), upućena na sadejstvo sa 7. izviđ. odredom, kontroliše najprije sa vatrenog položaja zapad, od Mrkonjić-Grada nastupanje 7. izviđ. odreda i neutrališe neprijat. ugrožavanje boka od Trijebova. Istureni osmatrač kod 7. izviđ. odreda.

8.) *Izviđanje:*

Borbena izviđanje početi blagovremeno i utvrditi gdje je neprijatelj, koja su mjesta posjednuta od neprijatelja, gdje su jače izgrađene otporne tačke, da li neprijatelj privlači pojačanja sa juga.

Za kamuflirano izviđanje i za putovođe uputiće 7. izviđački odred odjeljenje oprobanih, s putevima upoznatih, četnika pod vodstvom potporučnika Pluqueta.

Za izviđanje telef. mreže uputiće 7. izviđ. odred 7. brdsko izviđačko odjeljenje. Crveni rukovodeći štabovi imaju međusobnu telefonsku vezu. Rezultate izviđanja treba što prije

^h Vjerovatno omaška. Treba: Višiči (k. 1026).

dostaviti Diviziji. Pored toga ima da se razori cjelokupna telefonska mreža na neprijateljskoj teritoriji.

9.) *Početak*: x-dana u 05,00 časova. x-dan će se odrediti naknadno.⁹

10.) *Izvođenje borbe*:

Treba težiti za tim da se brzim prodiranjem napadnu i unište neprij. snage 1. prol. divizije koje se nalaze između puta Jajce — Vijenac i puta Rogolje — Mliništa i da se unište, kako bi se što prije zauzeo važan put Rogolje — Glamoč. Pri tome je potrebno da se među bataljonima 13. brd. lov. puka održava tijesna veza. Za odstupajućim neprijateljem treba bezobzirno nadirati. Napred treba rasporediti dovoljno teških oruđa. Naročito je važno da se za vrijeme mraka dodir s neprijateljem ne izgubi. Zadatak lovačkih odreda, snabdjevenih radio-stanicama biće da održe dodir sa neprijateljem, ne dozvoljavajući da ih zadržavaju pojedinačni neprijateljski mitraljezi kojima će on štititi povlačenje i da tako olakšaju nastupanje sopstvenih jedinica.

Pri nastupanju kroz teško brdovito zemljište zapadno od puta Rogolje — Mliništa treba snage držati vrlo prikupljeno. Naročito treba paziti na obezbjeđenje lijevog boka 13. brd. lov. puka. Crvene snage i štabove bandi, koji pred našim jedinicama koje napadaju sa zapada bježe ka istoku u planinu, treba zadržati i razbiti.

Saslušavanjem zarobljenika i ispitivanjem civilnog stanovništva treba utvrditi gdje su neprij. skladišta za snabdjevanje i ista posjesti.

11.) 4. puk »Brandenburg« (bez II bat.) privešće se do x — 1 dana na veće diviziji u Sarajevo i biće joj privremeno potčinjen sa zadatkom da posjedne Jajce, D. Vakuf, Bugojno. U uporištima Jajce, D. Vakuf, Bugojno treba da ostanu samo komore. Vozarske komore I div. 7. brd. art. puka u Turbetu, mot. komore 7. izviđ. odreda i 1 vod 7. oki. lov. odreda u Mrkonjić-Gradu.

Komandant 13. brd. lov. puka preduzeće mjere, da se do x — 1 dana 18,00 časova za borbu sposobni dijelovi Brze brigade¹⁰ za obezbjeđenje. . . do dolaska njemačkih snaga održe Turbe.

12.) *Regulisanje marševa i saobraćaja*:

Sve pokrete treba vršiti noću. Otpočete pokrete I bat. 13. puka još pri dnevnoj svjetlosti treba kamuflirati velikim odstojanjima.

¹⁰ Riječ je o domobranskom Brzom zdrugu, koji se tada nalazio u Travniku. Opširnije o njemu vidi dok. br. 222.

¹⁸, " i ¹⁴ Na ovim mjestima original je oštećen.

Najoštrija saobraćajna disciplina: Put Jajce — D. Vakuf — Turbe ima se zaprečiti od x — 1 dana 17,00 časova u pravcu Turbeta. (Izuzetak kamionski marš 1. baterije 7. brd. art. puka od Mrkonjić-Grada.)

Marševski pokreti za prikupljanje i pripravnost pukovskih jedinica i pukovskog štaba 13. brd. lov. puka treba da se dovedu u saglasnost sa pokretima I bataljona 13. brd. lov. puka i I divizionu 7. brd. art. puka. Od x-dana 00,00 časova put Turbe — D. Vakuf stoji na raspolaganju Štabu Divizije i 4. puku »Brandenburg«.

Treba osigurati brzo iskrcavanje I bataljona 13. brd. lov. puka i I divizionu 7. brd. art. puka na zborištu, kao i brzo odlazanje praznih kamiona.

Kolone za snabdijevanje smiju koristiti put Turbe — D. Vakuf, tek od x-dana u 08,00 časova.

Regulisanje saobraćaja u D. Vakufu i Jajcu vršiće odjeljenja feldžandarmerije.

Stepen osvjetljenja za motorna vozila: 3.

13.) *Svjetlosni signali:*

Dimni vidljivi signali narandžasti: sopstvena prednja linija.

Signalna patrona bijela: ovdje smo mi.

crvena: neprijatelj napada,

zelena: vatru prenijeti napred.

14.) *Snabdijevanje:*

Ponijeti sa sobom.

a) 1 borbeni komplet municije

b) 5 dnevnih obroka.

Trupa dobija od x-dana dodatak za visinu.

15.) *Zborište za konje:* Mrkonjić-Grad.

16.) *Sanitetska služba:*

Glav. zavojište: Jajce.

Mjesto za parkiranje kola: Jezero i Mrkonjić-Grad.

17.) *Zborište za zarobljenike:*

Mrkonjić-Grad.

18.) *Trajanje akcije:*

Oko 3 nedjelje.

19.) *Izveštaji:*

Kratki izvještaji o situaciji sa navođenjem komandnog mjesta 6,00, 10,00, 14,00, 18,00 časova.

O zarobljavanju pripadnika savezničkih komandi za vezu odmah podnijeti izvještaj.

20.) *Veza:*

7. brd. odjelj. za vezu uspostavlja i održava vezu:

a) *Radio-vezu* sa Kom. XV brd. arm. korpusa,

„ V SS-brd. korpusa,

„ 13. brd. lov. pukom,

„ ..¹³ 13. brd. lov. puka,

„ 7. izv. odredom,

„ Brd. gren. jur. bataljonom,

„ 14. brd. lov. pukom,

„ ¹⁴ (7. odjelj.)

b) *Žičanu vezu:* sa Kom. V SS brd. korpusa,

„ 7. izviđ. odredom,

„ pulkom »Brandenburg«,

„ komand. mjestom Kasindo.

21.) *Istaknuto divizijsko komandno mjesto:* od x-dana
05,00 časova: Mrkonjić-Grad.

15

Dostavljeno:
po specijalnom razrezu

¹⁵ Usljed oštećenja originala potpis nečitak.

ZAPOVIJEST KOMANDE 500. SS PADOBRANSKOG LOVAČKOG BATALJONA OD 23. MAJA 1944. ZA DESANT NA DRVAR¹

500. SS padobranski lovački bataljon
odjeljenje Ia Rv./St.

Mjesto bataljonskog štaba
23.5.1944. — 23,55 časova.

BATALJONSKA ZAPOVIJEST
za operaciju »Rösselsprung«
x-dana-

1. Drvar je najvažniji organizacioni i snabdjevački centar bandi.
U mjestu se nalaze vjerovatno sljedeći štabovi:"
 - a) Glavni štab Tita, vjerovatno na starom stočnom sajmištu.⁴
 - b) Engleska vojna misija u dijelu mjesta Prnjavor.
 - c) Američka vojna misija u dijelu mjesta Trninić.
 - d) Ruska vojna misija, vjerovatno 300 m istočno od raskršća drumova.
0 objektima za koje se još sazna izvještavaće se stalno 1 dalje.
2. Centar crvenog rukovodstva treba da se akcijom »Rösselsprung« isključi.
3. »Rösselsprung«-om rukovodi komanda XV brdskog armijskog korpusa.
4. Ojačani 500. SS padobranski lovački bataljon sa potčinjenim F. A. K, 40 ljudi odjeljenja Benesch (četnici), i 6 ljudi vojne obavještajne službe, izvršiće desant x-dana u ranim jutarnjim časovima u centar crvenog rukovodstva Drvar i munjevitim udarom isključiti prvenstveno glavni štab Tita kao i druge štabove crvenog rukovodstva i savezničke, odnosno rusku vojnu misiju. Težište dejstva za sve dijelove bataljona jeste glavni štab Tita.⁵ Cim se tačno

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V.U., reg. br. 4 3. k. 25.

⁵ Napad na Drvar počeo je rano ujutru 25. maja 1944. godine.

¹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 111 i 186.

⁴ Vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 3.

⁵ Riječ je o Vrhovnom štabu NOV i POJ.

sazna mjesto gdje se štab nalazi, svi dijelovi bataljona koji se budu spustili najbliže ovom glavnom cilju treba neodložno i bezobzirno da isključe prije svega glavni štab Tita. Važne ličnosti treba po mogućstvu da žive padnu u naše ruke. Pisani materijal od vrijednosti sačuvati. U štabnim zgradama treba bezuslovno izbjeći požare i rušenja, kako bi ljudi obavještajne službe mogli doći do materijala od vrijednosti.

Za razbijanje oko 6 crvenih divizija, koje se nalaze u prostoru Drvara,⁶ angažovano je više borbenih grupa.⁷ Po uspostavljanju veze sa nekom od borbenih grupa angažovanom na Drvar, bataljon će biti taktički potčinjen toj borbenoj grupi.⁸ Na deblokadu od strane neke od ovih borbenih grupa treba računati najkasnije poslije 3 dana.¹

5. Akciju će podržati jake vazduhoplovne snage neposredno prije desanta i za vrijeme desanta.¹⁰
6. Bataljon će biti pripreman u već određenom rasporedu na predviđenim polaznim aerodromima do 24. 5. 44. u podne za ukrcavanje u transportne sastave.
2. talas biće spreman za ukrcavanje do 25. 5. 44, 7,00 časova. Podjelu na avione utanačiće i izvršiće komandanti bataljonskih grupa u sporazumu sa komandantima letaćkih jedinica prema potrebama borbenog plana.¹¹ Komandanti bataljonskih grupa dostaviće mi do 24. 5. 1944, 14,00 časova u mjesto štaba bataljona — aerodrom Veliki Bečkerek — izvještaj o spremnosti za ukrcavanje. Do 21,00 čas izvještaj o izvršenom ukrcavanju preko Riisten-a.
7. Poslije slijetanja će svi dijelovi bataljona neprekidno dostavljati izvještaje na komandno mjesto o situaciji i naročitim događajima, po kuririma. Veza sa komandnim mjestom mora se bezuslovno neprekidno održavati.
8. Nekoliko časova poslije napada bataljona treba računati sa dejstvom savezničkih vazdušnih snaga.¹² Položaje treba izgraditi u odgovarajućoj mjeri i kamuflirati.

⁶ Odnosi se na 1. i 6. proletersku diviziju 1. proleterskog korpusa, 4, 10. i 39. diviziju 5. korpusa NOVJ i 9. diviziju 8. korpusa NOVJ. Opširnije o njihovom rasporedu vidi dok. br. 129, 136, 137, 142 i 160 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, dok. br. 41.

⁷ i ¹⁴ Vidi dok. br. 111, napomenu br. 7.

⁸ Vidi dok. br. 137, napomenu br. 6, 7 i 13.

⁹ Prema generalu Renduliću, trebalo je da uslijedi nakon 24 časa. Vidi dok. br. 137, napomene br. 6, 7 i 13.

¹⁰ Vidi dok. br. 186.

¹¹ Vidi dok. br. 217 i 218.

9. Ljudstvo stanice¹³ od 80 vata uspostaviće odmah poslije slijetanja na cilj vezu sa višim rukovodstvom i javiće »Rainer otpočinje«. Najmanje svaka 2 časa izvještavati o neprijateljskoj situaciji, sopstvenoj situaciji i namjerama. Podatke za radio-saobraćaj zemlja — vazduh prikupiće SS-oberfirer obavještajnog voda Müller od komandira eskadrile za blisko izviđanje, koji vrši izviđanje iznad našeg rejona. Radio-stanicu postaviti u blizini bataljonskog komandnog mjesta.
Radio-stanica vazduhoplovnih snaga uspostaviće odmah poslije slijetanja na cilj vezu sa komandantom njemačkog vazduhoplovstva u Hrvatskoj, prema njegovom naređenju.
10. Trupni ljekar će izvidjeti i organizovati trupno zavojište i zborište ranjenika za 1. fazu akcije u blizini bataljonskog komandnog mjesta, na koti 520. Pripremljeno je transportovanje teških ranjenika sanitetskim avionima ukoliko bude potrebno. Avioni Rode se mogu tražiti ako situacija bude dozvoljavala njihovo slijetanje.
11. U slučaju da se 2. talas iskrca odvojeno od bataljona, on će uspostaviti sa pridatim aparatom Dora telefonsku ili radio-vezu prema udaljenosti. Stanica kod bataljonskog komandnog mjesta biće podešena za prijem u vrijeme predviđenog iskrcavanja. Iskrcavanje 2. talasa oko 3 1/2 do 4 časa poslije iskrcavanja 1. talasa.
12. Za svoga zamjenika određujem kapetana Bentrop-a, zamjenika komandanta grupe iz III vazdušno-desantne grupe 1. Kapetan Bentrop za vrijeme akcije rukovodi sadejstvom sa letaćkim jedinicama.
13. Za komandovanje i izvještavanje upotrebljavati kartu sa koordinatnom mrežom 1 : 50.000. (Važi samo za štab za izvještavanje izvan bataljona.) Unutar bataljona važi karta 1 : 50.000.
14. Tekuće snabdijevanje za vrijeme bavljenja u obruču obezbijeđeno je vazdušnim putem iz Banje Luke. Odgovoran za dotur je SS-hauptšarfirer Marschner. On će biti odgovoran za pripremu i najbrže ukrcavanje sredstava za snabdijevanje prema njihovoj važnosti. 1. dotur biće municija za teška oruđa, naročito doturati municiju za lake bacače granata.
15. 2. talas biće spreman za ukrcavanje u 8,00 časova x-dana sa četnim borbenim rasporedom podešenim prema posjedanju aviona. Posjedanje aviona u 2. talasu samo sa

¹³ Misli se na radio-stanicu.

10 ljudi. Ako neki avioni Junkers-52 ostanu nenatovareni treba riješiti, u saglasnosti sa komandantom grupe, da li da se iz Banje Luke odmah ponese 1. dotur u municiji za teška oruđa. Ljudstvo i sredstva moraju se tako pripremiti da se bezuslovno ogarantuje najbrže ukrcavanje bez gubitka u vremenu.

16. Uspjeh bataljona zavisi, pored bezobzirnog naleta, prije svega od potpunog iznenađenja protivnika. Upoznavanje ljudstva sa akcijom može se izvršiti najranije 10 časova prije predviđenog x-vremena. Bezuslovno održavanje tajnosti mora se pri tom zagarantovati. Od momenta prijema zapovijesti za akciju do momenta uzletanja treba obezbijediti potpunu odvojenost podoficira i vojnika bataljona sa potčinjenim dijelovima. Obezbjedenje treba izvršiti tako da se onemogućí svaki dodir sa drugim vojnim licima ili civilima.

Pored toga, ljudstvo treba ponovo upozoriti na potrebu održavanja tajnosti.

17. Trupe treba ponovo najenergičnije upozoriti da prikupljanje plijena za vrijeme trajanja borbene akcije dovodi u pitanje izvršenje borbenog zadatka i zato mora bezuslovno da izostane. Ako dođe do povrede ovog naređenja, svaki pretpostavljeni je obavezan da upotrebi oružje.
18. Odmah po uzletanju, kolone motornih vozila će se prikupiti u prostoru Bos. Krupe, a po izvršenju zadatka će ih bataljonu privedi SS-untersturmfirer Hacker.

Kolone motornih vozila sa tri aerodroma: Zagreb — Lučko, Zagreb — Grad i Banja Luka prikupiće se odmah poslije uzletanja na aerodromu Zagreb — Grad i dovesti iz Zagreba preko Budičine i Bos. Novog u Bos. Krupu pod odgovornim rukovodstvom jednog podoficira iz auto-jedinice koga će odrediti SS-hauptsturmfirer Obermeier.

SS-untersturmfirer Hacker vodiće kolonu Bečkerek lično preko Šapca — Zvornika — Broda — Nove Gradiške za Bos. Krupu. Tamo će uhvatiti vezu sa komandom XV armijskog korpusa u Bihaću. Umjesto oficira za vezu, na komandno mjesto korpusa uputiti jednog podoficira. Kolone motornih vozila treba upozoriti da se kreću sa obezbjedenjem, da od mjesta do mjesta prikupljaju obavještenja o situaciji kod bandi i da po potrebi obiđu oblast bandi.

SS-untersturmfirer Hacker privešće kolonu za dotur iz baze za dotur u Banjoj Luci u Krupu tek onda kad snabdijevanje bataljona vazдушnim putem ne bude više potrebno. Cjelokupne kolone u Bos. Krupi treba smjestiti tako da budu

zaštićene od vazdušnog napada. SS-untersturmfirer Hacker i SS-oberšarfirer Müller prispjeće do 24. 5. 44. u večer u Vel. Bečkerek.

19. Neprijateljski materijal koji je važan za Ic slati isključivo XV armijskom korpusu Ic. O važnim događajima blagovremeno izvještavati radiom. Sav materijal koji ratni dopisnici prikupe u akciji treba predati radi odobrenja Komandi 2. oklopne armije. Fotografi imaju da fotografišu važne osobe koje su zarobljene ili pale. Ako bi, preko očekivanja, i sam Tito bio zarobljen onda ovo iz naročitih razloga držati u tajnosti.¹⁴ Izvještaj poslati samo radiom. Uhvaćene zarobljenike savezničkih ili ruskih komandi za vezu, kao i istaknute pripadnike bandi, držati pod naročitom stražom.

15

SS-hauptsturmfirer i komandant bataljona

¹⁵ Potpis nečitak.

**PLAN KOMANDE NJEMAČKE 2. OKLOPNE ARMIJE OD
24. MAJA 1944. ZA RASPORED I DEJSTVO 500. SS PADO-
BRANSKOG LOVAČKOG BATALJONA U DRVARSKOJ
OPERACIJI¹**

Komanda 2. oklopne armije
odjeljenje Ia br. 65/44 str. pov.

Mjesto armijskog štaba
24. 5. 44.

Strogo povjerljivo! 8 prepisa
4. prepis.

Samo preko oficira prenositi!

Predmet: operacija »Rösselsprung«
— 1 prilog —

**PLAN ZA UPOTREBU OJAČANOG 500. SS PADOBRANSKOG
LOVAČKOG BATALJONA²**

a.) *Transportne jedrilice:*

Ukupno raspoloživo 340 mjesta za ojačani 500. SS pado-
branski lovački bataljon.

1.) *Borbena grupa »Panther«:*

Zadatak: Zauzimanje »Grada« (glavni štab Tita?), po-
tom organizacija odbrane »Grada«. Uspostavljanje veze
sa borbenim grupama »Rot«, »Stürmer«, »Draufgänger«
i »Greifer«³.

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi
grupa 2: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi
grupa 3: vođa
zamjenik 2 jedrilice ~ 20 ljudi
grupa 4: vođa
zamjenik 1 jedrilica = 10 ljudi

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V.U..
reg. br. 5/3, k. 25.

² Vidi dok. br. 185.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 111 i 137.

grupa 5: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi
grupa 6: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi
Ukupno: 11 jedrilica = 110 ljudi

2.) *Borbena grupa »Stürmer«*
Zadatak: Zauzimanje »Moskve« (ruska misija ?), potom držanje bloka kuća »Moskva«, prije svega frontom ka istoku. Uspostavljanje veze sa borbenim grupama »Panther«, »Rot«, »Grün«, i »Draufgänger.«

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa
zamjenik.....3 jedrilice = 30 ljudi
grupa 2: vođa
zamjenik.....2 jedrilice — 20 ljudi

Ukupno: 5 jedrilica = 50 ljudi

3.) *Borbena grupa »Draufgänger«:*

Zadatak: Zauzimanje raskršća puteva na sjeverozapadu (»Zapadni krst«), naročito tamošnjih odbranbenih postrojenja (radio-stanice ?), zatim odbrana »Zapadnog krsta«, prije svega fronta sjeveroistok i sjeverozapad. Uputiti borbena izviđačka odjeljenja ka »Mlinskom mostu« i »Mlinskoj klisuri« kao i na drum ka sjeverozapadu. Uspostavljanje veze sa borbenim grupama »Panther«, »Stürmer« i »Greifer«.

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa
zamjenik.....3 jedrilice = 30 ljudi
grupa 2: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi
grupa 3: vođa
zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi

Ukupno: 7 jedrilica = 70 ljudi

4.) *Borbena grupa »Greifer«:*

Zadatak: Zauzimanje »Londona« (engleska misija ?), potom nadiranje zajedno sa borbenom grupom »Beisser« na »Kapelu« (500 m južno od »Londona«). Odbrana istaknute otporne tačke »Kapela«. Uspostavljanje veza sa borbenom grupom »Brecher« preko »Spinne« (500 m istočno od »Londona«), kao i sa borbenim grupama »Panther« i »Draufgänger«.

Geheime Kommandofache

Fenster- und Oberkommando 2

Abt. Ia Nr. 65/44. K. Kom. Chefes

Waffenache

A. R. U., den 24.5.44

Beitrag "RBes-Geprung"

Nur durch Offizier

8 Ausfertigungen

- 1 Anlage -

1 Ausfertigung

Stab für Einsatz verst. SS-Palsh. Jg. Stle. 500

A) Landesgeleit

Insgesamt verfügbar 340 FAKTIS für verst. SS-Palsh. Jg. Stle. 500.

1.) Kampfgruppe "Panther"

Auftrag Wegnahme "Zitadelle" (Hauptstab Titof), sodann Organisation der Verteidigung der "Zitadelle". Verbindungsaufnahme mit Kampfgruppen "Rot", "Stürmer", "Brennführer" und "Greifer".

Führer:

Vertreter:

<u>Stärke</u> Gruppe 1:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 2:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 3:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 4:	Führer:	1 Segler = 10 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 5:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 6:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Insgesamt:		11 Segler = 110 Mann.

2.) Kampfgruppe "Stürmer"

Auftrag Ausheben "Moskau" (Russische Mission?), sodann Halten des Häuserblocks "Moskau", vor allem Front Ost. Verbindungsaufnahme mit Kampfgruppen "Panther", "Rot", "Grün" und "Brennführer".

Führer:

Vertreter:

<u>Stärke</u> Gruppe 1:	Führer:	3 Segler = 30 Mann
	Vertreter:	
Gruppe 2:	Führer:	2 Segler = 20 Mann
	Vertreter:	
Insgesamt:		5 Segler = 50 Mann

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 186

Voda.

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa

zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi

grupa 2: vođa.

zamjenik.....1 jedrilica — 10 ljudi

grupa 3: vođa

zamjenik.....1 jedrilica = 10 ljudi

Ukupno: 4 jedrilice = 40 ljudi

5.) *Borbena grupa »Beisser«:*

Zadatak: Zauzimanje salaša »Varšava« (200 m južno od »Londona«), potom potčinjavanje borbenoj grupi »Greifer«, zadatak kao i ova grupa.

Voda.

Zamjenik

Jačina: Ukupno: 2 jedrilice = 20 ljudi

6.) *Borbena grupa »Brecher«:*

Zadatak: Zauzimanje »Amerike« (američka misija?), zatim pročešljavanje zgrada na jugozapadnom izlazu »Drvar« i zauzimanje visa »Spinne« (400 m istočno od »Londona«). Odbrana ovog predjela prije svega frontom ka sjeverozapadu i jugoistoku. Uspostaviti vezu sa borbenom grupom »Greifer« (»Kapela«), kao i »Panther« (»Grad«) i »Draufgänger« (Zapadni krst). Pročešljati klisuru neposredno sjeverno od »Spinne«.

Voda.....-

Zamjenik....._

Jačina: grupa 1: vođa.....1 jedrilica = 10 ljudi
zamjenik

grupa 2: vođa

zamjenik.....1 jedrilica = 10 ljudi

grupa 3: vođa

zamjenik.....1 jedrilica = 10 ljudi

grupa 4: vođa

zamjenik.....2 jedrilice = 20 ljudi

Ukupno 5 jedrilica = 50 ljudi

Zbir: od 1.) do 6.) 34 jedrilice = 340 ljudi

po odbitku pilota jedrilica 34 čovjeka = 306 ljudi

Rezerva: 34 čovjeka

b.) *Padobranci (ukupno 314 ljudi):*

1.) *Borbena grupa »Blau«*

Zadatak: Zauzimanje istočnog izlaza iz Drvara, potom odbrana jugoistočnog izlaza zajedno sa borbenom gru-

pom »Grün«. Uspostavljanje veze sa borbenom grupom »Stürmer« (predio »Moskva«), »Panther« (predio »Grad«) i »Rot« (predio »Grad«),

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa -
zamjenik.....40 ljudi
grupa 2: vođa
zamjenik.....30 ljudi
grupa 3: vođa
zamjenik.....30 ljudi
Ukupno: 100 ljudi

2.) *Borbena grupa »Grün«:*

Zadatak: Zauzimanje sjeveroistočnog dijela Drvara i »Mosta na kapiji«, potom zajedno sa borbenom grupom »Blau« odbrana istočnog dijela Drvara.

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa
zamjenik.....20 ljudi
grupa 2: vođa
zamjenik.....15 ljudi
grupa 3: vođa
zamjenik.....30 ljudi
grupa 4: vođa
zamjenik.....30 ljudi
Ukupno: 95 ljudi

3.) *Borbena grupa »Rot« (i bataljonski štab):*

Zadatak: Zauzimanje »Gostionice« sa dijelovima, glavnina uspostavlja odmah vezu sa borbenim grupama »Panther« i »Stürmer« kao i sa istočnom odbranom Drvara (borbene grupe »Grün« i »Blau«). Potom rezerva komandanta bataljona u predjelu »Grad«.

Vođa

Zamjenik

Jačina: grupa 1: vođa.....30 ljudi
zamjenik
grupa 2: vođa.....25 ljudi
zamjenik
grupa 3: vođa.....30 ljudi
zamjenik
Ukupno: 85 ljudi

Zbir: od 1.) do 3.):.....280 ljudi
ostatak:.....34 = 314 ljudi.

c.) 2. talas (padobranci):

Vođa
Zamjenik

Jačina:

Poletanje 2. talasa ukoliko je tehnički moguće što prije. Slijetanje ili iskakanje, ukoliko ne bude postojao neki drugi zahtjev od komandanta 500. SS padobranskog lovačkog bataljona, na poljanama jugozapadno od »Grada«. Iskakanje na drugim mjestima tražiće komandant 500. SS padobranskog lovačkog bataljona radiom po mogućstvu prije poletanja ili radiom preko letaćkih jedinica (regulisati sa komandantom njemačkog vazduhoplovstva u Hrvatskoj).

U slučaju iznenadne promjene situacije važe slijedeći znaci:

- a) Svjetlosni signal.....(više puta izbačen): »Ne skakati, okrenuti u pravcu aerodroma poletanja, za prijem zapovijesti za akciju održavati radio-vezu!«
- b) Svjetlosni signal.....(više puta vertikalno izbačen). Iskočiti na mjestu odakle se daje signal, ne na »normalnom mjestu« jugozapadno od »Grada«.

d.) Razno:

- 1.) Komandant bataljona sa štabom i rezervom skače u grupi »Rot« jugoistočno od »Grada« i potom nastupa ka »Gradu«. Ako bude potrebno on rukovodi borbom za »Grad« i po zauzeću istog organizuje njegovu odbranu. On rukovodi borbom svih borbenih grupa, prema situaciji.
- 2.) Ako napad borbene grupe »Panther« ne uspije odmah, borbene grupe »Rot«, »Grün« kao i »Stürmer« nadiru na svjetlosni signal ».....«, bez obzira na njihove osnovne borbene zadatke najkraćim putem odmah na »Grad« i zauzimaju ga. Sve borbene grupe treba upozoriti na neprekidno osmatranje svjetlosnih signala.
- 3.) Pri nepredviđenoj promjeni opšte situacije nadiru sve borbene grupe bez obzira na njihove osnovne borbene

zadatke najkraćim putem na svjetlosni signal ».....«
ka mjestu, gdje je opaljen ovaj svjetlosni signal.

- 4.) Borbena grupa »Panther«, odnosno bataljon, treba odmah da izvijesti sopstveno vazdušno izvidanje o zauzimanju »Grada« postavljanjem jednog znaka za raspoznavanje sa vazduhoplovstvom u vidu kukastog krsta i preko radija.
- 5.) Dovedene zarobljenike treba sprečiti svim raspoloživim sredstvima (prema potrebi i vezivanjem), da ne pobjegnu a pri pokušajima bjegstva ili, ako prijete opasnost, streljati. Podatke o neprijatelju treba im bezobzirno iznuditi. Saslušanje zarobljenika treba čvrsto organizovati (oficir sa tumačem i sa stražarskim osobljem). Pripadnike odjeljenja Benesch i obavještajne službe treba smišljeno rasporediti na pojedine borbene grupe, odnosno grupe.
- 6.) *Udaljenje grupa za deblokadu:*
 - a) Ojačani puk 373. hrv. lovačke divizije od Srba 25 km.⁴
 - b) Ojačani 92. brdski puk (motorizovan) od Bihaća do Bos. Petrovca 54 km, od Bos. Petrovca do Drvara 29 km = 83 km.⁵
 - c) Grupa »Brandenburg« od Knina (najteži teren) 65 km.⁶
- 7.) Ako situacija bude zahtijevala, probijanje ojačanog 500. padobranskog lovačkog bataljona biće cjelishodno: opštim pravcem ka zapadu na grupu 373. divizije, zatim pravcem Srb, a, zavisno od ishoda događaja, sa lokalnim skretanjem od Drvara najprije prema sjeverozapadu, onda u zapadno-jugozapadnom pravcu ili od Drvara pravcem prema sjeveru za Bos. Petrovac ka grupi 92. brdskog puka (motorizovanog).
- 8.) Važno je da se povedu pioniri sa spravama za traženje mina i da se ponesu koncentrična punjenja za razaranje bunkera itd., kao i izdužena punjenja za nošenje prepreka.
- 9.) Imati u vidu mogućnost savezničkih vazdušnih napada!⁷ Rastresitost!!!
- 10.) Karta za javljanje je aero-fotosnimak sa upisanim geografskim nazivima, ili karta 1:100.000. Cesto i

⁴ i • Bliže o dejstvu pomenutih jedinica vidi dok. br. 137.

⁵ Vidi dok br. 111, 112, 127 i 142.

⁷ Vidi dok. br. 216—218.

**ZAPOVIJEST KOMANDE 13. PUKA 7. SS DIVIZIJE »PRINC
EUGEN« OD 24. MAJA 1944. ZA NAPAD KA JANJU I ŠI-
POVU¹**

Povjerljivo!

13. SS brdski lovački puk. Mjesto štaba, 24.5.1944.
Ia Komandant /H — povjerljivo

*Pukovska zapovijest za zauzimanje polaznih položaja i
za napad u operaciji »Rösselsprung«.*

1) *Neprijatelj*: isto kao i u divizijskoj zapovijesti za na-
pad »Rösselsprung«.²

2) *Puk zauzima polazne položaje za napad ovako:*

a) I bataljon sa potčinjenim 1 lakim topom I divizionu
7. artilj. puka zapadno od *Vijenac*.

II bataljon sa glavninom u prostoru oko *Jezero*, sa jednom
ojačanom četom u prostoru *Savići — Kamenica*; bataljonu je
potčinjen 1 vod I divizionu 7. art. puka i 1 vod 16. čete.

III bataljon — kako je već naređeno.³

I divizion 7. art. puka (bez 1 voda i 1 lakog topa) u po-
četku na raspolaganju puku u *Jajcu*.

Pukovska krstareća četa u početku je na raspolaganju
puku u *Jajcu*.

16 (pionirska) četa sa potčinjenim 1 vodom II bataljona
za čišćenje mina i opravku puta *Jezero — Sipovo*. Ostatak pi-
onirske čete (bez 1 voda) u početku je na raspolaganju puku
u *Jajcu*.

b) Obezbjedenje zauzimanja polaznih položaja vršiće sami
bataljoni.

c) Završiti zauzimanje polaznih položaja 25.5.1944. u 04,30
časova. O posjedanju polaznog položaja podnijeti izvještaj.

3) *Napad vrše:*

I bataljon se kreće sa svoje dosadašnje prostorije za pri-
kupljanje opštim pravcem preko *Natpolje* na sektor *Janj*, pre-
lazi ga i zauzima visove jugozapadno od istog (675, *Popuži*
— *Đukići*). Sektor *Janj* je prvi napadni cilj.⁴

Ojačani II bataljon glavninom napada zapadno od puta
Jezero — Sipovo,⁵ dijelovi (računajući tu i potčinjenu artilje-

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu
V. I. I., reg. br. 5/11, k. 10.

² i ⁵ Vidi dok. br. 184.

⁴ Vidi dok. br. 116 i 122.

⁵ Vidi dok. br. 188 i 192.

riju i pionire) na samom putu; jednom ojačanom četom napada iz prostora naređenog rasporeda u jugozapadnom pravcu na sektor *Janj* i visove jugozapadno od njih. 1. napadni cilj je sektor *Lubovo — Vražić — Sipovo — Janj*.

III bataljon kao što je naređeno u divizijskoj zapovijesti.

Granica između bataljona:

Južni dio *Skela — Poprženi — Gorica — Močioci* (pripada I bataljonu) — *Mujdžići* (opet I bataljonu).

I divizion 7. artiljer. puka (bez 1 voda i 1 lakog topa) nastupa sa štabom puka i podržava napad bataljona zavisno od situacije kod neprijatelja. Istaknutog osmatrača uputiti u I bataljon.

Pukovska krstareća četa kreće se, u prvo vrijeme, drumom *Jajce — Jezero — Sipovo*, po zapovijesti puka pozadi I bataljona.

16. pionirska četa (bez 1 voda) kreće se po pukovskoj zapovijesti, kao gore, istim drumom.

4) *Početak napada:* 25. 5. 1944. — 05,00 časova.

5) *Borbena izviđanje:* vrše sami bataljoni.

6) *Način izvršenja napada:* po divizijskoj zapovijesti za napad »Rösselsprung«. I bataljon napada prema tome jakim stepenastim krilom ulijevo i unazad (nezaštićen bok) i time ujedno vrši obezbjeđenje protiv eventualnih neprijateljskih napada s juga.

7) Obavještajne veze ka bataljonima radio-putem, eventualno putem duplih žica, ukoliko to prilike dozvoljavaju.

Izvjestavanje kao što je naređeno u divizijskoj zapovijesti, međutim, bataljoni šalju puku izvještaje 1 čas ranije.

Svjetlosni signali: kao u div. zapovijesti.

8) *Sanitetska služba:* kao u div. zapovijesti.

9) *Pukovsko komandno mjesto:* u prvo vrijeme u *Jajcu*, zatim se u toku napada kreće putem *Jajce — Jezero — Sipovo*, pozadi II bataljona.

Potpis: Dojč (Deutsch)
SS-Standartenführer i
komandant puka

Za tačnost:

6

SS-Hauptsturmführer
i kapetan kod štaba

Dostavljeno:

prema raspodjeli navedenoj
u konceptu

⁶ Potpis nečitak.

DOPUNSKA ZAPOVIJEST KOMANDE 13. PUKA 7. SS DIVIZIJE »PRINC EUGEN« OD 24. MAJA 1944. ZA ZAUZIMANJE POLAZNIH POLOŽAJA NA ZAPADNOJ OBALI RIJEKE VRBASA NA LINIJI GRABANTA — SELIŠTE I BRIŠĆE — DRENOV DOL¹

13. SS brdski lovački puk

Štab bataljona 226/44 pov.
24. 5. 1944.

II.

Pukovska dopuna:

1) Prikupljanje i zauzimanje polaznog položaja izvršiti prema zapovijesti.² Po završenom zauzimanju polaznog položaja dostaviti izvještaj.

I bataljon će još u toku noći prebaciti glavninu bataljona na zapadnu obalu *Vrbasa (Grabanta — Selište)*.

II bataljon isto tako, još u toku noći krenuti u jugozapadnom pravcu a sa najistaknutijim dijelovima ne prelaziti zapadnu ivicu *Brišće — Drenov Dol*.³

Bataljoni će obezbijediti polazne položaje.

Borbena izviđanja vrše bataljoni, kao što je naređeno.

2) Zapovijest za napad izdaće se naknadno.

3) I vod 16 (pion.) čete potčinjen je do postizanja 1. napadnog cilja II bataljonu, zatim ostaje na raspolaganju puku.

4) I divizion 7. artiljerijskog puka biće najprije upućen sa po 1 baterijom na sadejstvo sa I i II bataljonom. Komandant diviziona da dođe na pukovsko komandno mjesto.

5) Pukovska krstareća četa i ostatak pukovske pionirske čete ostaju na raspolaganju puku u Skeli.

6) Pukovsku zapovijest za napad treba da prime u Skeli bataljonski ađutanti.

7) Pukovsko komandno mjesto: predviđeno da bude od 23,00 časa u Skeli.

SS-Standartenführer i
komandant puka

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 5/11, k. 10.

² Vidi dok. br. 184 i 187.

³ Opširnije o rasporedu i dejstvu tdga bataljona vidi dok. br. 192.

* Potpis nečitak.

**NAREĐENJE KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 24. APRILA 1944. ZA POKRET KA FOCI
I GORAZDU¹**

24. 5.
16,10 čas.

Radiogram

Šalje
14. puk

1/14.

Poduhvat završen.² Bataljon će se odmah vratiti preko:
Javorak — Kapičin Do — s. Basarići — s. Budoš — s. Grlac
pa putem duž Drine preko Foče za Goražde.³

Gros

Za tačnost:
Kirhhof

¹ Original (radiogram, pisan olovkom, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—75, k. 11.

² Vidi dok. br. 114.

³ U naredenju (radiogramu) Komande 1. bataljona 14. SS brdskog lovačkog puka od 25. maja 1944. o tome se kaže:
»00,45 čas. 3. četi 14. puka

Postoji drugi put, tražite. Bataljon kreće u 05,30 od Javorka na s. Kapičin Do — Ljubin grob — s. Vrbnica — s. Basarići — s. Budoš — s. Grlac. Očekujem 3. četu na ... (Jedna riječ nečitka — prim. red.) ulazu u Foču. Četa kreće odmah. Tovarna grla da vodi jedan vojnik spređa a jedan pozadini — tada nije moguće survavanje. Upućeno izviđačko odjeljenje ostaje u s. Jabuci gdje će dobiti naredenje. Da li imate kartu? Odmah odgovorite.« U izvještaju (radiogramu) Komande 3. čete od 25. maja o tome se kaže:
»03,20 čas. 1/14.

Ne samo težak put nego i zamor tovarnih grla čine nemogućim prelaz preko strme padine. Konji dosada marševali 7 časova. Stoga će četa marševati: Sutjeska — s. Tjentište — s. Popov Most — s. Balići — Foča. Četa spremna za pokret. Molim za odgovor«. (Arhiv V. I. I., reg. br. e'1—76 i 77, k. 11.)

ZAPOVIJEST KOMANDANTA BORBENE GRUPE OBERMEIER 500. SS PADOBRANSKOG LOVAČKOG BATALJONA OD 24. MAJA 1944. ZA POKRET MOTORIZOVANE KOLONE IZ ZAGREBA PREKO BOSANSKE KRUPJE ZA BIHAĆ¹

24. 5. 1944.
19,00 čas.

500. SS padobranski lovački bataljon
Grupa za akciju Obermeier

*Zapovijest komandanta grupe
za 25. 5. 1944.*

1. Grupa će se postrojiti 25. 5. 44. u 7,30 časova ispred motornih vozila, sa utovarenom cjelokupnom opremom, spremna za prevoženje na aerodrom. Namjesto motornih vozila koja su ostala u Novoj Gradiški vazduhoplovstvo daje svoja 2 kamiona i 1 autobus.
2. Hrana za ishranu za vrijeme akcije poslije iskakanja izdaće se vojnicima 24. 5. 44. u 20.00 časova. Vođe grupe primaju po 5 paketa suve hrane (meso i hljeb) za svakog vojnika i stavljaju ih odmah u određene sudove za spuštanje padobranom. Najstrožije se zabranjuje trošenje ove hrane prije poletanja.
3. Spremanje aviona za upotrebu vrši se odmah poslije sletanja istih. Raspored aviona biće prema posebnoj zapovijesti koja će se izdati 25. 5. 44. Vozila sa ljudstvom, paketima za spuštanje padobranima, oružjem i materijalom postrojavaju se pozadi dodijeljenih aviona.
4. SS-unteršarfirer Dose prima 25. 5. 44. u 6,00 čas. obroke hrane za sve padobrance prije polijetanja (171) kao i redovne obroke hrane za šofere koji ostaju (26).²
5. Padobranski mehaničar koji ostaje ovdje odmah poslije stavljanja padobrana na leđa utovaruje njihove futrole u motorna vozila.
6. Poslije poletanja SS-oberšarfirer Lohde vraća koloau motornih vozila u kantonman, naređuje da se svi stanovi očiste i predaje ih upravi komandanture za stanove.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. L., reg. br. 6/3, k. 25.

² Vidi dok. br. 185.

7. SS-oberšarfirer Lohde odmah potom kreće sa aerodroma Zagreb — Grad, gdje će mu se još priključiti i kolona 4. čete motorizovanim maršem za Bos. Krupu (Zagreb — Bodrčina³ — Bos. Novi — Bos. Krupa).
8. Red marševanja vidi se iz priloga II.⁴ Bezuslovno se mora paziti da se kolona ne razvlači i da u slučaju angažovanja od strane bandi bude uvijek sposobna za odbranu. Na svakom uporištu treba pribaviti podatke o stanju puteva i o situaciji kod bandi. Svaki vojnik mora biti stalno obaviješten o cilju marša, o stanju puta i o situaciji kod bandi. Banditsko područje treba po potrebi zaobići.
9. U Bos. Krupu stiže takođe i SS-unteršturmfirer Hacker sa kolonom motornih vozila iz Velikog Bečkereka i poslije uspostavljanja veze vodi obje kolone za Bihać (oko 30 km jugozap. od Bos. Krupe) Komandi XV brdskog armijskog korpusa.

Obermeier s. r.
SS-hauptšturmfirer

Dostavljeno:

SS-hauptšturmfireru Obermeier-u 1
 Komandiru čete Kaulitz-u.....1
 SS-hauptšarfireru Vinter-u.....1
 SS-oberšarfireru Lohde-u.....1
 SS-unteršarfireru Weiler-u.....1

³ Vjerovatno omaška. Treba: s. Bročice.

⁴ Redakcija ne raspolaže pomenutim prilogom.

**ZAPOVIJEST KOMANDE 14. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
7. SS DIVIZIJE OD 25. MAJA 1944. ZA PREBACIVANJE NA
PROSTOR GORAŽDE — ROGATICA — SOKOLAC¹**

14. SS puk brdskih lovaca
Oper. dnev. br. 296/44. Pov.

Pukov. k-dno mjesto, 25. 5. 1944.
Povjerljivo¹.

Zapovijest
za prebacivanje puka u prostor Goražde — Rogatica — Sokolac

- 1.) Poduhvat Foča je završen.² Puk će se prebaciti u prostor Goražde — Rogatica — Sokolac.
- 2.) Premjestiće se:
 - a) Stab puka sa štab. četom,
1. četa brd. lov., protivokl. četa,
pukovska četa za krstarenje Rogatica
 - b) pukovska pion. četa Most na Limu
 - c) I/14.³
K-dno mjesto bataljona Sokolac
mitralj. četa Sokolac
1 četa lovaca Baltići (2 km jugozap. od Sokolca)
sa jednim uporištem na k 1047.⁴
1 četa lovaca Brajkovići (3,5 km sjev. od Sokolca)
sa jednim uporištem na k. 1005.
1 četa lovaca Vidrići (3,5 km sjev. ist. od Sokolca).
 - d) I/14. Kukavice (5 km juž. od Rogatice)
K-dno mjesto batalj. Kukavice.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—79, k. 11.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 114, 181—183 i 189.

³ U naredenju (radiogramu) Komande ovog puka od istog dana o prebacivanju toga bataljona se kaže:

»17,15 čas. K-dantu 114.

1.) I/14. će biti prebačen kamionima. Najprije od Foče do Rogatice. Tamo se javiti k-dantu puka.

2.) Kamioni upućeni iz Rogatice 25. V.

3.) Ako ne bude dostajalo kamiona za cio bataljon (uključivo konji), onda konje koji su sposobni za marš uputite pješice za Rogaticu. (Kamioni će ili sresti na putu i prevesti,) (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—78, k. 11.)

⁴ Pogrešno. Treba: trig. 1074.

1 četa lovaca (ojačana sa 2 mitraljeza i 1 minobacačem)
iz ove čete 1 vod Pion.vod bataljona
e) 11/14.

Goražde
Prelaz Jabuka
Zelj. stanica Mesići
Pod komandom V
SS brd. korp.
Rogatica

f) L. M. K.

3) *Marševanje:*

a) 1/14. mot. marš od Foče do Sokolca.

Dijelove koji su ostali u starome prostoru uputiti pješice.

b) 11/14. pješice od Goražda za Kukavice. U Goraždu ostaviti 1 četnu lovaca. Dijelove koji su ostali u starome prostoru povući.

c) Izvijestiti o dolasku na novi prostor.

4. *Odredbe o vezi:*

Pukovski vod za vezu uspostavlja i održava vezu.

a) Žičana veza sa 1/14.
sa 11/14.

Mjesna veza Rogatica kao dosada.

5.) K-dno mjesto puka od 25. 5. 44. Rogatica

6.) *Zadaci u novom prostoru:*

a) Osvježenje i pregled trupa, konja opreme i oružja.

b) Osiguranje prostora od bandi.

c) Obuka. Intenzivnom obukom otkloniti sve nedostatke koji su se pokazali u posljednjoj akciji (Pri ovome naročitu pažnju pokloniti noćnoj obuci. — Vidi div. naređenje Oper. dnev. br. 289/44. Pov. od 20. 5. 44).

potp.
po zapov.
Bajer

Dostavljeno:

I i II batalj

Štabu puka

Stab, četi

13. četi

14. četi

15. četi.

L. M. K

Oper, dnev

Oberšturmfiirer i adut. puka

2

11 komada

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 2. BATALJONA 13. BRDSKOG LOVAČKOG PUKA 7. SS DIVIZIJE »PRINC EUGEN« O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA SEKTORIMA JAJCE — MRKONJIC-GRAD I MLINIŠTA — POTOCI U MAJU 1944. GODINE¹

Dan

Prikaz događaja

1. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Okolo 08,30 časova napadnuta je na drumu (5 km sjeverozapad, od D. Vakufa) kolona kamiona.- 1 šofer nestao, 1 teško ranjen. Kolona kamiona produžila je put za Turbe — Travnik. Prema obavještenju iz puka neprijatelj namjera da napadne Mrkonjić-Grad.³ Ešalon motornih vozila je u pripravnosti. Naređen je I stepen pripravnosti.
U noći nije bilo naročitih događaja.
2. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Od 23 časa neprijatelj napada k. 1098.⁴ Naooružanje neprijatelja: 5 mitraljeza, 1 teški bacač. Preduzete su pojačane mjere sigurnosti. Pojačana su stražarska mjesta i pojačano je izviđanje duž drumu. Ostuf. Kajbl (Keibel) javio se komandantu bataljona.
3. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
5. četa smijenila je 7. četvu, 1 vod na Vijenac, 2 voda pojačanje na k. 1098 (2 km zapadno od Jezera). U 19,08 časova stigla je municija na k. 1098.
Pošto su odmah preduzete protivmjere, neprijateljski napad nije se mogao potpuno razviti.
- 00,15 Jaka pucnjava sa pravca Majdana.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/5, k. 10.

² Prema izvještaju Štaba 9. krajiške brigade od 10. juna 1944 taj napad je izvela 2. četa 1. bataljona ove brigade (Arhiv V. I. I., reg. br. 22/3. k. 854).

³ i ⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 5 i 15.

00,15 — 04,00 časova neprijatelj je još gađao samo sa dva mitraljeza.

04,00 časova neprijatelj se povukao prema sjeverozapadu i zapadu.

Sopstveni gubici: nema.

Neprijateljski gubici: nepoznati.

Pošto je bataljonski ađutant ostuf. Kreger (Kröger) obolio zastupa ga ostuf. Kajbi (Keibel)

4. V 44.

Komandno mjesto bataljona, Jajce

Rezultati izviđanja:

Na prostoriji: Bulići — Sibenica — Kruščica — Bučići — Lendići — Podlipci — Lupnica — Magarovci nema neprijatelja, diverzantske patrole i manje jedinice za rekviziciju dolaze samo noću do Lendića i Kruščice.

Iskazi mještana:

Partizani u jačini bataljona (250 ljudi) posjeli su prostoriju Meline — Brnjići — Kuprešani. Partizanski bataljon ima zadatak, da uhvati vezu sa partizanskim snagama na prostoriji zapadno od drumu D. Vakuf — Jajce. Izviđačka patrola dobila je vatru kod k. 1166 (5 km jugozapadno od Jajca). Jačina neprijatelja 20 ljudi, 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez.

Neprijatelj (20 — 30 ljudi) posjeo je takođe i Cerkazoviće (2 km južno od Jezera).

5. V 44. preduzeće se pojačano izviđanje na naređenoj prostoriji.

5. V 44.

05,00

Komandno mjesto bataljona, Jajce

Odlazak izviđačke patrole radi izviđanja određene prostorije (jugozapadno od Jajca) do linije Volari — Močiocci — Natpolje.

18,00

Povratak izviđačke patrole.

Rezultat:

Naređeno izviđanje izvršio je 1 vod 6. čete, ojačan sa grupom teških mitraljeza.

Neprijatelj je posjeo liniju: Natpolje — Gorica — k. 1272 — k. 1166 i k. 984.

Natpolje 1 četa (oko 50 ljudi)

Gorica 1 četa (oko 50 ljudi)

Volari 1 četa (oko 50 ljudi)

U Močiocima nema neprijatelja, pošto je selo potpuno spaljeno.

Cete pripadaju 11. diviziji, Janjskom odredu.⁵
Stab Divizije vjerovatno u Mujdžići.
Jedna četa za osiguranje u Cuklići.
Glavnina Divizije nalazi se na prostoriji Br-
đani — Dragnić-Podovi.⁶

Ljoljiće je posjela Udarne brigada, sa jakim
osiguranjem na k. 1272 — k. 1166 i k. 984.⁷
Zemljište teško prolazno, duboke jaruge i gu-
sto pošumljena visoka brda.
Ostuf. Noak (Noack) smjestio je ustuf. Gajgera
(Geigera) i primio 5. četetu na k. 1098.

6. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Ustuf. Gajger primio je adutanturu.
Inače nije bilo događaja.

7. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Preko radija puku: Neprijatelj drži navodno
prostoriju Gorica — Ljoljići i južno.
Bataljon namjerava da noću od 6/7. V sa leđa
iznenada napadne i uništi partizane u Gorici
i Ljoljićima. Ovaj zadatak izvršiće jedna oja-
čana četa pod komandom ostuf. Brunsta, nadi-
rući sa istoka.⁸

Jedan vod sa otporne tačke k. 1098 poći će
preko Otomalj — Cerkezovići u pravcu Ljo-
ljića, sa zadatkom da za sebe veže partizane.
Jedan ojačani vod 8. čete sa otporne tačke k.
728 (2 km zapadno od Jajca) poći će preko Sa-
rić — Brišće u pravcu k. 1166 sa zadatkom da
zauzme k. 1166 i uspostavi vezu sa borbenom
grupom Brunst.

Jedinice:

- a) 6. četa bez voda sa otporne tačke, ojačana
1 srednjim bacačem i 1 vodom 7. čete.
Komandir ostuf. Brunst.

⁵ i ⁸ Pogrešno. Janjski NOP odred je tada pripadao 10. NOU di-
viziji. Prva četa toga odreda bila je 7. maja napadnuta u s. Gorici
(Arhiv V. I. I., reg. br. 1/6, k. 854 i 1/2—4, k. 855).

⁸ Prema izvještaju Štaba 10. NOU divizije od 16. juna 1944. njena
glavnina nije bila na tom prostoru. Bliže o tome vidi dok. br. 27 i 77
u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 22—3 i 23—2, k. 854.

⁷ Na tom prostoru je bio Janjski NOP odred, a zapadno od s.
Ljoljića tada su djelovale jedinice 1. proleterske brigade. Vidi dok.
br. 35 i 33.

- b) 1 ojačani vod 8. čete. Vodnik ostuf. Luks (Lux).
- c) 1 vod 5. čete. Vodnik ustuf. Kraus.
Tok izvršenja pod a)
- 23,00 Polazak iz Jajca pravcem: Cusine — Drenov Dol, preko zemljišta koje liči na prašumu, ka k. 1098 (jugoistočno od Gorice).
Tok izvršenja pod b)
- 01,30 Polazak sa otporne tačke k. 728 (2 km zapadno od Jajca) pravcem: Šarić — Brišće — k. 1166. U 07,00 časova zauzeta je k. 1166, bez dodira sa neprijateljem.
Tok izvršenja pod c)
- 02,00 Polazak sa otporne tačke k. 1098 (3,5 km zapadno od Jezera) preko Otomalja — Cerkazovići, pravcem ka Ljoljićima.
- 04,30 Stigao je vod na k. 200 sjeverno od Cerkazovića, bez dodira sa neprijateljem. Patrola koja je odmah upućena unapred ka Ljoljićima ustanovila je da u Ljoljićima nema neprijatelja.
- 04,30 Borbena grupa Brunst stigla je na prostor Gorice, bez dodira sa neprijateljem.
- 05,00 Koncentričan napad sa jugoistoka na grupu kuća u Gorici. Iznenađenje je uspelo potpuno. Poslije kratkog i očajnog otpora neprijatelja, on je većim dijelom uništen.
- 06,30 Ceta nadire ka sjeveru na k. 1272 i sa 2 kolone sa juga i istoka ka Ljoljićima, osiguravajući se sa juga.
U Ljoljićima nema neprijatelja.
- 10,00 Ojačana četa prikuplja se u Jezeru.
- 11,00 Motorizovani marš u Jajce.
Sopstveni gubici: nema.
Neprijateljski gubici: 19 mrtvih, izbrojanih, među kojima 1 komandir čete i 2 zarobljena, koji su ubijeni pri pokušaju bjekstva.

Ratni plijen: 1 mitraljez (t.), 14 pušaka r
 municija, 4 konja od kojih
 jedan nesposoban. Izvjesna
 količina važnih dokumenata.

8. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Dopuna izvještaju o borbi 7. V 44.
Od partizana, koji su se kod napada na Goricu izvukli, umrlo je još 5 teško ranjenih. Oni su pronađeni mrtvi u šumi u blizini Gorice. Izvještaj potiče od četničkog starješine, koji je učestvovao u akciji kao putovođa. Time se povećava broj mrtvih na 24. Inače nije bilo događaja.
9. V 44. Dopuna izvještaju od 7. V 44.
7. četa izvještava:
Prilikom akcije na Goricu 7. V 44. nestao je kod k. 1166 strm. (sturmann — SS-vojn timer — prim. red.) Reb Anton.
Reb je već na početku kretanja bio iscrpljen i zaostao je iako je kretanje bilo sporo. Pošto ga četa nije mogla sačekati, jer bi time dovela u pitanje uspjeh akcije, a sem toga, i na prostoru na kome je zaostao Reb nije bilo neprijatelja, patrole su pretražile dotičnu prostoriju tek poslije akcije.
Traganje za Rebom koje su vršili četnici, koji su učestvovali u akciji kao putovođe, kao i naše patrole, ostalo je do 9. V 44. bez uspjeha. Inače nije bilo događaja.
10. V 44. *Komandno mjesto bataljona. Jajce*
Bez događaja.
11. V 44. *Komandno mjesto bataljona. Jajce*
6. četa na otpornoj tački Vijenac i na k. 1098 smijenice 5. četu. Inače nije bilo događaja.
12. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
02,00 — 02,30 Poslije kraće borbe odbijeni su partizani, koji su, dolazeći sa jugoistoka i istoka, vršili izviđanje ka Jajcu.
- 18,00 Došao u bataljon komandant puka SS - staf. Dojč (Deutsch).

- 22,00 Polazak borbene grupe Piler (Piller) (dijelovi 5, 7. i 8. čete) u dvodnevnu akciju.
- 24,00 Partizani potpomognuti teškim oruđima (teš. mitraljezima i bacačima) napali su otpornu tačku k. 1098, ali su poslije kraće borbe odbijeni.⁹
Sopstveni gubici: nema.
Neprijateljski gubici: nepoznati.
13. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Borbena grupa Piler stigla je bez dodira sa neprijateljem u Meline (14 km sjeveroistočno od Jajca). Povratak preko Dobretića — Brnjića do Podlipaca). Tamo je četa smještena na prenoćište 13/14. V 44.
U 20,18 časova preko radija je naređeno ostuf. Pileru, da nadire na jug u pravcu ka Brvančima i da očisti od partizana Krezluk — Grdovo a zatim da krene na Vijenac.
14. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Komandant puka SS-staf. Dojč otišao je iz Jajca. Bobena grupa Piler stigla je, kako je naređeno, na Vijenac bez dodira sa neprijateljem i odatle je vraćena na kamionima.
- 20,25 Povratak borbene grupe.
15. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Nije bilo važnih događaja.
16. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Prema iskazu mještana nalazi se u šumi sjeverozapadno od Lendića (8,5 km istoč. sjeveroistočno od Jajca) partizansko slagalište municije.
Odjeljenje koje je tamo upućeno zaplijenilo je municiju.
Ratni plijen: 17.000 puščanih metaka (ital.)
90 metaka 60 mm sred. bacača
65 „ 40 mm lak. bacača.
17. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Rezultat izviđanja:
- 07,10 Slab dodir sa neprijateljem na k. 1166 (7 km jugozapad, od Jajca).

⁹ Taj napad su izvršili dijelovi 1. proleterske brigade. Vidi dok. br. 61.

Poslije kraće borbe partizani su se povukli preko k. 1272 na trig. 1234 (9,5 km sjeverozapadno¹⁰ od Jajca).

Na trig. 1234 osmotren je izgrađen položaj. Od neprijatelja je ustanovljeno: 60 ljudi (proleterska brigada) sa 3 mitraljeza.¹¹

Prema iskazu mještana partizani se noću više ne zadržavaju po selima.

Sopstvenih gubitaka: nije bilo

Neprijateljskih gubitaka: nije bilo.

18. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Preduzeto je jako izviđanje prostorijske Natpolje (12 km jug. jugozapadno od Jajca).
- 16.30 Povratak izviđačke patrole.
Rezultat izviđanja:
1 vod 7. čete sa 15 četnika¹² stigao je, bez dodira sa neprijateljem, u Natpolje.
Neprijatelj je ustanovljen na visu (1 km zapad, od Natpolja).
19. V 44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
6. četa na otpornoj tački smijenice 7. četa. Bataljon je primio kao zastupnik komandanta SS-stubaf. fon Rautenfeld.
Inače nije bilo događaja.
20. V 44. Komandant bataljona SS-stubaf. Brajmajer (Breimaier) otišao je na odsustvo.
Inače nije bilo događaja.
21. V 44. Artiljerijskom vatrom sa k. 1098 protjerane su jake neprijateljske snage sa k. 1337 (3 km zapad. od otporne tačke k. 1098).
- 22.—24.V44. *Komandno mjesto bataljona, Jajce*
Pripreme za akciju »Reselšprung« (*Rösselsprung*)¹³.
25. V 44. Bataljon je pripremljen za napad na prostoru oko Jezera, sa jednom ojačanom četom na prostoru Savići — Kamenica.

¹⁰ Pogrešno. Treba: jugozapadno.

¹¹ O rasporedu i dejstvu 1. proleterske brigade vidi dok. br. 83.

O četnicima vidi dok. br. 15, objašnjenje br. 4.

" Vidi dok. br. 184, 187 i 188

05,00	Bataljon napada na Šipovo sa 7. četom ešaloniranom pozadi drumu, 5. četom istočno od drumu.
19,00	Bataljon stigao u Šipovo. Neprijatelj je jako posjeo vis jugozapadno od Šipova. ¹⁴
20,00	Bataljon stigao na prostoriju Vražića i osiguravao sa 6. četom k. 876, a 5. četom trig. 933. <i>Komandno mjesto bataljona k. 876</i>
21,30	7. četa nadire dalje. 7. četa zauzela Sokolac. <i>Vrijeme</i> • sunčano, toplo.
26. V 44. 05,00	Bataljon otpočeo napad na 2. napadni cilj. Sa glavninom preko Dragnić-Podova. Lijeva kolona sa bataljonskom komorom duž željezničke pruge. Jaki otpor neprijatelja. ¹⁵ Bataljon se probija lagano napred.
20,30	Glavna kolona stigla je na drum kod Cestaca.
21,00	7. četa doprla do željezničke stanice 1010 (500 m istočno od Čardaka). <i>Vrijeme</i> : sunčano, toplo.
27. V 44. 04,30	Jak neprijateljski napad sa sjeverozapada.
06,00	7. četa nastupa ka željezničkoj stanici Mliništa. Jak neprijateljski otpor.
08,15	Kod Čestaca odbijen je jak neprijateljski napad.
17,00	U zajednici sa 1/13. bataljonom zauzeta je željeznička stanica Mliništa.
20,00	Kod željezničke stanice Mliništa odbijen je jak neprijateljski napad. ¹⁶ <i>Vrijeme</i> : sunčano, toplo.
27. V 44. 11,00	Komandant u Bjelovini na konferenciji kod komandanta puka. Ustuf. Jest (Jost) primio je dužnost bataljonskog adutanta.

¹⁴ i ¹⁵ Borba je vođena sa jedinicama 1. proleterske brigade. Vidi dok. br. 122.

" Vidi dok. br. 128. 129 i 130.

- Bataljon je primio naređenje, da bezuvjetno privuče 7. četu sa dijelovima komore i pukovsku radio-stanicu i da krene ka dnevnom cilju.
- 11,30 Izviđačka patrola donijela je 5. četi naređenje za dnevni cilj.
Komandno mjesto bataljona premješteno je kod grupe kuća 300 m zapadno od trig. 1033.
- 15,30 6. četa zauzela je Lipovi vrh. Partizani su odstupili zap. sjeverozapadu.
- 16,00 7. četa je izvijestila da se nalazi kod željezničke stanice Mliništa. Četa je primila naređenje da odmah krene sa dijelovima komore i pukovskom radio-stanicom i da se javi na bataljonskom komandnom mjestu.
- 16,30 5. četa kod slova P od Potoci, jak dodir sa neprijateljem.
Ranjen ustuf. Gajger (Geiger), komandir 5. čete.
- 17,00 5. četa kod Babinih gr. Veza sa 9. četom.
- 19,00 6. četa upućena je na k. 1087.
- 20,00 Komora, radio-stanice, 7. i 8. četa još nisu krenuli.
Ponovno naređenje bataljona da krenu. 6. četa stigla je bez dodira sa neprijateljem na k. 1087 (Lipa).
- 21,45 Naređenje puka da je 5. četa potčinjena III 13. bataljonu.
Vrijeme: sunčano, toplo.
Zdravstveno stanje: ljudstvo premoreno.
28. V 44. 02,45 7. četa, 8. četa, radio-stanice i komora stigli su na komandno mjesto.
- 05,30 Polazak bataljona.
- 07,00 *Komandno mjesto bataljona, Lipa*
- 09,15 6. četa napada na Mihajlčiče. Jak dodir sa neprijateljem.¹⁷
Neprijatelj gađa sa artiljerijom i bacačima.

¹⁷ i ¹⁸ Borba je vodena sa jedinicama 13. proleterske brigade. Vidi dok. br. 133 i 140 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba ove brigade od 9. juna 1944 (tom IV. knj. 26).

14,00	Zauzeto je s. Mihajlčiči. Veza sa 9. četom.
15,30	7. četa stigla je u Mihajlčiče. Partizani su napali u 14,00 časova posljednje dijelove bataljonske komore, koje je oslobodila 7. četa.
16,00	Jake partizanske snage sa jugozapada napale su bataljon u šumi jugoistočno od Mihajlčiča. Napad je odbijen. Pošto je lijevi susjedni bataljon jako zaostao, komandant je odlučio da na visovima sjeverno od Mihajlčiča obrazuje: zastor prema jugozapadu, sve dok susjed ne dođe na istu visinu. <i>Vrijeme:</i> sunčano.
29. V 44. 05,00	Polazak preko Brda — Perišiči. (Neprijatelja nema.)
07,00	Od Perišiča lijevo preko k. 1081 na k. 1176. 6. četa desno preko k. 1112 na k. 1093 sa daljim napadnim ciljem Lisina (trig. 1375).
08,30	Jake partizanske grupe povlače se na vis k. 1112 i vis ispred kote ¹⁸ . V. B. ¹⁹ nema veze.
10,15	7. četa javlja da je zauzela k. 1176. 6. četa napreduje jako polagano.
13,40	Komandant bataljona je na sedlu k. 1112 — 1112. 6. četa se zaustavila pred visom, bez da je napala neprijatelja. Jaka vatra sa k. 1176. 7. četa pogrešno je javila mjesto gdje se nalazi. 6. četa upućena je preko k. 1176 na k. 1358.
16,00	7. četa upućena je sa k. 1081 i postavljena na k. 1358. Ustuf. Kraus primio je 6. četetu.
17,45	Stiglo je naređenje iz puka da bataljon zauzme vis Ivak.
18,00	6. četa upućena je na Ivak pravcem: k. 1176 — k. 1358 — trig. 1375. 7. četa dobila je naređenje da posjedne Lisinu.

" Vjerovatno je to skraćena za artiljerijske prednje osmatračice (Vordere Beobachter).

20,45	6. i 7. četa zauzele su na juriš k. 1358. 6. četa se zaustavila kad je pao mrak. Protiv-tenkovski vod, ojačan sa 1 bacačem, i pionirski vod krenuli su na k. 1176. <i>Vrijeme:</i> sunčano, toplo.
30. V 44. 05,00	Polazak Štaba 8. čete i komore preko Lazinih pećina. U Lazinim pećinama 7. četa. 7. četa, pošto je popunjena municijom, nastupa pravcem: k. 1075 — 1040 ka željezničkoj stanici Potoci.
07,45	6. četa, 8. četa, štab i komora, od željezničke pruge pravcem: Resenovača — Vršak ka Uvali. Dodira sa neprijateljem nije bilo. U tom predjelu razasutveliki ratni plijen. Engleske bombe za snabdijevanje. ²⁰ Puk je uputio bataljon ka željezničkoj krivini 2 km jugoistočno od Potoka.
17,00	Sa štabom i 6. četom na dnevnom cilju. 7. četa vjerovatno na pogrešnom mjestu. Komora ostala u šumi.
18,00	Izviđanje duž željezničke pruge prema jugoistoku, radi hvatanja veze sa 1/13. bataljonom.
21,00	Komora stigla.
22,30	Povratak izviđačke patrole. Nema veze sa 1/13. bataljonom. 7. četa nije našla mjesto bataljona.
24,00	7. četa stigla u bataljonsko komandno mjesto, gdje je razmještena. <i>Vrijeme:</i> sunčano i toplo. <i>Zdravstveno stanje:</i> mnogo oboljelih od nogu.
31. V 44. 08,00	5. četa upućuje u izviđanje 2 voda na jug. Pokret duž željezničke pruge prema jugoistoku, do Zivaje prema jugu — jugozapadu pravcem: k. 1208 — 1151 do ivice šume k. 1208.
09,00	7. četa upućuje 1 vod u izviđanje duž željezničke pruge prema jugoistoku do k. 1197 (željezničke raskrsnice).

²⁰ Vidi dok. br. 137, napomene br. 6, 7 i 13.

6. četa upućuje izviđanje prema jugu — jugozapadu (2 grupe) oko 4 km u šumu.
Sve čete i štab upućuju jedinice radi pročešljavanja prostorije 4 km oko bataljonskog komandnog mjesta.
Ovog dana dobijeno je malo ratnog plijena.

12,00 Pionirski vod je upućen do razrušene željezničke pruge.

12,45 Pripremna zapovijest za produženje akcije 1. VI.

16,00 Izviđačke patrole sa jugoistoka i juga — jugozapada vratile se bez dodira sa neprijateljem. Sa prostorije k. 1197 (3 km zapad od željez. pruge Zivaja) 1 zarobljenik.

21,30 Izviđačka patrola sa juga do k. 1208, vratila se bez dodira sa neprijateljem.
Vrijeme: sunčano i toplo.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 2. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCE —
MRKONJIC-GRAD I U ISTOČNOJ BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 123/44.

II PODRUČJA:

Jajce:

Njemačke čete očistile su područje 5 km j. od ceste Varcar-Vakuf* — Jajce — 5 km j. z. Varcar-Vakufa.¹ Zaplijenjena je pismohrana 1 partizanske bojne.

Tuzla:

Naša borbena skupina progoni raspršene neprijateljske snage u Majevidi pl. Podrivati ostalih skupina razvijaju se po određenim osnovima.¹

Iztočna Bosna:

Usredotočenim napadajem naših i njemačkih postrojbi na Drini osujećene su namjere neprijatelja za prebacivanje u Srbiju." Jače neprijateljske skupine prešle su nakon teških borbi rieku Drinjaču južno od Šekovića kod Gradine — prema zapadu.⁷

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 2/1—1, k. 38.

⁵ U dnevnim izvještajima Operativnog odjeljenja Ministarstvo oružanih snaga NDH tačkicama je označen izostavljeni tekst koji se pretežno odnosi na područja van Bosne i Hercegovine. Pored toga izostavljeni su i prilozi dnevnih izvještaja u kojima se govori o jačini i rasporedu naših jedinica.

⁵ Mrkonjić-Grad

⁴ Na tom prostoru tada je djelovala 1. proleterska brigada. Vidi dok. br. 15, 17 i 35.

⁵ Opširnije o tome vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 150 i 193 i dok. br. 167 u ovoj knjizi.

⁷ i ⁹ Bliže o tome vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 108, 150, 167 i 168.

Nastavlja se napredovanje južne skupine prema sjeveroistoku u području: Pomel — Lukići — Bačići (14 — 12 — 10 km j. i. Vlasenice).

Razvidački odjeli stigli su 10 km j. Srebrenice bez sukoba s neprijateljem. Spriječeni su pokušaji neprijateljskih prodora. Visovi 1222 i 1248 (na Kraljevoj gori) zauzati su nakon jakog otpora neprijatelja, koji se povukao u smjeru Zagrada (9 km j. i. Vlasenice).⁸ Jedna borbena skupina koja je prodirala iz Jasena (10 km s. z. Vlasenice) uspjela je dostići Han-Pijesak, slomivši neprijateljski otpor.⁹

Težište neprijateljskog otpora je na visovima južno Sekovića.

Protunapadaji neprijatelja i teške odbrambene borbe s nadmoćnijim neprijateljem su u toku. Pojačanja su na putu.

Vremenske i prometne prilike veoma su teške usljed sniega visokog do 90 cm i visokog vodostaja rieka.

Neprijateljski gubici 27. i 28. IV: 74 poginula.¹⁰

Plien: 6 pušaka.

Osobitosti:

26. IV pobjegao je iz partizanskog zarobljeništva zapovjednik II jurišne bojne hrabri branilac Tuzle podpukovnik Baho Josip.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

Helbich

(M. P.)

• Na tom prostoru nadirali su dijelovi 13. SS divizije («Handžar»). Vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 190.

¹⁰ Naši gubici su netačno prikazani. Bliže o tome vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 167, 168 i 169.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 3. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU BANJE LU-
KE I U ISTOČNOJ BOSNI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 124/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. V 1944. godine

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u iztočnoj Bosni i Papuk pl. uspješno napreduju.
Veći uspjesi sjeverno Knina i južno Varaždina.

II PODRUČJA:

Banja Luka:

U području 3 km s. i. Kotor-Varoša (22 km j. i. Banje
Luke) naišle su naše postrojbe na jak otpor neprijatelja.²

Iztočna Bosna:

Glavnina neprijateljskih snaga nalazi se u području Kladanj — Stupari — Gračanica (35 i 24 km j. i 18 km j. i. Tuzle).³ Posada uporišta Šekovići protuudarom je uspješno odbila jako usredotočene napadaje neprijatelja na ovo uporište.

Njemačke⁴ i hrvatske oružane snage zatvaraju zaprečnu crtu: Tuzla — Zvornik i uspješno spriječavaju pokušaje prodora neprijateljskih glavnih snaga iz područja Gračanice prema sjeveru.

Jedna borbena skupina upućena iz Vlasenice stigla je 30. IV do Šekovića, a druga borbena skupina imala je.

• Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/1—1. k. 38.

² Borba je vođena sa jedinicama 11. NOU divizije. Vidi dok. br. 14.

³ Odnosi se na jedinice 16. i 36. NOU divizije. Vidi dok. br. 12, 99 i 132.

⁴ Riječ je o snagama 13. SS divizije »Handžar«. Tokom maja jedinice te divizije su djelovale u sjevernom dijelu istočne Bosne. Vidi dok. br. 34 i 99.

svladati jakog neprijatelja i teško prohodno zemljište, te je ipak stigla do Nove Kasabe (13 km s. i. Vlasenice)."
Gubitci neprijatelja: 96 mrtvih, 1 »komandant bataljona«
i 1 politička povjerenica.⁶

U području Han-Pijeska raspršen je stožer jedne part. divizije.⁷

Jedna njemačka motorizovana skupina upućena je žurno preko Sarajeva u Tuzlu.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je prenos strijeljiva i drugog tvoriva i bacalo letake.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁵ Vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 190.

• Borba je vođena sa jedinicama 16, 17. i 36. NOU divizije. O njihovim gubicima vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 167, 168 i 169.

⁷ Podatak nije tačan. Krajem aprila na tom prostoru dejstvovala je 27. NOU divizija, a početkom maja 17. NOU divizija. Nijedna od njih nije bila razbijena. Vidi dok. br. 63 i 114.

⁸ Vjerovatno su to bili dijelovi 13. SS divizije. Vidi dok. br. 34.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCE —
MRKONJIC-GRAD I U ISTOČNOJ BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 126/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja čišćenje u području Papuk pl. i u istočnoj Bosni od raspršenih neprijateljskih skupina. Ljubuški je ponovno napadnut iz zraka.

II PODRUČJA:

Jajce:

Odbijeni su slabiji neprijateljski napadaji na području Jajce — Mrkonjić-Grad.² U toku je čišćenje i smirivanje područja. Tom su prilikom uništene manje neprijateljske skupine kao i neprijateljski bunker na području Trnovo (11 km j. z. Mrkonjić-Grada). Neprijatelj je imao 91 poginulog (pronađeno), među kojima se nalazio i 1 »komesar«, a 49 ih je zarobljeno.³ Plien: 2 strojopuške, veća količina ručnog vatrenog oružja, liečničkog pribora i 50 topovskih naboja.

Sarajevo:

Kreševo je ponovno zauzeto od Niemaca. Neprijatelj je pri tome imao 28 poginulih.⁴

Kladanj:

Na području sjeverno Kladnja naše su posadne postrojbe u borbama s partizanima. Kladanj je ugrožen.⁵

Istočna Bosna:

Podhvat u istočnoj Bosni se nastavlja.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 5/1—1, k. 38.

² i ³ Na tom prostoru djelovale su jedinice 1. proleterske divizije. Bliže o tome vidi dok. br. 5 i 15.

⁴ i ⁸ Podatak o našim gubicima nije tačan. Napad na voz izveli su dijelovi 7. NOU brigade. Vidi dok. br. 77.

⁵ Vidi dok. br. 30. 50, 196 i 197.

Glavnina neprijateljskih snaga povlači se prema zapadu te se sada nalazi na području: Kladanj — Trnovo (9 km 1. s. i. Kladnja) — Gračanica (19 km s. s. i. Kladnja) — Zukići (16 km s. Kladnja).

Visovi iztočno Sekovića očišćeni su od neprijatelja koji se zadržava na visovima sjeverno i zapadno Sekovića. U prostoru 12 km i. Han-Pijeska raspršen je »štab« 17 partizanske »divizije«, koja je pretrpila osjetljive gubitke.⁶ Neprijateljske snage prikupljaju se oko Srebrenice.

Djelat, nepr. zrakopl.:

2. V ponovno je napadnut Ljubuški od brojnih neprijateljskih lovaca-bombardera. Srušena su 3 neprijateljska zrakoplova. Pojednosti nedostaju.

3. V na pruzi Dubrovnik — Metković između ž. p. Zavala i Poljica 4 neprijateljska zrakoplova napala su strojnica teretni vlak i oštetila 1 kola. Žrtava nije bilo. Neprijatelj je poduzimao lietove za obskrbu partizana na području Hercegovine i jugoistočne Bosne. Na istom području bacali su neprijateljski zrakoplovi promičbene letke.

Osobitosti:

U borbama kod Han-Pijeska Niemci su uhvatili Simu Erakovića, profesora sveučilišta, člana »Antifašističkog vieća«.⁷

Na cestama u području Imotskog nailazi se na veći broj postavljenih mina.

Događaji na prugama:

Na pruzi Alipašin Most — Konjic 4. V u 04.55 sati između ž. p. Raštelica i Bradina, neposredno pred ulazom u Ivanski tunel, napadnut je teretni vlak⁸. Potankosti sliede. Promet je obustavljen.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)

(M. P.) **Helbich**

⁶ Bliže o rasporedu i dejstvu pomenute divizije vidi dok. br. 114.

⁷ Umro poslije rata.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 6. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU DONJI VA-
KUF — JAJCE — MRKONJIC-GRAD, U ISTOČNOJ BOSNI
I OKO NEVESINJA¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 127/44. g.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
6. V 1944. godine

I OPCI PREGLED:

Kladanj prolazno izpražnjen izpred nadmoćnih neprijateljskih snaga.

Veći uspjesi u području Ostrožca.

Podhvati u istočnoj Bosni i Papuk pl. nastavljaju se uspješno.

II PODRUČJA:

D. Vakuf — Jajce:

Na cesti D. Vakuf — Jajce očišćeno je područje s. Balića (4 km s. z. D. Vakufa) i Jablana (3 km z. D. Vakufa). Naišlo se na jači neprijateljski otpor kod s. Rasavci (5 km s. z. D. Vakufa). Odbijeni su noćni napadaji na D. Vakuf² i Varcar-Vakuf.³

Cesta Varcar-Vakuf — Jajce slobodna.

Nevesinje:

Neprijatelj se nakon žestokog otpora povukao u smjeru jugoistoka izpred naših i njemačkih borbenih skupina, koje su, nadirući iz Nevesinja, dostigle područja 14 km j. i. Nevesinja.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 6/1—1, k. 38.

² Na prostoru oko Donjeg Vakufa tada je dejstvovala 9. krajiška brigada. Vidi izvještaj njenog štaba od 10. juna 1944 (Arhiv V. I. L., reg. br. 22—3, k. 854).

* Vidi dok. br. 5, 35, 43 i 44.

* Borba je vođena sa jedinicama 29. NOU divizije. Vidi dok. br. 19 i 36.

Iztočna Bosna:

Vlastiti jaki lovački odjeli napali su neprijatelja, koji je pretrpio znatne gubitke. Zaplijenjeno je ručno vatreno oružje i bolničko tvorivo.

U nastavku podhvata u iztočnoj Bosni položaj kod neprijatelja u glavnom nepromijenjen. Jača neprijateljska skupina uzmiče iz okolice Sekovića u smjeru juga.

Visove 5 — 8 km s. z. Vlasenice drži neprijatelj.⁵ Težište podhvata je u području Srebrenica — Bratunac i jugoistočno. Kod Nove Kasabe (14 km s. i. Vlasenice) razpršena je 2. V Vojvodanska »brigada«, a samo mjesto zauzeto je bez otpora.⁶ Kod Džimrija (9 km j. i. Han-Pijeska) odbačen je neprijatelj.⁷

Noću 4/5. V zauzele su premoćne neprijateljske snage Kladanj,⁸ nakon što se posadna postrojba povukla.⁹

Djelat, vlast, zrakopl.:

U Prijedor je prenešena veća suma novaca za pomoć postradalima i izbjeglima.

Djelat, nepr. zrakopl.:

Noću 2/3. V bacali su neprijateljski zrakoplovi promičbene letake na području Travnika.

Noću 2. V palo je u njemačke ruke tvorivo za miniranje koje je bačeno iz neprijateljskih zrakoplova (18 padobranskih bombi).

Noću 4/5. V vršili su neprijateljski zrakoplovi obskrbu partizanskih skupina na području jugoistočne Bosne i Hercegovine.

Dogodaji na prugama :

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 5. V u 11.33 sati između ž. p. Volinja i Dobrljin naletio je teretni vlak na minu.

⁵ i ⁷ Vidi dok. br. 88.

• O rasporedu i dejstvu vojvodanskih brigada vidi dok. br. 99. 132 i 168.

^B To mjesto su zauzele jedinice 16. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 12, 30 i 50.

» Vidi dok. br. 197.

6 kola se prevrnulo, a 5 ih je izkliznulo.¹⁰ Žrtava nema. Prekid prometa trajat će 48 sati.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 197

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA KLADANJSKE USTAŠKE
BOJNE OD MAJA 1944. O BORBAMA ZA KLADANJ¹**

*Hasić, bojnik**

Od zapovjednika B. B. Kladnja bojnika Hasića* primljena je preko Maglaja ova brzojavka:

»Zapovjedniku 3. lovačkog zdruga, V ustaškog zdruga, Tuzla.

Na dan 3. V. 1944. u 22.30 sati napadnut je Kladanj sa iztoka, sjevera i sjeverozapada, jačina neprijatelja oko 5 — 6000 ljudi. Borba se vodila do 02.00 sati. Uslijed nadmoći neprijatelja desno krilo ove bojne moralo je popustiti. Kad je zapovjednik bojne vidio, da bi mogao dobiti vatru u leđa, izdao je zapovjed za povlačenje. Posada se je povukla u pravcu Olova do Vratnica, gdje se je ponovno prestrojila i potpisani izdao zapovjed za protunapadaj.

¹⁰ U izvještaju Štaba Kozarskog NOP odreda od 10. maja 1944. o toj akciji se kaže:

»5. V 1944. god. Diverzantska četa ovog odreda digla pomoću nagaznih mina 2 neprijateljska voza i to jedan na pruzi Novi — Dobrljin a drugi na pruzi Blagaj — i Prijedor, gdje je uništeno 9 vagona sa ratnim materijalom bez naših gubitaka.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 22—3, k. 1625.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/11—2, k. 112 a.

¹ Riječi »Hasić, bojnik« dopisane su mastilom. latinicom.

¹ Avdaga

Treći napad (?)⁴ je izvršen i Kladanj je ponovno zauzet u 3 sata poslije ponoći. Odmetnici su se povukli na sjeveroiztok do Stanova (4 SI Kladanj).

Dobiv veliko pojačanje partizani su ponova navalili, jačom žestinom no prvi puta, te je posada napustila Kladanj,⁵ da se povuče ka Olovu.⁶

Odmetnici su raspolagali sa 2 teška bacača, 1 p. z. topom, 1 p. z. strojnicom, mnogim teškim i lakim stropicama i strojo-samokresima. Bili su u tolikoj mjeri naoružani i trošili su streljivo u toliko mjeri, da se to ne može opisati.

Gubitci naši oko 20 — 30 poginulih i oko 20 ranjenih. Gubitci odmetnika oko 60 poginulih i nebrojeno ranjenih.⁷

Podpisati je dan ranije, prije napada, tražio sa svih strana pomoć, ali je ostalo sve bez uspjeha.

Bojnik Hasić«

ZAPOVJEDNICTVO
3. LOVAČKOG ZDRUGA
Op Broj 341/Taj.
Dne 6. V. 1944
Tuzla

ZAPOVJEDNICTVU V. USTAŠKOG ZDRUGA TUZLA —

Dostavljam prednju brzopjavku.

Zdrug je o stanju kod Kladnja izvještavao 13. Bos[^] **SS** diviziju, koja je u Kladnju imala i svoje dielove, sa jednom krugovalnom postajom, koja postaja je izvješćivala diviziju neposredno.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Z A P O V J E D N I K
Pukovnik (Fritz)
Fritz

⁴ Tako je u originalu.

⁵ i ⁷ U borbama za oslobođenje Kladnja učestvovala je 2. i dva bataljona 4. vojvođanske brigade. Bliže o tome kao i o njihovim gubicima vidi dok. br. 12, 30 i 50.

" Vidi dok. br. 202.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 128/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. V 1944. godine

• **I OBCI PREGLED:**

Podhvati u istočnoj Bosni i u području Papuk pl. bez većih promjena. Uspjeh u podhvatima kod Bos. Novog i Gackog.

I OBĆI PREGLED:

Bos Novi:

Prigodom podhvata jugoistočno Dobrog Sela (21 km z. Bos. Novog) protjerane su manje partizanske skupine i bačene na iztok preko r. Une. Slomljen je jak neprijateljski otpor na istočnoj obali r. Une. Do sada je na mjestima borbe pronađen 21 mrtav partizan. 7 ih je zarobljeno i 17 prebjeglo.¹

Jajce:

Odbijen je napadaj na uporište D. Vakuf (24 km j. i. Jajca), bez vlastitih gubitaka.¹ Zaplijenjeno je nešto oružja i opreme.

Istočna Bosna:

Borbene skupine hrvatskih i njemačkih oružanih snaga sprečavaju na zaprečnoj crti: Tuzla — Capardi — Zvonik pokušaj probijanja partizana na Majevicu pl.⁴ Istodobno su poduzete mjere za slučaj pokušaja prodora neprijatelja iz područja Vlasenice u istočnom smjeru. Kod

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 7/1—1, k. 38.

² Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 80 i 112.

³ Na prostoru oko tog mjesta tada su djelovali dijelovi 9. krajiške brigade. Bliže o tome vidi izvještaj njenog štaba od 10. juna 1944. (Arhiv V. I. L., reg. br. 22/1—3, k. 854).

⁴ Vidi dok. br. 34, napomenu br. 4.

južne borbene skupine u toku je podhvat za uništenje partizanskih skupina u području Han-Pijeska.

Kod Žljebova (12 km j. z. Han-Pijeska) razpršena je 4. V jedna partizanska »brigada«.⁵

Naknadno se doznaje da su partizani u borbama kod Nove Kasabe imali 130 mrtvih i 9 zarobljenih. Osim toga, kod s. Kravice (7 km i. Nove Kasabe) zarobljena je partizanska bolnica s 95 ranjenika (među njima dosta Talijana).⁶

Gacko:

U podhvat u jugoistočno od Gackog i pored mnogobrojnih prepreka protivu bojnih i oklopnih kola, neprijatelj je odbačen i pri tom ostavio na mjestu borbe: 36 mrtvih (1 zapovjednik »bataljona«), veći broj ranjenih, a 7 partizana je zarobljeno.⁷ Zaplijenjeno je više pušaka i dosta pješačkog strjeljiva.

Konjic — Rama:

Naknadno se doznaje da je 28/29. IV skupina oko 150 partizana napala ustašku obhodnju kod s. Luga (13 km s. z. Rame), pri čemu je 1 ustaša poginuo, 5 ih je ranjeno i 1 nestao. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Obćenito:

U području Livna ustanovljene su mine na cestama.

Događaji na prugama:

Noću 4/5. V kod želj. postaje Vogošća (7 km s. z. Sarajeva) na industriskom kolosjeku eksplodirala su 2 vagona sa strjeljivom i uništena je 1 lokomotiva. 25 naših, nje-mačkih i talijanskih radnika je poginulo, a oko 30 je ranjeno. Iztraga je u toku.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.) **Helbich**

⁵ Podatak nije tačan. Vidi dok. br. 114.

⁶ Vjerovatno se odnosi na borbe koje su vođene krajem aprila 1944. Bliže o našim gubicima vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 165, 167 i 168.

⁷ Borba je vođena sa jedinicama 29. NOU divizije. Vidi dok. br. 18 i 19.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 8. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU MRKONJIC-
-GRADA I U ISTOČNOJ BOSNI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 129/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
8. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Oslobođen Kladanj i Srebrenica. U Olovo ušli partizani.

II PODRUČJA:

V ar car-Vakuf:

5. V njemačke čete dočekale su u zasjedi jaču part. skupinu 4 km s. z. Varcar-Vakufa i razpršile istu. Na mjestu borbe ostalo je: 41 poginuo i 6 zarobljenih partizana, zaplijenjeno 7 strojnica, 27 pušaka i strjeljivo.-

Iztočna Bosna:

Podhvat se nastavlja uz jak otpor neprijatelja 2 km s. s. i. i 5 km s. Sekovića, gdje su podhvatne snage naišle na jaku neprijateljsku vatru bacača i strojnica.³

Njemačke podhvatne snage oslobodile su 6. V Kladanj, koji je 2 dana prolazno bio u neprijateljskim rukama⁴ i Srebrenicu.

7. V partizani su ušli u Olovo,⁵ nakon što su se naše snage predhodno povukle.

Južna skupina nastavlja borbu za uništenje neprijatelja kod Žljebova i Sokolca.⁶

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 8/1—1. k. 33.

² Tom prilikom je razbijena 3. četa 3. bataljona 13. proleterske brigade. O njenim gubicima vidi dok. br. 80.

³ Vidi dok. br. 34.

⁴ Vidi dok. br. 30. 196 i 197.

⁵ To mjesto je oslobodila 15. majevička brigada. Vidi dok. br. 144.

⁶ Vidi dok. br. 170.

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 5. V u 09.40 sati između ž. p. Otoka i Bos. Krupa naletio je na minu mješoviti vlak. Stroj i 4 kola oštećena su. Jedan mrtav i 1 ranjen.⁷ Na pruzi Doboj — Sarajevo 7. V u 03.00 sati između ž. p. Lašva i Modrinje naletio je na minu oklopni vlak i bio napadnut strojnicama i ručnim bombama. Jedna su kola podpuno uništena, 2 su oštećena, a 4 su izkliznula. 7 ustaša je ranjeno. Napadaj je odbijen.⁸ ^

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

u

⁷ Tu akciju izveli su 6/7. maja dijelovi 7. NOU divizije. Bliže o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 46.

⁸ Miniranje pruge i napad na voz izveli su dijelovi 7. NOU brigade. Opširnije o tome vidi dok. br. 77.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 9. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU BIHAĆA I
U ISTOČNOJ BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 130/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

U podhvatima na Papuk pl. i u istočnoj Bosni nema osobitih događaja.

II PODRUČJA:

Bihać:

7. V postrojbe iz Bihaća protjerale su neprijatelja s područja 10 km j. i. Bihaća prema iztoku. Neprijateljski gubitci: 20 poginulih i 1 prebjegao. Plien: 12 englezkih nagaznih mina. Uništene su neprijateljske nastanbe.¹

Istočna Bosna:

Nastavljaju se borbe sjeverno i sjeveroistočno Sekovića, gdje neprijateljske skupine (u kojima je primjećeno dosta ženskih) pružaju jak odpor.³ Cesta Kladanj — Tuzla je

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 9/1—1, k. 38.

² U izvještaju Štaba Drvarskog NOP odreda o tome se kaže:

»6-V-44. god. Neprijatelj: ustaše, četnici i Nijemci napali su sa snagama od 500 do 600 vojnika, ojačani artiljerijom i sa 9 tenkova, naše položaje Bihaćkog i Petrovačkog bataljona na Hrgaru, Ripču i Račiću. Borba je trajala od 7 časova do 12 prije podne. Neprijatelj je uspio ući u Račić, Ripač i jedan dio Hrgara. Popaljeno je 16 kuća u Račiću i 10 u Hrgaru. Neprijatelj je sa Hrgara protjeran a iz Ripča i Račića se povukao.

Gubitci neprijatelja 6 (šest) mrtvih i više ranjenih. Naša 2 (dva) su zarobljena. Uništena su 2 (dva) neprijateljska tenka koji su naišli na naše mine. Zarobljeno je nešto minobacačke municije i druge ratne spreme. (Arhiv V. I. I., reg. br. 16—2. k. 1628.)

slobodna. Ostaci posade Kladnja uspjeli su se probiti do naših postrojbi.⁴

Kod Olova protjerani su neprijateljski odredi 17. partizanske »divizije« prema jugozapadu.⁵

Kod Kladnja i s. Vrabci (9 km z. s. z. Žljebova) razpršene su partizanske skupine pri čemu su ovi ostavili na mjestima borbe ukupno 99 poginulih (prebrojano) i 60 ranjenih.⁶

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.) **Helbich**

BR. 201

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 131/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

10. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

U podhvat u iztočnoj Bosni ponovno je oslobođeno Olovo i Vlasenica, a u podhvat u području Otočca zauzet je Plaški, Lička Jesenica i Prijeboj.

⁴ Vidi dok. br. 197.

⁵ Bliže o rasporedu i dejstvu te divizije vidi dok. br. 114.

⁶ Podatak o našim gubicima nije tačan Bliže o teme vidi dok. br. 114 i 168.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L. reg. br. 10/1—1, k. 38.

II PODRUČJA:

Bihać — Cazin:

U manjem podhvat u vlastitim postrojbi iz Bihaća razpršene su slabije neprijateljske snage 10 km j. i. Bihaća. Pri tome je poginulo 20 partizana, a 1 je prebjegao. Uništene su part. nastanbe u s. Račiću (10 km j. i. Bihaća)² i izvađeno 12 nagaznih mina engleskog podrijetla. Postrojbe iz Cazina odbacile su slabije nepr. snage 10 km s. i. Cazina. Tom prigodom prebjeglo je na našu stranu 30 odmetnika.³

Banja Luka:

Područje oko Kotor-Varoša ugroženo je. Odbijen je jak napadaj partizana na Kotor-Varoš.⁴

Iztočna Bosna:

U nastavku podhvata u iztočnoj Bosni neprijatelj je 8. V protjeran iz Olova i Vlasenice.⁵ Naše i njemačke borbene skupine vode borbe s neprijateljem iztočno od Vlasenice i jugoiztočno od Olova. Uspješno su odbijeni svi neprijateljski protunapadaji.⁶ U ovim borbama neprijatelj je izgubio: 39 poginulih (izbrojano). U području Srebrenice prebjeglo je na našu stranu 29 partizana.

Sarajevo:

Prema naknadno primljenim viestima, posada Trnova (22 km j. Sarajeva), u borbama koje je vodila krajem travnja, zadala je partizanima osjetljive gubitke, 13 poginulih pronađeno i 3 ranjena, dok su stvarni gubici mnogo veći, jer su partizani odvukli veći broj mrtvih i ranjenih.⁷ Zaplijenjeno je nekoliko pušaka i dosta strjeljiva, 1 prenosna krugovalna postaja američkog podrijetla i 1 krugovalni prijemnik.

Zaplijenjeno je više goveda i nekoliko stotina kilograma krumpira i žita što je sve vraćeno vlastnicima.

² Ta borba je vodena sa Drvarskim NOP odredom. Bliže o tome vidi dok. br. 200, napomenu br. 2.

³ O borbama na tom prostoru kao i o našim gubicima vidi tom V, knj. 27. dok. br. 46.

⁴ Napad na to mjesto vršile su jedinice 11. NOU divizije. Vidi dok. br. 20, 72 i 87.

⁵ i ⁶ Vidi dok. br. 88, 114, 170 i 171.

⁷ Vidi dok. br. 63.

Trebinje:

Kod Sehović-Glavice (15 km i. Trebinja) i Pareša (13 km s. i. Trebinja) vode se teške borbe s partizanima. Pojednosti još nisu javljene.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je 8. V uspješno bombardiranje part. postava kod s. Plužine i u području Crnog kuka (16 km i. Bileće), te prenos tvoriva i bacanje promičbenih letaka.

Jedan naš zrakoplov (Breguet 4.601) na putu iz Sarajeva u Mostar nestao je nad Bjelašnicom s 2 člana posade. Dosadašnje traganje ostalo bezuspješno."

Djelat, nepr. zrakopl.:

Od jednog prebjeglog krugovalnog mehaničara saznaje se da su neprijateljski zrakoplovi 10. IV u području Bos. Petrovac — Drvar bacili partizanima oko 70 poljskih krugovalnih postaja i 30 postaja za prisluškivanje i određivanje mjesta drugih krugovalnih postaja.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 9. V u 11.00 sati između ž. p. Ravnice i Bos. Novi osobni vlak je naletio na minu. 3 kola su izkliznula. Žrtava nije bilo.¹⁰

Na pruzi Brod — Doboj 9. V u 02.00 sati između ž. p. Lupljanica i Dažnica teretni vlak je naletio na minu. Pruga i vlak su oštećeni.

Na pruzi Gabela — Hum 9. V u 09.30 sati između ž. p. Zavala i Poljica 6 neprijateljskih zrakoplova napalo je i oštetilo teretni vlak. Jedna su kola zapaljena, a ostala izrešetaria. Žrtava nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁸ Vidi dok. br. 23.

• Vidi dok. br. 36.

¹⁰ Tu akciju je izvela Diverzantska četa Kozarskog NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba toga odreda od 10. maja 1944 (Arhiv V. I. I., reg. br. 22—3, k. 1625).

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 132/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

11. V 1944. godine.

II PODRUČJA:

Livno:

9. V izvršen je iznenadni napadaj na jednu neprijateljsku skupinu 6 km s. i. Livna, pri čemu su partizani imali 11 poginulih.²

Prijedor:

U nastavku podhvata zatvoren je 8. V u jutro obruč na crti: Dragotinja (11 km s. z. Prijedora) — Šurkovac (12 km z. j. z. Prijedora) — Runjavica — Zecovi (14 km j. z. Prijedora) u kome su obkoljeni dielovi 2 neprijateljskih »divizija«, te je započeo podhvata uništenja ovih neprijateljskih snaga.³

Topničkom vatrom osujećeno je prikupljanje neprijatelja 4 km j. i. Prijedora.

Iztočna Bosna:

Nastavlja se podhvata u iztočnoj Bosni.

Neprijatelj koji uzmiče od Vlasenice i Olova u smjeru sjeveroistoka ponovo je zauzeo Šekoviće (19 km s. z. Vlasenice), Papraču i Osmake (17 i 25 km s. Vlasenice)/ Druga neprijateljska skupina povlači se u smjeru jugoistoka od ceste Sכולac — Vlasenica.⁵ U toku 9. V neprijatelj je imao: 31 poginulog (prebrojano), daljnjih 20 poginulih ocijenjeno, 14 zarobljenih i 5 prebjeglih. Plien: 1 laka strojnica i 5 pušaka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/1—1, k. 38.

² Na sektoru Livna tada je djelovala 3. proleterska (krajiška) brigada. Međutim, u operacijskom dnevniku (13. novembar 1942. — 5. januar 1945) Štaba ove brigade o tome se ništa ne kaže (Arhiv V. I. I., reg. br. 23/4, k. 712).

³ Na tom prostoru su tada djelovale jedinice 4. NOU divizije. Bliže o tome vidi dok. br. 57 i 125.

⁴ Vidi dok. br. 168.

⁵ Vidi dok. br. 114.

Naknadno se doznaje da je 7. V oko 5.000 partizana naružanih s 2 teška bacača, 1 topom, mnoštvom strojnica i samokresa napalo Kladanj. Posada Kladnja povukla se pred nadmoćnim neprijateljem, da ne bi bila obkoljena i uništena, pretrpivši pri tome gubitak od 30 poginulih i 20 ranjenih domobrana.⁸ Tom prigodom poginulo je oko 60 i ranjen velik broj partizana."

Djelat, vlast, zrakopl.:

9. V naši zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom partizanske postave u Trešnjici i Oštriku (5 km s. z. Rajlovca).

Djelat, nepr. zrakopl.:

9. V jedan neprijateljski zrakoplov bacio je bombu na Kiseljak (10 km j. z. Tuzle). Oštećeno je više kuća. Žrtava nema.

Istog dana napali su neprijateljski lovcy strojničkom vatrom želj. postaju Čapljinu i Gabelu. Žrtava nije bilo.

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 9. V u 21.25 sati između ž. p. Cazin i Bihać mješoviti vlak naletio je na minu. Iskočio je stroj i 5 kola. Žrtava nema, a promet se vrši prelaženjem.⁸

Na pruzi Hum — Uskoplje — Gruda 10. V u 01.50 sati između ž. p. Uskoplje i Hum vojni vlak naišao je na postavljene tračnice. Izskočio je stroj i 5 kola, vlak je bio napadnut puščanom vatrom. Napadaj je odbijen uz 5 ranjenih njemačkih vojnika.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.)

Helbich

¹ Vidi dok. br. 197.

² O našim gubicima u borbi za Kladanj vidi dok. br. 30 i 5C.

³ U izvještaju Štaba Drvarskog NOP odreda od maja 1944. o tome se kaže:

»9. i 10-V-44. Naša diverzantska grupa postavljala je mine na pruzi Bihać — Krupa kod Pokoja. Dok diverzanti nijesu bili još gotovi sa poslom voz je naišao i mine su eksplodirale na 100 metara pred vozom, koji je naišao na potrganu prugu i srušio se. Bilo je žrtava neprijateljskih. Naša 2 (dva) druga ovom prilikom su poginula.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 16—2. k. 1628.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 12. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 133/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. V 1944. godine.

I OBCI PREGLED;

Rudnik Ljubija oslobođen.

10. V srušeno 6 četvoromobornih neprijateljskih zrakoplova.

II PODRUČJA:

Prijedor:

Nastavlja se podhvat za uništenje obkoljenih neprijateljskih dielova jugozapadno od Prijedora. Rudnik Ljubija zauzet je bez jačeg neprijateljskog otpora.²

Jajce:

Njemačke postrojbe u borbi s partizanima 7. V u području 9 km j. z. Jajce naniele su neprijatelju gubitak od 19 poginulih.³

Iztočna Bosna:

Nastavlja se podhvat u iztočnoj Bosni.

Neprijatelj je zaposjeo mjesta 6 — 8 km s. z. Vlasenice.⁴

Njemačke podhvatne snage zaposjele su Dragorade i Rakovu Nogu (7 i 12 km j. Olova).[®] U jednom sukobu naših četa s neprijateljem kod Olova poginulo je 39 partizana, a skupina partizana odbačena je u smjeru iztoka.[®]

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/1—1. k. 38.

² Vidi dok. br. 57 i 125.

³ Borba je vođena sa jedinicama 1. proleterske brigade. Vidi dok. br. 31, 35 i 39.

⁴ i ⁷ Vidi dok. br. 168.

³ Vidi dok. br. 169 — 171.

⁰ i ⁸ Odnosi se na jedinice 17. i 27. divizije. Bliže o njenim gubicima vidi dok. br. 88 i 114.

Ugrožen je Kakanj. Jače neprijateljske snage napadaju Zivinice (10 km j. Tuzle).⁷ Protumjere su u toku.

Djelat, vlast, zrakopl.:

10. V naše zrakoplovstvo napalo je uspješno bombama i strojničkom vatrom nepr. postave kod s. Plane, Podložnika i Brložnika u području Prače i Rogatice, te Slap na r. Drini (20 km s. z. Višegrada).⁸

Obćenito:

Prigodom razviđanja kod Prijedora, Popovače, Siska i Karlovca zarobljeno je 11 partizana, a predalo se 4.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 13. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 134/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
13. V 1944. g.

I OBCI PREGLED:

U iztočnoj Bosni, u Srijemu i kod Livna uspješno se nastavljaju podhvati.
.Sjajan odbrambeni uspjeh kod Hercegovaca.

II PODRUČJA:

Prijedor:

U podhvat u pri zauzimanju Ljubije 11. V neprijatelj imao 40 poginulih, 7 zarobljenih i 2 prebjegla. Uhvaćeno je 140 sumnjivaca koji su podvrgnuti izpitivanju. Cesta Ljubija — Prijedor je slobodna.²

Livno:

U području Livna napadnuta je jedna partizanska »brigada« na izgrađenim postavima. Poslije žestoke borbe partizani su odbačeni uz osjetljive gubitke. Na mjestu borbe pronađen je 21 mrtav partizan (među njima 2 častnika i 1 komesar), ocienjeno je još 20 poginulih, a 32 partizana su zarobljena (među njima 1 častnik, 3 žene i 2 civilna agenta).³ Plien: 2 strojopuške, 38 pušaka, više ručnog vatrenog oružja, oprema, 10.000 puščanih naboja, 2 obskrbne kuhinje, odjeća, lijekovi i zavojno tvorivo.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/1—1, k. 38.

² Bliže o tome vidi dok. br. 57 i 125.

³ Vidi dok. br. 202, objašnjenje br. 2.

Iztočna Bosna:

Podhvat u istočnoj Bosni uspješno se nastavlja. Obkoljene partizanske skupine pokušavaju se probiti u Srbiju, ali im je to za sada onemogućeno pravodobno poduzetim protumjerama.⁴

Od 10. V vode se žestoke borbe na području Zepa — Mandre (20 km s. i. i 20 km s. s. i. Rogatice). Odbijeni su svi neprijateljski napadi i poslije jakog neprijateljskog otpora na izgrađenim postavima zauzet je Brložnik i Stoborani (26 km s. s. i. i 23 km s. s. i. Rogatice).⁵

10. V poslije podne odpočela je jedna partizanska »divizija« prebacivanje preko r. Drine kod Slapa (20 km s. i. Rogatice), ali je jedna njemačka obkopska skupina nezadržano napala već prebačene neprijateljske dijelove kod Klačnika (21 km s. i. Rogatice) i ujedno zatvorila srednji prelaz kod Slapa.⁶

Druga vlastita borbena skupina napala je partizane kod Sućeske (6 km z. j. z. Srebrenice), koji su se pokušali probiti prema Srebrenici.

U ovim podhvatima pronađeno je 79 poginulih partizana, 1 partizan je zarobljen, a 6 partizana je prebjeglo.

Plien: 1 strojnica i više pušaka.

11. V odbijena su 2 neprijateljska napadaja jačim snagama na Zivinice (6 km j. Tuzle).

Na području Han-Pijeska vode se uspješne borbe s jakim dijelovima jedne partizanske »divizije«.⁷

Nevesinje:

Podhvatom u području Nevesinja odbačene su neprijateljske skupine iz područja Konjica, Ostrožca, Nevesinja i Stolca.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

11. V vršeno je razviđanje područja Visoko — Kiseljak — r. Bosna.

⁴ i ⁶ Vidi dok. br. 28, 88, 114 i 168.

⁷ Vidi dok. br. 171.

⁸ Opširnije o tome vidi dok. br. 47, 78, 79 i 221.

Događaji na prugama:

Na pruzi Hum — Uskoplje — Gruda 11. V u 01.00 sati između ž. p. Hum i Uskoplje odmetnici su napali teretni vlak. Vlak je opljačkan, a 4 vagona natovarena robom su izgorila.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 205

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 14. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI«**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 135/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
14. V 1944. godine.

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja poduhvat u iztočnoj Bosni. Veći uspjeh jugoistočno Prijedora.

II PODRUČJA:

Prijedor:

Završeno je čišćenje područja Prijedor — tok r. Sane prema jugu — Ališići (12 km j. Prijedora) — Kozarac

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 14/1—1, k. 38.

(12 km i. Prijedora). Neprijatelj je izgubio 70 poginulih i 75 zarobljenih, 2 bacača, 2 strojnice i 20 konja.²

Derventa:

9. V u toku nasilnog razviđanja u prostoru 11 km j. z. Dervente razpršila je 1 sat lovačkog zdruga skupinu od oko 300 partizana, bez vlastitih gubitaka. Neprijatelj koji je pretrpio osjetljive gubitke, povukao se je na lievu obalu Ukline.³

Iztoena Bosna:

Podhvat čišćenja u iztočnoj Bosni uspješno se nastavlja. Pri pokušaju prelaza preko r. Drine kod Slapa (20 km s. i. Rogatice) napadnuta je partizanska »divizija« još i od hrvatskog i njemačkog zrakoplovstva, pri čemu su partizani pretrpili vrlo velike gubitke.⁴ Pošto im nije uspjelo prebjeći u Srbiju, partizani sada, gonjeni našim i njemačkim odjelima,⁵ pokušavaju umaći u smjeru sjeverozapada i zapada, te su nekim dielovima prešli cestu Han-Pijesak — Zljebovi. Progon neprijatelja se nastavlja. U borbi koju je jedna njemačka bojna vodila 12 km i. Srebrenice pala su 74 partizana (prebrojeno), 130 ih je ranjeno, 8 zarobljeno, dok su 4 prebjegla.⁸ Hrvatske SS borbene skupine, te odjeli milicije bosanskih planinaca vode ogorčene borbe s brojno jačim neprijateljem kod Teočaka⁷ (7 km i. Priboja) i 10 km j. z. Tuzle.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Podpomaganje podhvata u iztočnoj Bosni.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 13. V između ž. p. Ravni-
ce i Dobrljin naletio je na minu njemački oklopni vlak.

² O borbama na tom prostoru, kao i o našim gubicima, vidi dok. br. 57 i 125.

³ Vidi dok. br. 219.

⁴ Vidi dok. br. 114.

⁵ Odnosi se na 14. puk. 7. SS divizije. Vidi dok. br. 171 i 172.

⁶ Na tom prostoru je tada bio Srebrenički NOP odred, ali on tada nije pretrpio takve gubitke. Vidi dok. br. 88.

⁷ Na tom prostoru su tada djelovale jedinice 36. NOU divizije. Vidi dok. br. 49, 99 i 124.

* Vidi dok. br. 168.

Iskočio tender i 2 kola. Poginuo strojovođa, a ložač je ranjen.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.)

Helbich

BR. 206

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 15. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINP**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 136/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

15. V 1944. godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavljaju podhvati u jugoistočnom dielu Vel. župe Vuka, te u iztočnoj Bosni i na Kravskom polju.

II PODRUČJA:

Prijedor:

Doznaje se da je prilikom uspješnog čišćenja u području Prijedora, 12 km j. i 12 km i. Prijedora, o čemu je javljeno u izvješću br. 135.² razbijen »štab« i 2 »bata-

• U izvještaju Štaba Kozarskog NOP odreda od 25. maja 1944. o toj akciji se kaže:

»13. V 1944. god. Učinjena koncentracija snaga ovog odreda i zauzeti položaji prema najjačim garnizonima i to Prijedoru i Dubici.

Diverzantska četa istog dana podmetnula jednu nagaznu minu gdje je naišao jedan njemački oklopni voz i tom prilikom digli u zrak lokomotivu, 5 običnih i 1 blindirani vagon. Neprijatelj je imao 20 mrtvih Nijemaca i 2 željezničara.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 34—3, k. 1625.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 15/1—1, k. 38.

² Vidi dok. br. 205.

ljona« jedne partizanske »divizije«, te su se ukupni neprijateljski gubitci povećali tako da sada iznose ukupno: 108 poginulih, 134 zarobljenih (12 žena), 3 bacača, 30 konja, 2 strojnice i pismohrana jedne brigade».³

*Tomislav-Grad:*⁴

Podхватne snage prodrle iz Tomislav-Grada u Ravno, pošto su slomile jak neprijateljski odpor. Neprijateljski gubitci: 41 poginuo i 4 zarobljena. Tom prilikom je razbijen stožer t. zv. Duvanjskog i Livanjskog »odreda«.⁵

Iztočna Bosna:

Čišćenje okolice Srebrenice nastavlja se s uspjehom. Hrvatske i njemačke postrojbe progone raspršene neprijateljske dielove, koji nastoje uzmaći u pravcu zapada.⁶ Neprijatelj je izgubio: 108 poginulih, od toga 50 prilikom napadaja hrvatskog i njemačkog zrakoplovstva (jučer javljeno).⁷ Osim toga zarobljena su 2 partizana dok je 1 prebjegao. Plien: veći broj ručnog vatrenog oružja.

12. V uspješno su napadnute neprijateljske borbene skupine kod Priboja, neprijatelj je raspršen te luta bez vodstva.⁸ Neprijateljski gubitci: 30 mrtvih (nabrojeno), daljnjih 60 vjerojatno poginulo, 180 ranjenih, 4 zarobljena. Plien: 7 pušaka, protuoklopne mine, 10 komada stoke i veća količina strjeljiva.

Nevesinje — Gacko:

Odočeo je podhvat čišćenja u okolicu Nevesinja. Odbačen neprijatelj kod Gackog.⁹

Osobenosti:

U Goraždu uspostavljen je mir i red.

¹ Opširnije o toj borbi, kao i o naširri gubicima, vidi dok. br. 57 i 125.

⁴ Duvno

⁵ Podaci o gubicima pomenutog odreda nisu tačni. Bliže o dejstvu Livanjsko-duvanjskog NOP odreda vidi izvještaj Štaba 5. korpusa od 23. jula 1944. Vrhovnom štabu NOV i POJ o borbama u maju (Arhiv V. I. I., reg. br. 23—6, k. 458 A).

⁶ i ⁷ O rasporedu i dejstvu naših snaga kao i njihovim gubicima vidi dok. br. 88 i 114.

⁸ Na tom prostoru su tada dejstvovalе jedinice 36. NOU divizije. Bliže o njima vidi dok. br. 49, 76, 99 i 124.

⁹ Vidi dok. br. 78, 79 i 221.

Događaji na prugama:

Na pruzi Gabela — Hum 13. V u 05.30 sati između ž. p. Poljice i Jasenica-Lug naišao je teretni vlak na rastavljene tračnice. Izkliznuo je stroj, a 4 kola su pala u provaliju duboku 8 metara.
Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBIČH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 207

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 137/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavljaju podhvati u istočnoj Bosni, u Krbavskom polju i u jugoistočnom dielu Vel. župe Vuka

II PODRUČJA:

Istočna Bosna:

Ponovno su napadnuti dielovi 17 part. »divizije« zapadno Berkovine (7 km z. Han-Pijeska).² Neprijatelj, koji je u dosadašnjim borbama pretrpio osjetljive gubitke, iz-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br 16/1—1, k. 38.

² Bliže o rasporedu i dejstvu te divizije vidi dok. br. 114.

bjegava borbu. U toku 13. V poginulo je 19 partizana (izbrojano), 7 ih je prebjeglo, te zaplijenjeno 7 pušaka. Njemački lovački odjeli nastavljaju proganjanje neprijatelja koji se povlači iz područja Teočaka na jug.³ Dalje na sjeveru zaposjednuta je obala r. Save od Bos. Rače do Domuskela (13 km z. Bos. Rače), te se topničtvom spriječavaju neprijateljski pokušaji prebacivanja preko r. Save na sjever. Neprijatelj je izgubio 64 poginula (izbrojeno).

Nevesinje — Gacko:

Podhvat čišćenja u području Nevesinje — Gacko nastavlja se uspješno. Dostignuto je područje 20 km i. s. i. Nevesinja, i poslije žestoke borbe zauzeto je više naseljenih mjesta 8 km j. i. i 5 km j. i. Gackog.⁴ Neprijatelj je izgubio 24 poginula (izbrojeno).

Stolac:

Jače partizanske snage napale su G. Hrasno (14 km j. Stolca) kojeg je branila jedna sat. Nakon ogorčene borbe braniooci su se morali povući u Hutovo (17 km j. z. Stolca)'

³ Na tom prostoru je tada djelovala 36. NOU divizija. Bliže o tome vidi dok. br. 76, 99 i 124.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 78, 79. 96 i 221.

⁵ Na tom prostoru tada je djelovao Južnohercegovački NOP odred. U izvještaju njegovog štaba od 14. maja 1944. o dejstvu Odreda se kaže:

»Bataljoni »Mihailo Čuzulan« i »Rade Pravica« vrše u posljednje vrijeme kombinovane akcije na neprijateljske komunikacije sa zamjenikom komandanta ovog odreda. Tako su u selu Krajkovići bile Švabe dana 8. o. mj. u dva maha razbijene, dok je jedan dio bataljona ->Mihailo Čuzulan« dne 11. o. mj. dočekao švapsku patrolu na putu Šćenica — Kliševo i uspio da ubije 15 Švaba, dok su samo četvorica uspjela da se spasu. Zaplijenjen je jedan »šarac« i izvjesna količina municije, kao i 13 pušaka. I dalje ova dva naša bataljona, bilo pojedinačno bilo u kombinovanim akcijama, uspješno vrše akcije i sprječavaju neprijatelja u svim namjerama i poduhvatima.

Zadnjih 5 dana neprijatelj je pokušao i još uvijek pokušava da se probije za Hrasno, te je u tu svrhu organizovao prebilovačke četnike, stolačke i Ijubinjske četnike, te »škripare« sa područja Ijubinjske opštine.

Neprijatelju je uspjelo da se 10. o. mj. probije do Nadaždina i Hairlića, te da Hairliće popali i opljačka, a Nadaždine djelimično popali, jer ja prateći vod ovoga odreda uspio da ih razbije i spriječi v paljevini i pljački...« (Arhiv V. I. I., reg. br. 14/11, k. 1143). O borbama kod Stoca vidi dok. br. 96 i 218 u ovoj knjizi.

Livno—Tomislav-Grad:

U toku prošlih dana povukle su se partizanske skupine iz područja Tomislav-Grad i 8 km s. Livna.⁶

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 14. V u 14.30 sati između ž. p. Grmuša i Bos. Krupa naletio je putnički vlak na minu. Oštećena su 2 štitna kola.⁷ Žrtava nema. Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.)

Helhich

BR. 208

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 17. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU PRIJE-
DORA I ISTOČNE BOSNE¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 138/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

U istočnoj Bosni ukliještena je jedna neprijateljska skupina jaka vjerojatno 1.500—1.800 ljudi.²

⁶ Odnosi se na Livanjsko-duvanjski NOP odred. Bliže o dejstvu toga odreda vidi izvještaj Štaba 5. korpusa NOVJ od 23. jula 1944 (Arhiv V. I. L., reg. br. 23/6, k. 458 A).

⁷ Prema izvještaju Štaba Podgrmečkog NOP odreda od 27. maja 1944. tu akciju su izveli njegovi diverzanti (Arhiv V. I. L., reg. br. 26—5, k. 1630).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 17/1—1, k. 38.

^{2, 4} i • Odnosi se na 17. NOU diviziju. Bliže o njenom rasporedu i dejstvu vidi dok. br. 114.

II PODRUČJA:

Prijedor:

U nastavku podhvata kod Ljubije odbačen je neprijatelj 13. V iz područja Ljubija-Rudnik gdje je izgubio 20 poginulih (izbrojeno) i 3 zarobljena.³

Istočna Bosna:

Jaki odjeli jedne neprijateljske nazovi »divizije« nalaze se ukliješteni u području 8, 10 i 14 km j. i. Olova.⁴ Hrvatsko-njemačke skupine progone neprijatelja od ceste Han-Pijesak — Zljebovi prema jugozapadu i od Kladnja prema jugu sa zadaćom uništenja razbijenih neprijateljskih dijelova.⁵

5 km j. i. Olova razpršena je 14. V jaka skupina jedne druge partizanske »divizije«.⁶ Osim toga, vode se borbe s jačim neprijateljskim snagama kod s. Zukića (sjeverno Kladnja).⁷

U toku 14. V neprijatelj je na ovom području izgubio 52 poginula (izbrojeno), od toga 45 Talijana koji su umrli od gladi i nađeni u okuci Drine. 1 partizan je zarobljen a 10 ih je prebjeglo. Plien: 1 strojopuška i 3 puške.

Naknadno se doznaje da je u borbi kod Živinice (vidi dnevno izv. Br. 133)⁸ nađeno 5 mrtvih partizana (među njima 1 komesar),⁹ ali se po tragovima krvi zaključuje da je bilo mnogo više gubitaka. 1 partizan se predao s oružjem (imao je ručne bombe engleskog podrijetla). Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 7 ranjenih.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)

Helbich

(M. P.)

³ Vidi dok. br. 125.

⁵ Napad je izveo 14. puk 7. SS divizije u sadejstvu sa ustaško-domobranskim i četničkim jedinicama. Vidi dok. br. 172.

⁷ i ⁹ Odnosi se na jedinice 16. NOU divizije. O njihovim gubicima vidi dok. br. 168.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 18. MAJA 1944. O SITUACIJI
U BOSNI I NA PODRUČJU GACKA¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 139/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Nastavlja se podhvat u istočnoj Bosni.
Na Bihać izvršen teroristički napadaj.

II PODRUČJA:

Prijedor:

U manjem podhvat u zapadno od Ljubija-Rudnik naše borbene skupine naišle su na jak neprijateljski odpor. U borbi koja se razvila neprijatelj je imao 40 mrtvih i ranjenih.²

Istočna Bosna:

Ranije ukliješteni diovi partizanske nazovi »divizije« povlače se iz područja j. i. Olova prema jugu i jugozapadu, gonjeni u stopu od vlastitih borbenih skupina.⁵ 15. V naše borbene skupine dostigle su Mangurići (12 km j. i. Olova) i Šahbegoviće (8 km s. z. Sokolca) pri čemu su u borbama s odstupajućim neprijateljem ovome nani-ele 13 mrtvih i više ranjenih.⁴

Zarobljena su 2 partizana i zaplijenjene 2 strojopuške i više pušaka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—1, k. 38.

² Borba je vodena sa jedinicama 11. krajiške brigade. Bliže o tome vidi dok. br. 125.

³ Vidi dok. br. 172 i 173.

⁴ i ⁵ Odnosi se na 17. NOU diviziju. O gubicima njenih jedinica vidi dok. br. 114.

Noću 15/16. V prešli su diovi iste partizanske »divizije« preko ceste Sokolac — Mokro u području Begovića (11 km j. z. Sokolca), gdje su im nanieti osjetljivi gubitci.⁵ Glavnina ove divizije uzmiče kod Stambulčića preko pruge na jug.

U području Tuzle vode se borbe sa neprijateljske 3 nazovi »brigade« pri čemu je nađeno 8 mrtvih partizana i 2 su zarobljena, a zaplijenjeno je više ručnog vatrenog oružja. — Neprijatelj je pretrpio mnogo veće gubitke, jer je pronađen veći broj svježih grobova.⁶ Oko Rapatnice (23 km s. z. Tuzle) vode se borbe između partizana i bos. planinaca.⁷

Gacko:

Poslije žestoke borbe protjeran je neprijatelj 15. V u borbama 12 km j. j. i. od Gackog s izgrađenih postava prema jugu i tom prigodom imao 21 mrtvog (izbrojeno) i oko 40 ranjenih.⁸

Djelat, nepr. zrakopl.:

17. V u 11.30 sati 30 neprijateljskih zrakoplova izvršilo je teroristički napadaj na Bihać. Središte grada pretrpilo je velike štete. Porušeno je oko 100 zgrada, među njima katolička crkva i džamija, a jače je oštećena zgrada sudbenog stola, gradskog poglavarstva, redarstvene oblasti, poštanskog ureda i hrvatskog mjestnog zapovjedništva i obrskrbnog skladišta. Broj ljudskih žrtava je veliki, ali se za sada još ne može ustanoviti dok se ne izvrši odkopavanje koje je u toku.⁹

Poduzete su mjere da se postradalima pruži prva pomoć u zdravstvenom tvorivu i ostalom. Među vojnič. osobama nema žrtava. U području obale nastavlja se živahna djelatnost neprijateljskih lovaca-bombaša.

Napadajem neprijateljskih lovaca-bombaša zapaljena su 2 njemačka teretna samovoza s benzinom.

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 17. V u 19.30 sati između ž. p. Cazin i Bihać naletio je mješoviti vlak na minu.

⁶ Vidi, dok. br. 99, 124 i 167.

⁷ Vidi dok. br. 82 i 168.

⁸ Borba je vođena sa jedinicama 11. hercegovačke brigade. Opširnije o tome vidi dok. br. 79.

⁹ Vidi dok. br. 211.

Vlak poslan iz Bihaća, da primi putnike prvog vlaka, naletio je na minu između istih postaja. Cjelokupan promet je u prekidu.¹⁰

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 210

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 20. MAJA 1944. O SITUACIJI
U BOSNI I NA PODRUČJU DUBROVNIKA I GACKA¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 141/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bosni.
Pravodobno poduzetim protumjerama osujećene su neprijateljske pripreme za usredotočeni napadaj na Gospić.

¹⁰ U izvještaju Štaba Podgrmečkog NOP odreda od 27. maja 1944. o tome se kaže:
»17-V-44 g...

Diverzantska četa na pruzi Bihać — Krupa (kod Pokoja) izbacila je 1 neprijateljski voz iz šina. Uništeno 6 vagona sa živežnim namirnicama i ostalim ratnim materijalom. Istog dana dignut je i drugi voz koji je naišao od Krupe, gdje su uništena 4 vagona sa materijalom.« (Arhiv V. I. L., reg. br. 26—5, k. 1630.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L. reg. br. 20/1—1, k. 38.

II PODRUČJA:

Dubrovnik:

12. V jedna njemačka ophodnja napadnuta je od jače neprijateljske skupine s. i. Dubrovnika. U borbi je poginulo 13 Niemaca, a 6 ih je ranjeno. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Iztočna Bosna:

Podhvat u iztočnoj Bosni se nastavlja.

U području 20 km s. i. j. i. Tuzle naše i njemačke postrojbe u progonu dostigle su 17. V jače dielove jedne partizanske »divizije«, napadaju ih sa svih strana.² Zauzeti su visovi 3—4 km s. i. Priboja (20 km s. i. Tuzle). Neprijateljski gubitci: 74 poginula i 5 zarobljenih.³

Plien: 1 p. o. puška, 32 puške, veći broj ručnog vatrenog oružja i opreme.

Dielovi jedne druge partizanske »divizije« prešli su 17. V cestu Sarajevo — Rogatica u smjeru juga.⁴ Poduzete su protumjere i zatvorena je crta Goražde — Ustikolina, jer se predmieva da će se ta »divizija« pokušati probiti na iztok preko Drine.⁵

Gacko:

U nastavku podhvata u području Gackog 17. V raspršeni su dielovi jedne partizanske »divizije« uz 38 poginulih. 67 ranjenih i 6 zarobljenih partizana.⁶

Djelat, vlast, zrakopl.:

Naše zrakoplovstvo uspješno je napalo partizane u s. D. Ribnik (20 km z. Varcar-Vakufa) i bacalo promičbene letake u iztočnoj Bosni. Vršilo razviđanja u okolici Sarajeva, Trebevića i Igman pl.

Vršilo prienos ranjenika.

18. V srušen je jedan naš zrakoplov nad Jahorinom. Posada se spasila padobranima.⁷

² i ' Odnosi se na jedinice 36. NOU divizije. Bliže o njihovom rasporedu i dejstvu, kao i o njihovim gubicima, vidi dok. br. 76, 108 i 124.

⁴ Riječ je o 17. NOU diviziji. Vidi dok. br. 114.

⁵ Vidi dok. br. 176, 178 i 182.

⁶ Borba je vođena sa 11 hercegovačkom brigadom. Bliže o tome vidi dok. br. 101.

⁷ Oborile ga jedinice 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

Djelat, nepr. zrakopl.:

18. V p. z. obrana Mostara srušila je 3 neprijateljska četvoromotorna zrakoplova.

Istog dana neprijateljski zrakoplovi bacili su nekoliko bombi na šire područje Zemuna. Šteta je neznatna, žrtava nema.

Obćenito:

Prigodom razviđanja u području Rame predao se 1 partizan, a kod Aržana, Sinja i Narte u manjim sukobima poginuo je znatan broj partizana čiji broj nije javljen, dok vlastiti gubitci iznose: 3 domobrana i 1 ustaša poginuli, 3 domobrana i 3 ustaše nestali.

Kod Imotskog uhićeno je 60 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos Novi — Prijedor 19. V u 10.50 sati između ž. p. Blagaj i Bos. Novi naletio je teretni vlak na minu. Izkočila su 1 kola i stroj.⁸

Na pruzi Lašva — Sarajevo 19. V u 21.35 sati odmetnici su zauzeli ž. p. Modrinje i napali 1 teretni vlak. 2 oklopna vlaka upućena u pomoć vode borbu s napadačima.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁸ Prema izvještaju Štaba 4. NOU divizije od 5. juna 1944, tu akciju je izvela Diverzantska četa Gradiško-lijevčanskog NOP odreda i tom prilikom uništila 1 lokomotivu i 5 vagona (Arhiv V. I. I., reg. br. 8—3, k. 768 A).

⁹ Taj napad su izveli dijelovi 7. NOU brigade. Opširnije o tome vidi dok. br. 151.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. MAJA 1944. O BORBAMA
U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 142/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

U vremenu od 1—20. 1944 postignuti su izvrstni posljedci u borbama proti neprijatelju hrvatskog naroda. Tako je očišćeno od partizana područje Majevice pl. između r. Save, Drine i Bosne, te je neprijatelj, pretrpivši veoma osjetljive gubitke, stiešnjen u području Viasenica — Srebrenica — Devetak pl.² Neprekidni progon neprijatelja se nastavlja.

U velikim župama Hum i Dubrava potučene su lutajuće skupine partizana, te su ove dvie velike župe danas smirene.

II PODRUČJA:

Otočac — Bihać:

Kod Nebljusa (18 km j. j. i. Bihaća) odbačen je neprijatelj s izgrađenih postava i odbijeni su napadaji na obskrbnu cestu j. i. Bihaća.³ Pojačana su vlastita osiguranja na obskrbnoj cesti Bihać — Bos. Krupa zbog pojačane neprijateljske djelatnosti.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 21/1—1, k. 38.

² i ⁴ Na području Majevice tada su još uvijek djelovale jedinice 36. i 38. NOU divizije, dok su na prostoru Viasenica — Srebrenica — Devetak planina djelovali Romanijski i Srebrenički NOP odred. Bliže o tome vidi dok. br. 88, 99, 124 i 167 u ovoj knjizi i izvještaj 27. NOU divizije od 5. juna 1944 (Arhiv V. I. I., reg. br. 14—7, k 1111).

³ Odnosi se na jedinice 6. proleterske divizije. Vidi dok. br. 54

Iztočna Bosna:

Uspješno se nastavlja uništavanje jakih neprijateljskih snaga u području G. Tuzle. — Glavnina neprijatelja, stiešnjena od naših i njemačkih borbenih skupina, pokušava se probiti u sjeverozapadnom smjeru 6 km s. z. G. Tuzle, ali su svi pokušaji krvavo odbijeni.⁴ Osim toga zadani su neprijatelju veliki gubitci usredotočenom topničkom vatrom.

Isto tako odbijeni su svi pokušaji jedne druge neprijateljske »divizije« probiti se prema sjeveroistoku i sjединiti s drugim partizanskim snagama.

Neprijatelj je u englezkim odorama i naoružan strojnica obrazca 34 i bacačima.

Neprijateljska »divizija« koja je 17. V prešla cestu Sarajevo — Rogatica dostignuta je i napadnuta 18. V od njemačkih borbenih skupina i strovalnika u području Jabuke (16 km s. z. Foče) pri čemu su neprijatelju zadani osjetljivi gubitci. Neprijatelj se pokušava probiti prema jugozapadu.⁵

U ovim borbama neprijatelj je ostavio na mjesnima borbe 175 mrtvih (izbrojeno), 15 zarobljenih partizana, a 2 su prebjegla. Plien: 1 strojnica, mnogo pušaka, veća količina drugog ručnog vatrenog oružja, strjeljiva i opreme.

Konjic:

20. V 01.20 sati odpočeli su partizanski napadaji na Raštelicu (15 km s. s. i. Konjica), pojedinosti još nisu javljene zbog prekinute b. b. veze.⁶

Gacko:

U borbama 12 km j. i. Gackog odbačen je neprijatelj u borbi prsa o prsa i zauzet jedan vis. Neprijateljski gubitci: 65 mrtvih (izbrojeno), ocienjeno još 90 mrtvih, a 1 partizan je zarobljen.⁷

Djalat. vlast, zrakopl.:

Njemački strovalnici napali su partizanske nastanbe i skladišta u Podgradcima (15 km j. z. Bos. Gradiške), pri čemu je neprijatelj imao 6 mrtvih i 6 ranjenih, a uništeno je 1 neprijateljsko obrskrbno skladište i nastanbe.

⁵ Riječ je o 17. NOU diviziji. Bliže o njenom rasporedu i dejstvu, kao i o neprijateljskim snagama, vidi dok. br. 114 i 173—177.

⁶ i ' Taj napad, kao i akciju na voz, izvele su jedinice 7. NOU brigade. Vidi dok. br. 151.

⁷ Borba je vođena sa 11. hercegovačkom brigadom. Bliže o tome, kao i o njenim gubicima, vidi dok. br. 79 i 101.

Djelat, nepr. zrakopl.:

Slabija djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva. Naknadno se doznaje da je pri terorističkom napadaju neprijateljskih zrakoplova na Bihać poginulo 19 Niemaca, 26 ih je ranjeno i 5 nestalo. Ubijena su 74 konja i uništeno 15 samovoza. Do sada je izkopano izpod ruševina 424 mrtva građana.⁸ Srušena su 2 neprijateljska bombardera. 7 Amerikanaca je poginulo, a 3 zarobljena. Nad istočnim područjem države letilo je posijednih noći više neprijateljskih obkrbnih zrakoplova.

Obćenito:

U manjim podhvatima na području Daruvara, Karlovca, Križevaca, Tuzle i Pala (kod Sarajeva) poginula su 3 partizana, 2 su ranjena, a 6 zarobljeno. Vlastiti gubitci: 1 domobran i 1 Nijemac poginuli, 7 domobrana i 1 Nijemac ranjeni. Uхваćena su 4 vojna neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Lašva — Sarajevo 19. V oko 21.30 sati između ž. p. Lašva i Modrinje naletili su redom na mine 2 oklopna i 1 teretni vlak. Kod svakog vlaka izkliznula su po 2 kola. Ovi vlakovi bili su napadnuti od odmetnika koji su nakon 4 satne borbe odbijeni.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁸ Vidi dok. br. 209.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 25. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I NA PODRUČJU
GACKA¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 146/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. V 1944. godine.

I OBCI PREGLED:

Progon ukliještenih partizanskih nazovi »divizija« u istočnoj Bosni uspješno se nastavlja, uz velike gubitke partizana.

II PODRUČJA:

Istočna Bosna:

Nastavlja se progon i uništavanje ukliještenih neprijateljskih nazovi »divizija« u području Foče i Tuzle. Poslije neuspjelog pokušaja biega 21. V, pokušala je ukliještena partizanska »divizija« prodrijeti prema jugu kod Popovog Mosta (16 km j. j. z. Foče), ali je odbačena od vlastitih borbenih skupina prema sjeveru i u progonu — nakon teških borbi kod V. Ljubine (14 km j. z. Foče) djelomično razpršena. Razbijeni dielovi uzmiču prema jugu i jugozapadu.² Vlastite borbene skupine nastavljaju progon i zatvaraju prielaze preko Sutjeske kod Čureva (17 km j. od Foče) i Tjentišta (19 km j. j. z. Foče) u svrhu spriječavanja ponovnog pokušaja probijanja neprijatelja u smjeru Srbije.³

Druga neprijateljska nazovi »divizija« odbačena je u ogorčenim borbama s postava 6,5 km j. z. i 11 km j. z. Čelića (23 km s. s. i. Tuzle) i potom, progonjena u stopu,

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—1, k. 38.

² Odnosi se na 17. NOU diviziju. Bliže o njenom dejstvu vidi dok. br. 114.

³ Vidi dok. br. 178, 182, 183 i 189.

prešla je u neredu 19 km z. s. z. Tuzle cestu prema jugu, vukući za sobom i mnogo ranjenika.⁴

Jake neprijateljske snage ustanovljene su u području 14 km j. i. Tuzle.⁵

Neprijatelj je u ovim borbama izgubio: 173 mrtva (izbrojeno), 41 partizan je zarobljen, a 1 se predao.

Konjic:

U borbama kod Rašteliće (16 km s. i. Konjica) o kojima je javljeno u dnevnom izvješću br. 142/44,⁶ odbačen je neprijatelj poslije ogorčene četvorosatne borbe prema zapadu, pri čemu je imao 4 mrtva i 6 zarobljenih. 2 domobrana su ranjena.⁷

U borbama kod s. Triščani (24 km s. z. Konjica) i Klečke stiene (5 km s. Triščana), vođene su ogorčene borbe s premoćnim neprijateljem.⁸ Poginula su 3 partizana, a 18 ih je ranjeno. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, 1 ranjen, a 12 domobrana i 1 njemački izobrazitelj su nestali. Izgubljena je 1 strojopuška, 1 mali bacač i 9 pušaka.

Gacko:

U borbama kod Slanog br. (14 km s. i. Gackog) odbačena je jedna skupina partizana prema sjeveru.⁹ Neprijatelj je imao: 23 poginula (izbrojeno), daljnjih 60 ocijenjeno, a 2 partizana su se predala.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Pojačana djelatnost neprijateljskih lovaca-bombardera na području obale, Bihaća i Ostrožca, zatim sjeverno Broda i Nove Kapele i prelieti jakih skupina bombarderskih zrakoplova nad područjem države i napadaji na Varaždin i okolicu.

22. V napali su neprijateljski zrakoplovi (u području Mostara) bombama i strojničkom vatrom njemački povoz teretnih samovoza. 4 samovoza izgorila, 3 su oštećena,

⁴ Na tom prostoru tada je djelovala 38. NOU divizija. Vidi dok. br. 167.

⁵ Riječ je o jedinicama 36. NOU divizije. Vidi dok. br. 103 i 124.

⁶ Vidi dok. br. 211.

⁷ Napad na to mjesto izvele su jedinice 7. NOU brigade. Vidi dok. br. 151.

⁸ Tu borbu je vodila 17. krajiška brigada sa jedinicama 2. gorskog zdruga. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 10. NOU divizije od 16. juna 1944 (tom IV, knj. 26) i bojnu relaciju 2. gorskog zdruga od 26. juna 1944 (Arhiv V. 1.1., reg. br. 5/2—5, k. 57).

⁹ Na tom prostoru je tada djelovala 16. muslimanska brigada. Vidi dok. br. 114.

a 19 Niemaca poginulo i 8 ranjeno. Osim toga ubijena su 4 djeteta i ranjena 1 žena.

Osobitosti:

Noću 20/21. V napale su 3 partizanske nazovi »brigade« četničko uporište Saračica (6 km s. z. Banje Luke), koje je pod zapovjedništvom našeg častnika, i u ogorčenoj borbi uz pomoć topništva napadaj je odbijen. Četnici su imali 7 mrtvih i 3 ranjena, a partizani su odvucli svoje mrtve i ranjene na 7 kola zaplenjenih od seljaka.¹⁰

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 24. V u 00.25 sati između ž. p. Bos. Novi i Rudice naišao je na minu teretni vlak. 2 štitna kola su izkliznula.¹¹ Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

¹⁰ Taj napad su izvele jedinice 39. NOU divizije. Vidi dok. br. 160.
" U izvještaju Štaba Podgrmečkog NOP odreda od 27. maja 1944. o toj akciji se kaže:
»24-V-44. g. ... Diverzantska četa izbacila je jedan transportni voz iz šina na pruzi Svodna — Blagaj. Uništena lokomotiva i teško oštećeno 5 vagona. Takode istog dana i noći između Novoga i Rudica (u Tješnjaku) naišao je voz na postavljenu minu od 23-V-44. g. koja je eksplodirala. Oštećena 3 vagona.« (Arhiv V. 1.1., reg. br. 26—5, k. 1630.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 26. MAJA 1944. O SITUACIJI
U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 147/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. V 1944. godine

II PODRUČJA:

G. Vakuf:

Njemačke borbene snage iznenadile su partizane kod izobrazbe u rukovanju topovima (topnički tečaj) jugoistočno od G. Vakufa i tom prigodom zaplilienile 1 top.

Iztočna Bosna:

Ostacima 17. neprijateljske »divizije« uspjelo je poslie teških gubitaka povući se u smjeru planine Čemerno između Sandžaka i Crne Gore.²

Neprijateljski gubitci: 34 poginula (izbrojeno), 9 zarobljeno, a zaplilienjeno je ručno vatreno oružje. Kod Lašve zarobljeno je 35 domobrana u vlaku prigodom napadaja partizana na vlak.³

Imotski:

U noći na 20. V odbijen je neprijateljski napadaj na Zagvozd (12 km j. z. Imotskog) bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Djelat, vlast, zrakopl.:

23. V izvršeno je razviđanje okolice Rajlovca i bacanje promičbenih letaka na području Travnik, Blagaj, Bugojno, Fojnica, Tuzla, Kladanj.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br. 26/1—1. k. 38.

² Vidi dok. br. 114, 183, 189 i 191.

³ Taj napad su izvele jedinice 7. NOU brigade. Opširnije o tome vidi dok. br. 151.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 25. V u 17.40 sati između ž. p. Bos. Novi i Ravnice naletio je na minu teretni vlak. 8 kola je izkliznulo i prevrnulo se. 15 osoba je poginulo i 15 ranjeno.⁴ Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 215

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 27. MAJA 1944. O SITUACIJI
NA PODRUČJU JAJCA, U ISTOČNOJ BOSNI I HERCEGO-
VINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 148/44.

27. V 1944. god.

I OBCI PREGLED:

Uništenje nepr. snaga u iztoč. Bosni se nastavlja.
Bihać ponovno teško bombardiran.

⁴ U izvještaju Štaba Kozarskog NOP odreda do 25. juna 1944. o toj akciji se kaže:

»26. maja 1944. g. Diverzantska četa ovog odreda uz pomoć jedne čete Prvog bataljona podmetnula je na pruzi između Dobrljina i Bosanskog Novog 2 nagazne mine kojom prilikom je naišao jedan neprijateljski transport i tom prilikom je uništeno 7 vagona sa šećerom i soli. kao i vojskom. Tom prilikom neprijatelj je imao 12 mrtvih i nepoznat nam broj ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.« (Arhiv V. I. I. reg. br. 46—3, k. 1625.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br 27/1—1, k. 38.

II PODRUČJA:

Jajce:

Započeo je podhvat za uništenje neprijatelja na području z. j. z. Jajca i D. Vakufa.²

Iztočna Bosna i

Hercegovina:

Završeno je čišćenje područja sjeverno r. Sutjeske od zaostalih partizanskih skupina uz daljnjih 40 poginulih partizana.

24. V zahvaćeni su ostatci 17. partizanske »divizije«, koji su se uspjeli probiti preko r. Sutjeske, 7 km i. Čemerna (9 km s. i. Gackog). U borbi nameti su im novi teški gubitci od 61 poginulog, mnogo ranjenih, 11 zarobljenih/¹ Zaplijenjen je velik broj pušaka i pješačkog strjeljiva. Dielovi 16. part. »divizije« povukli su se izpred naših i njemačkih snaga iz područja Treštenice (22 km j. z. Tuzle) prema Šekovićima.⁴

24. V naše i njemačke snage napale su uspješno jednu partizansku skupinu 14 km j. i. Brčkog i odbacile istu u smjeru juga te zarobile 14 partizana i zaplijenile im ručno vatreno oružje i strjeljivo.⁵

Konjic:

Kod Podhuma i Grevića (8 km s. i. i 7 s. Rame) naš potjerni odjel odbacio je 22. V jaču skupinu partizana u smjeru sjevera bez vlastitih gubitaka, dok su partizani imali 10 poginulih i 14 ranjenih. Drugi domobranski razviđački odjel odbacio je neprijatelja s Grevića (7 km s. s. z. Rame) u Čelinsku pl.⁶ Ranjen je 1 i nestao 1 domobran.

Djel. nepr. zrakoplovstva:

Ziva nepr. zrakoplovna djelatnost nad obalnim područjem te oko Bihaća i obskrbljivanje partizana noću.

23. V šest nepr. zrakoplova bombardiralo je i napalo

² Vidi dok. br. 184, 187, 188 i 192.

³ Opširnije o toj diviziji kao i njenim gubicima vidi dok. br. 114.

* O rasporedu i dejstvu te divizije vidi dok. br. 167 i 168.

⁵ Vjerovatno se odnosi na Tuzlanski NOP odred ili dijelove Majevičkog NOP odreda. Vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 64, objašnjenje br. 7 i 8.

¹ Na toj prostoriji je tada dejstvovala 17. krajiška brigada. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 10. NOU divizije od 16. juna 1944 (tom IV, knj. 26).

strojničkom vatrom njemački samovozni povoz u s. Glavina (2 km z. Imotskog).

U selu srušena jedna kuća. Njemački gubitci nisu poznati. 24. V neprijateljski zrakoplovi napali su njemački samovozni povoz na cesti Travnik — D. Vakuf. Jedan njemački samovoz uništen, a 3 su oštećena.

25. V nepr. zrakoplovi uznemiravali su čitav dan Bihać strojničkom vatrom.

26. V izvršen je ponovno teroristički napadaj na Bihać. Toga dana u jutro neprijateljski lovci izvršili su dva napadaja bombama i strojničkom vatrom. Oko 11.00 sati izvršio je veći broj nepr. bombardera u nekoliko naleta težak napadaj na grad, želj. postaju i uzletišta. Oko 12.00 sati ponovno je izvršen napadaj nepr. bombardera u pratnji lovaca. Čitav grad s predgrađima gotovo je uništen. Oštećeni su i zrakoplovi, koji su se nalazili na uzletištu. — Broj žrtava navodno nije velik.

Protuzrakoplovna obrana Bihaća srušila je 2 neprijateljska zrakoplova. Zarobljen je jedan američki vojnik. 25. V tri nepr. zrakoplova oko 16.00 sati napali su na cesti Travnik — D. Vakuf kod s. Komara (18 km z. Travnika) naš samovozni povoz. Poginuo je upravitelj žup. redar, oblasti u Travniku, a ranjeni su veliki župan Dr. Babić Ivan i tri osobe.

Događaji na prugama:

Na ž. pruzi Alipašin Most — Konjic 23. V u 23.56 sati između ž. p. Raštelica i Bradina naletio je na minu teretni vlak te bio napadnut.⁷ Stroj i 11 kola izkočilo. Teže ranjeni 1 ustaša i 1 njemački vojnik. Promet je prekinut.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 29. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 150/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. V 1944. godine

I OBCI PREGLED:

Obrambeni uspjeh kod Narte.
Napadaj nepr. zrakoplovstva na Banju Luku, Knin, Drniš,
želj. post. i vlak kod Jastrebarskog, želj. post. Zdenčina
i na područje Velike Gorice kod Zagreba.

II PODRUČJA:

Sremska Raca — Bijeljina:

U manjem podhvat u kod Sr. Rače i Trnove Sr. (16 km
j. z. Bijeljine) zahvaćene su manje partizanske skupine
pri čemu je poginulo 8 partizana, 1 je zarobljen, a 2 se
predala.²

Bos. Petrovac — Drvar:

26. V poduzet je iznenadan podhvat njemačkih borbenih
skupina uz djelatnu suradnju njemačkih padobranaca u
području: Bos. Petrovac i Drvar, i zaposjednuto je sre-
dišnje područje partizanskog vodstva. Pojediniosti još
nisu javljene.³

Neprijateljsko zrakoplovstvo pokušalo je iz niskog lieta
spriječiti ovaj napadaj i rad vlastitih borbenih skupina,
— ali bez uspjeha.

Jajce:

27. V u nastavku podhvata zapadno Varcar-Vakufa nje-
mačke čete dostigle su crtu: Ključ — Ribnik — Mlinište

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br.
29/1—1, k. 38.

² Vidi dok. br. 215, objašnjenje br. 5.

³ Opširnije o napadu na Drvar vidi dok. br. 111, 137, 184—188 i 192.

**(24 km s. z — 20 km z. — 22 km j. z. Varcar-Vakufa).
Podhvat se nastavlja.⁴**

Zavidovići:

U borbi kod s. Brijesnice (17 km s. i. Zavidovića) poginulo je 40 partizana. Zaplijenjeni su važni spisi jednog part. »štaba«.

Djelat, vlast, zrakoplovstva'-

Bombardirana su mjesta neprijateljskih »štabova« i neprijateljski postavi u području Tuheljskih Toplica i Sanskog Mosta.

Djelat, neprij. zrakoplovstva:

26. V povrh pokušaja spriečavanja podhvata protiv part. vodstva u području Drvara, napali su nepr. zrakoplovi u niskom lietu njem. samovozni povoz na cesti Bihać — D. Lapac i uništili nekoliko samovoza. 28. V izvršilo je nepr. zrakoplovstvo sljedeće napadaje:

c) U 16.30 sati napadnuta je bombama Banja Luka i uzletište Zalužani. Bačene su 33 manje bombe od kojih se 22 nisu razprsle. Bombe su pale na vojničko groblje. Žrtava nema.

Događaji na prugama:

Noću 25/26. V napadnut je teretni vlak s. i. od Konjica pri čemu je 8 vagona sa strjeljivom odletilo u zrak. Iztraga je u toku.⁵

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁴ Odnosi se na jedinice 7. SS divizije. Bliže o tome vidi dok. br. 184, 187, 188 i 192.

⁵ Taj napad su izvele jedinice 7. brigade. Vidi dok. br. 151.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 30. MAJA 1944. O SITUACIJI
U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 151/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. svibanj 1944.

I OBCI PREGLED:

Na Banju Luku izvršen je teroristički napadaj, a više drugih manjih mjesta napali su neprijateljski lovci-bombarderi.

II PODRUČJA:

Jajce:

Nastavlja se podhvat zapadno od Jajca i Varcar-Vakufa uz jak neprijateljski odpor.²

Djel. vlast, zrakoplovstva:

Vršilo je bojne zadaće, razviđanja i bacalo promič. letake. 26. i 27. V uspješno je napalo odmetničke skupine i njihove posade bombama i strojničkom vatrom 5—10 km s. s. z. Rajlovca, te bacalo promič. letake na području Ozrena, Majevice, Papuka, Krndije i Psunj planine, zatim Varcar-Vakufa. Bugojna, Tomislav-Grada, Konjica i Srijema.

Djel. nepr. zrakoplovstva:

29. V neprijateljski zrakoplovi prelietali su državno područje i izvršili čitav niz terorističkih napadaja i to:
1) U 09,20 sati bombardiran je Prijedor. Pojednosti još nisu javljene.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/1—1, k. 38.

* Riječ je o dejstvu jedinica 7. SS divizije i 202. oklopnog bataljona u drvarskoj operaciji. Vidi dok. br. 111, 116, 118, 129, 133, 160, 184, 187, 188 i 192.

4) Oko 10,45 sati nepr. zrakoplovi napali su stroj, vatrom Konjic, Ostrožac i Lisičiće. Kod Lisičića napadnut je putnički vlak. Ima 6 mrtvih i više ranjenih.

5) U 16,45 sati 10 nepr. zrakoplova napalo je strojničkom vatrom, te vatrom lakih topova, Travnik i Turbe. Između Busovače i Dolca južno Travnika isti zrakoplovi napali su dva osobna i jedan oklopni vlak. Poginule su 3 i ranjeno 7 osoba.

Od ovih 10 zrakoplova 2 su oborena kod Komara (15 km z. j. z. Travnika). Pilot je ranjen, a drugi članovi posade poginuli su.

6) Od 16,00 do 17,00 sati veći broj bombardera ponovno je izvršio težak teroristički napadaj na Banju Luku u dva naleta. Bombardirano je središte grada. Prema do sada stiglim izvješćima srušeno je dosta kuća, a neke su zapaljene.

7) U 16,55 sati 7 nepr. zrakoplova napalo je stroj, vatrom s male visine Zepče. Žrtava nema.

8) U 17,00 sati strojničkom vatrom s male visine napadnuta je želj. postaja Zenica. 2 osobe ranjene i jedna lokomotiva oštećena.

9) U 17,04 sati nekoliko zrakoplova napalo je zapaljivim bombama i strojnicama želj. postaju Trbuk kod Doboja.

10) U 17,15 sati 9 nepr. zrakoplova napalo je strojnicama Kostajnicu. Pogodeno je skladište na želj. postaji.

11) Javlja se još o napadajima nepr. zrakoplova na Mostar, Nevesinje i Bihać, ali točniji podatci još nisu javljeni.

Doznaje se da je prigodom nepr. zračnog napadaja na Banju Luku 28. V poginulo nekoliko osoba i oko 20 je ranjeno. Pored malog uzletišta kod Banje Luke pogođene su zgrade u logoru Kulina bana, te predgrade Novi Seher.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 31. MAJA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 152/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
31. svibnja 1944.

I OBCI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatima u Kordunu i u području Drvara.
Partizani ušli u Srebrenicu i Bratunac.
Bombarderski napad na istočni dio Zagreba i želj. postaju Dubica.

II PODRUČJA:

Bos. Petrovac — Drvar:

U podhvalu njem. snaga uz sudjelovanje padobranaca u području Bos. Petrovca i Drvara u toku 26. i 27. V nameti su neprijatelju teški gubitci.² Pronađeno je 280 poginulih, dok je ocjenjeno još daljnjih 400 poginulih.

*Sokolac:*³

Naknadno se doznaje da su 13. V Niemci vodili oštre borbe s partizanima u području Hrguda (7 km s. i.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 31/1—1, k. 38.

² Odnosi se na drvarsku operaciju. Opširnije o dejstvu naših i neprijateljskih snaga u njoj, kao i našim gubicima, vidi dok. br. 111, 118, 127, 136, 137 i 142.

³ i ⁴ Vjerovatno omaška. Treba: Stolac. U izvještaju Štaba Južno-hercegovačkog NOP odreda od 16. maja 1944. o tome se kaže:

»Dana 13. ov. mj. rano ujutru krenule su Švabe iz Stoca u jačini od 350 i 150 četnika na Hrgud, gdje ih je dočekala jedna četa bat. »Savo Belović«. Borba je trajala čitav dan do 23 časa. Neprijatelj je potisnut i natjeran niz stijene koje su nadnesene nad Stolac. U ovoj borbi neprijatelj je ostavio 14 Švaba i 1 četnika mrtva, više ih je ranjeno, ali se broj nije ustanovio. Prema izvještaju dobivenom iz Stoca, u Stolac se nije vratilo: 32 Švabe i 3 četnika. Mrtve nijesu mogli sve pronaći, jer je nemoguće bilo spustiti se do njih, pošto je od onih koji su se lomili niz brdo dostizala parčad do ceste. Zaplijenjeno je: 10

Sokolca), gdje su partizani pretrpili osjetljive gubitke.⁴ Vlastiti gubitci: 6 Niemaca poginulo, 7 ranjeno i 8 nestalo. Gubitci partizana nisu poznati.

Iztočna Bosna:

Partizani su ponovno ušli u Bratunac i Srebrenicu,⁵ nakon što su savezničke postrojbe napustile ta mjesta.

Gacko:

Prema naknadnom izvješću u borbama s partizanima kod Gackog 13. V pobijeno je 27 partizana i 10 ih je zarobljeno, dok vlastiti gubitci iznose: 4 Niemca poginula, 15 je ranjeno."

Trebinje:

Odbijeni su nepr. napadaji j. j. i. Trebinja uz 8 poginulih i 1 zarobljenog partizana.⁷

Djel. nepr. zrakoplovstva:

Naknadno se doznaje da je 28. V bombardirano i tučeno strojničkom vatrom Livno.

29. V nepr. zrakoplovi izvršili su pored već javljenih napadaja još i ove:

b) bombama i strojničkom vatrom napali su želj. post. Lašva i Livno, a samo strojničkom vatrom želj. postaju u Konjicu, Begovom Hanu i Zavidovićima.

c) na želj. pruzi između Konjica i Ostrožca napadnut je put. vlak. Poginili su 1 Niemac, 1 ustaša i 3 građ. osobe, 13 ih je ranjeno.

30. V nepr. zrakoplovi nastavili su svojim terorističkim napadajima na naša mjesta i prometne puteve.

2) oko 16,30 sati strojopuščanom vatrom napadnuta je želj. post. u Dubici, gdje su se upravo nalazila 2 vlaka

pušaka, od kojih dvije slomljene, 1 šarac, 2000 met., 2 tromblona sa 30 granata, 3 rezervne cijevi od šarca, 10 ručnih bombi i 6 konja, koje su četnici odveli od Nadaždina. Materijala ima na terenu kuda je borba vođena i dalje se prikuplja.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 20/11, k. 1143.) O tome vidi dok. br. 96, napomenu br. 5 i 6 u ovoj knjizi.

⁵ Na toj prostoriji tada je djelovala 20. romanijska brigada i Srebrenički NOP odred. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 5. juna 1944 (Arhiv V. I. I., reg. br. 14—7, k. 1111).

* Borba je vođena sa 11. hercegovačkom brigadom. Bliže o njenim gubicima vidi dok. br. 47, 79 i 221.

⁷ Borba je vođena sa dijelovima 2. dalmatinske brigade. Opširnije o tome vidi tom III, knj. 7, dok. br. 324.

koja su oštećena. Poginuo 1 domobran, 9 osoba je ranjeno.

Naknadno se doznaje, da je na Banju Luku, prigodom terorističkog napadaja 29. V bačeno oko 500 bombi srednje težine. Uništeno je i oštećeno više javnih zgrada i mnogo posebničkih. Do sada je pronađeno oko 200 mrtvih, od toga 20 domobrana, te oko 100 ranjenih (10 domobrana). Rad na odkopavanju se nastavlja. Protuzrakoplovna odbrana srušila je 2 nepr. zrakoplova. Napadaj na Prijedor 29. V izvršilo je 38 nepr. zrakoplova oko 09.20 sati, koji su bacili oko 500 bombi. Podpuno je srušeno 70 kuća, a oštećeno 170. Poginulo je 29 građana i 6 domobrana, ranjeno 38 građana i nestalo 6.

Na putu Bihać—Bos. Krupa napadaji nepr. lovaca u nizkom lietu na prometna vozila. Oboren je 1 nepr. lovac.

Obćenito:

U manjim borbenim djelatnostima u području Srebrenice i Zvornika zarobljeno je 35 partizana i 31 Talijan. Kod Sokolca i N. Gradiške poginulo je 6, zarobljena su 2 partizana.

Osobitosti:

U zadnje vrijeme srbske straže i četnici preko Drine pucaju na našu stranu i izazivaju pogrdnim riečima naše pučanstvo u području Zvornika. 17. V prebacilo se 11 km s. i. Zvornika oko 90 četnika Draže Mihailovića na našu stranu i prošlo kroz Kozluk (12 km s. Zvornika) izazivajući.

Događaji na pmgama:

30. V u 01.20 sati naletio je na minu ter. vlak kod ž. p. Johovac na pruzi Brod — Sarajevo. Stroj i 6 kola izkočilo. Napadaj top. vatrom na vlak odbijen je.⁸

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

⁸ Tu akciju su izveli dijelovi 5. kozarske (krajiške) brigade. Vidi dok. br. 163.

IZVOD IZ OPŠTE BOJNE RELACIJE 2. ZBORNOG PODRUČJA ZA MAJ 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U SJEVERNOM DIJELU SREDNJE BOSNE¹

I. Dio

A. — KOD 1. LOVAČKOG ZDRUGA.

1) 4. lovačka pukovnija:

1. V. Stožer pukovnije, 13., 14. i 15. sat, dieľovi 1. i 4. sati u Derventi, vod 1. sati I./4. 1. p. u Derventskom lugu, 2. sat na postavima Osojci—Kalenderovci—Jabukovac, 3. sat na postavima Bišnja—Vrhovi—Kamen, stožer I. bojne u zaseoku Vrdoljaci. II. bojna 4. 1. p. nakon završenog podhvata u Kat. Špionici² izvršila pokret preko Srnice do Gračanice, gdje se ukrca u vlak i produžava do Doboja. III. bojna 4. 1. p. sa svojom 10., 11. i 12. sati drži postave oko Doboja³ na Orašju, Krčevinama i Denkovači, a 9. sat te bojne nalazi se u Johovcu sa zadatkom da osigurava ž. p. Johovac.

Sa postava iz Dervente vrši se razvidanje i krstarenje zemljišta u svim pravcima poglavito zapadno do r. Ukrine, sjeverozapadno u pravcu Miškovača, Tromede, Gradine i Kapetanovića hrasta, te južno do Cerana, Pojezne, Osinje i Crnče. Na ovom prostoru kretale su se i djelovale XII. Slavonska, XII. Krajiška, V. Kozaračka i XIV. Prnjavorska³ partizanska brigada u cilju rušenja pruge i želj. postaja, prepada, pljački, te prisilnog novačenja mladića.⁴

Tokom dana nije se imalo dodira sa neprijateljem.

2. V. Tokom noći između 1./2. V. 44. veće skupine partizana (dieľovi XII. Slavonske brigade) zaposjele

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. 1.1., reg. br. 5/1—3, k. 60.

* O dejstvu te bojne na prostoru Spionice vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 193.

¹ Pogrešno. Treba: 14. srednjobosanska brigada.

⁴ i ¹¹ Opširnije o rasporedu i dejstvu pomenutih brigada vidi dok. br. 87, 163 i 165.

su željezničku prugu između Lupljanice i Dažnice, te minirale prugu na koju su naišli teretni i oklopni vlak. U isto vrijeme izvršen je manji napad i na ustaše i milicionere iz Lupljanice. Radi pružanja pomoći upućen je iz Dervente jedan vod koturaša i jedan vod sa postava iz Vrhova, a ujedno radi krstarenja na tome zemljištu. No partizani su se već povukli. Kako su tokom dana ovi dijelovi primjećeni ponovno u s. Kojići i Đukići otvorena je na iste topnička vatra radi rastjerivanja. Topnička vatra imala je dobrog učinka. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Istoga dana II. bojna 4. 1. p. prebačena je u Vranduk (261) radi osiguranja željezničke pruge od rušilačke djelatnosti partizana.

9. sat III./4. 1. p. prebačena je u s. Kladari, isto sa zadatkom osiguranja želj. pruge od Rudanke do ž. p. Johovac (zaključno).

3. V. Obzirom na prisutnost odmetnika, koji su izvršili rušenje pruge, poduzeto je u jutro sa raspoloživim snagama, jačine 2. sati iz Dervente te II. bojnem 4. 1. p., krstarenje celoga prostora od Brđana — 218 (6 JZ Derventa) — Grahovište (234) — Ceranski Klenovac — Crnča (189) — M. Sočanica — Mišinci — Počivaljka — Dažnica — ž. p. Lupljanica. Na neprijatelja se nije naišlo pošto se isti povukao na Pojeznu i Osinju (17 J Derventa).

Bojna II./ 4. 1. p., još u toku noći prešla je iz Vranduka u Počivaljku. U Vranduku ostala je 6. sat te bojne.

4. — 6. V. Vršiti se razviđanje kako iz Dervente tako i iz Počivaljke i Vranduka. Neprijatelj se nalazi u Pojeznu, Osinji i Glogovcu, uglavnom na području Prnjavora. Primjećene su XII. Slavonska, V. Kozaračka i XIV. Prnjavorska brigada. Tih dana nije bilo dodira sa odmetnicima.

7. V. U 20.00 sati napadnuta je željeznička postaja Lupljanica, njena posada i oklopni vlak, koji se je tu nalazio. Napadači su sa jednim dijelom doprli do oružničke postaje u Lupljanici. Jačina napadača cijeni se na dvije brigade. Snažnim odporom ustaša, milicionera i oružnika iz Lupljanice, dolaskom II. bojne 4. 1. p. sa svoje dvije sati iz Počivaljke, te topničkom vatrom iz Dervente, napadač je odbijen

i isti se je u 23.00 sati povukao južno, gdje je tokom 8. V. opažen u Drijenu, Brđanima, Đigerovićima. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nisu poznati. Napadač nije uspio pričiniti nikakvu štetu. Brigade viđene u napried spomenutim mjestima, a koje su učestvovala u napadu jesu XII. Slavonska i V. Kozaračka, a postoji vjerovatnoća, da je u tome napadu učestvovala i XII. Krajiška brigada, koja je također viđena u tim mjestima.⁵

8. V. Bez događaja.

9. V. U 2.30 sati kod Dažnice, naišao je teretni vlak, koji je išao iz Lupljanice na minu, te izbačen iz tračnica. Isti vlak je zatim od partizana napadnut, opljačkan i zapaljen, a nekoliko putnika odvedeni. Nešto kasnije naišao je oklopni vlak na istom odsjeku na minu, kojom prilikom je nastradao stroj toga vlaka, te još jedan njemački oklopni vlak od koga je iskočio iz tračnica jedan vagon. U isto vrijeme izvršen je napad na Lupljanicu, koji je nakon 30 minuta odbijen, nakon čega su se napadači povukli jugozapadno. Prilikom ovih napada posredovala je i II./ 4. 1. p. sa Počivaljke, te je uz njenu pomoć uspelo odbiti napadača.

U jutro poduzeto je sa jednom ojačanom sati nasilno razviđanje u pravcu neprijatelja, koji je primjećen u jačini od 300 ljudi gdje goni opljačkanu marvu cestom Drijen—266—209—204—194 (11 JZ Derventa.) Na primjećenog neprijatelja otvorena je od strane ojačane sati žestoka vatra, te je neprijatelj natjeran u biež. Prilikom ove borbe neprijatelj je imao 9 mrtvih i 20 ranjenih, a da pri tome nije bilo vlastitih gubitaka. Daljnjim nastupanjem ustanovljeno je, da su to odmetnici, koji su posljednjih noći napadali na Lupljanicu.⁶

10. V. Bez događaja.

12. V. II. bojna osim 5. sati koja ostaje na Počivaljki vraća se na Vranduk.

13. — 15. V. Vršiti se razviđanje iz Dervente, Počivaljke i Vranduka, bez dodira sa neprijateljem.

⁵ i ⁶ Na željezničkoj pruzi Derventa — Doboj u to vrijeme dejstvovala je 18. hrvatska brigada i Posavsko-trebavski NOP odred. Vidi dok. br. 48 i 87.

16. V. U toku noći 15./16. V. 1944., neprijatelj je u dva navrata u 22.00 i 23.00 sati izvršio napad na istureni vod II./4. 1. p. na k. 283, kao i na samu Počivaljku. Ovi napadi odbijeni su snažnom vatrom bez vlastitih gubitaka, a neprijatelj se je morao povući južno, iz istoga pravca odakle je došao.
- Vidi se namjera odmetnika, da se prebace preko pruge, da izvrše rušenje iste, te da uznemiravaju vlastite snage. Postavljaju se noćne zasjede radi spriječavanja neprijatelja u njegovoj namjeri i pristupa se noćnom obhodarenju.
19. V. Radi razbijanja manjih pljačkaških partizanskih skupina, koje se nalaze na lijevoj obali Ukline, te u cilju krstarenja i razviđanja na tome prostoru poduzeto je u 06.00 sati djelom posade iz Dervente nasilno razviđanje do crte: Humka (289, 12 SZ Derventa) — Klupice (236) — Gradina (248) — Miškovci — Tromeda (Smrtički mlin). Na neprijatelja se nije naišlo, budući se je isti, u jačini jedne brigade, još u toku noći povukao. Po primljenoj obavijesti, da se skupine partizana nalaze u Bogosavcu (11 Z Derventa), ispaljene su od topništva 4 granate na te točke sa dobrim učinkom, po izjavi seljaka. Istoga dana poslije podne djelovi posade iz Dervente vratili su se na svoja mjesta.
22. V. Posada sa Vranduka odlazi za Johovac.
25. V. U 22.00 sata skupina partizana, jačine oko 50 ljudi, koja je imala namjeru da se prebaci preko ceste za Komaricu nailazi na zasjedu II./4. lov. pukov. budući da se II./4. 1. p. vratila iz Johovca u Vranduk, te bude žestokom vatrom odbijena i prisiljena da se povuče istim pravcem odakle je došla. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.
26. V. Vršu se živo i aktivno razviđanje u svim pravcima. Saznaje se, da se neprijatelj jačine jednog bataljona nalazi na Gradini (9 Z Derventa) te u Pojezni i Osinji. Tokom noći neprijatelj, nepoznate jačine, ponovno nailazi na zasjedu II./4. 1. p. kod Vranduka, no bude odbijen bez vlastitih gubitaka. Neprijatelj je tom prilikom imao 5 mrtvih, koji su sahranjeni u M. Sočanici.

27. V. Povodom napadaja i miniranja vlaka između Rudanke i Doboja od strane odmetnika, krenule su dvije sate III./4. 1. p. u 05.30 sati u pravcu: Krčevine 322—260 kako bi presjekli odstupnicu odmetnicima u pravcu Leskove Vode. Do borbe sa odmetnicima, koji su odstupili u pravcu Leskove Vode došlo je kod s. M. Bukovice, te je u snažnom jurišu neprijatelj odbačen i protjeran.⁷

Vlastiti gubitci: poginuo jedan dočastnik, a ranjen zapovjednik bojne satnik Kostelac. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni, ali je na mjestu borbe nađeno mnogo tragova krvi. Od oružja izgubljena je jedna puška.

Oko 24.00 sata neprijatelj, koji je pokušao prebaciti se iz Foče u Ritešiće ponovno je naišao na zasjedu II./4. 1. p. kod Vranduka i napao samu posadu Vranduk. Nakon žestoke borbe neprijatelj je odbijen bez vlastitih gubitaka. Iz Dervente upućena je pomoć, ali je ista vraćena, pošto je neprijatelj već bio odbijen.

29. V. Upućena obhodnja iz Derventskog luga napadnuta je kod Gradine (9 Z Derventa) od strane odmetnika, a nešto kasnije iznenadno je napadnut i vod, koji se nalazi kao posada u Derventskom lugu. Jačina komunista cieni se na 200—250. Po dobivenoj obavijesti izdata je zapovjed, da se sa raspoloživim snagama u Derventi pritekne u pomoć napadnutom vodu u Lugu.⁸ Zahvaljujući energičnoj i brznoj odbrani u Lugu, te dolaskom brze pomoći iz Dervente, kao i topničkoj pomoći iz Dervente, koja je vrlo dobro gađala, neprijatelj je odbijen i natjeran u paničan bieg. Za istim poduzeto je do Tromeđe gonjenje. Odmetnici su tom prilikom imali 1 mrtvog i 2 ranjena, što je ustanovljeno, dok vlastitih gubitaka nije bilo. Ovom prilikom iztakao se je zapovjednik voda u Derventskom lugu zastavnik Zegnal. Poslije podne vratili su se dielovi posade iz Dervente na svoja mjesta.

⁷ i ⁹ Taj napad su izveli dijelovi 5. kozarske (krajiške) brigade. Vidi dok. br. 163.

⁸ Vjerovatno je taj napad izveo Motajički NOP odred. Vidi izvještaj Štaba 11. NOU divizije od 3. juna 1944 (Arhiv V. 1.1., reg. br 32/4, k. 866).

30. V. U 00.10 sati II. bojna 4. 1. p. kreće do želj. postaje Johovac. Pred Johovcem bojna nailazi na odpor odmetnika, koji su vršili napad na želj. postaju Johovac. Nakon borbe, koja je trajala dva sata, neprijatelj je žestokom vatrom iz svih oružja razpršen,* a bojna je iz Johovca, prema dobivenom zadatku, produžila pokret pravcem: crkva Kladari — Visoka glava — Kurjačine — Đuranov grob — Šarena bukva. Na Duranovom grobu bojna nailazi na neprijatelja, koji je nakon kraće borbe odbijen. Vlastitih gubitaka nije bilo, a neprijateljski nisu poznati. Po izvršenom zadatku bojna se vraća istog dana u 23.00 sati u Johovac.

Istog dana oko 01.00 sati izvršen je napad na 9. sat III./4. 1. p. u Kladarima. Borba je trajala do 03.30 sati, kada su se odmetnici povukli. III. bojna 4. 1. p. (bez 9. sati) poduzela podhvat u pravcu: 322—329—283 — Omanjska — Jabučić — Ostružnja glava. Na primjećenog neprijatelja, koji se je u neredu povlačio otvorena je vatra iz bacača. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao prilikom napada na 9. sat 11 mrtvih, a ranjenih neustanovljeno. Jedna neprijateljska puška je zaplijenjena.

2) 6. lovačka pukovnija:

Stožer 6. 1. p., 13., 14. i 15. sat, te II. bojna 6. 1. p. nalaze se na postavama u Tesliću.

Dio postava u Tesliću drže i dielovi III. bojne 6. posadnog zdruga. Stožer I. bojne 6. 1. p., te 2. i 4. sat nalaze se na preoružanju u Brodu. 1. sat od 1. do 5. V. nalazila se je u Derventi, a od 8. V. 44. pa dalje u Brodu. 3. sat nalazi se u Đakovu na osiguranju nakupa hrane.

III. bojna 6. 1. p., koja je otkrivena i bez ljudstva nalazi se u Zemunu. Srednji povoz 1. lov. zdruga 20. V. 44. zauzeo je postave na Jelahu.

4. V. Izvršen je podhvat. Određene jedinice za podhvat krenule su točno u 04.00 sati sa polaznih točaka.

Lieva kolona ojačana II./6. 1. p. iz Teslića zauzela Vis (t. 417). Desna kolona (komb. sat II./6. 1. p., sat Domdo bojne i Zestra) zauzela je Osmičino brdo. Direktnog dodira sa komunistima nije bilo.

Po završenom podhvatuu sastale su se obe grupe na t. 359 a potom su se vratile u 11.00 u polazne po-

sade i to: ojačana II./6. 1. p. u Teslić, a komb. sat II./6. 1. p. sa Domdo sati i Zestrom u Jelah.

Komunisti su bili u Kaloševiću. U toku noći 3./4. V. 44. četnici su vodili borbu sa komunistima oko Kaloševića. Pred zorom 4. V. oko 03.00 sati komunisti su se povukli iz Kaloševića ka Osmičinom brdu i Vitkovcima. Pri odstupanju, komunisti su zapaženi od lieve kolone — Teslićka kolona Cabelj — i to prilikom odstupanja za Vitkovce.

18- V.

Ojačana sat u 10.40 sati bila je upućena pravcem: Teslić — Arapovina — Paljike — Svinčine — Zarkovina — Teslić. Sat je održavala stalno krugovalnu vezu sa bojnomo, a bojna preko brzoglasa sa oklopnim vlakom. Iz oklopnog vlaka u 13.45 sati krenula su dva roja Njemaca izobrazitelja i jedna postrojba četnika u jačini od 50 ljudi u razviđanje od dva mlina kod Zarkovine prema toč. 349. Ta grupa nije naišla na komuniste. Sat iz Teslića u 15.40 sati otvorila je vatru na komuniste u prostoru Paljike — Svinčine, koji su brzo uzimali. U 16.00 sati stigao je putnički vlak iz Teslića u Jelah te se oklopni vlak i sat II./6 1. p. vratio u 17.45 sati natrag u Teslić.

Naši dielovi nisu imali gubitaka ni u ljudstvu ni u tvorivu, dok su četnici imali 2 mrtva i 2 ranjena.

U isto vrieme upućena kombinirana sat iz Jelaha protjerala je kod Križa (307) manje dielove komuniste. Ista sat vratila se u 18.00 sati u Jelah.

Gubitci partizana nisu poznati.

Istoga dana su se komunisti pojavili u Zarkovini i Vrelima (t. 283), gdje su zaposjeli bunkere. Iz Teslića upućena je sat II./6. 1. p. pravcem: Teslić — Stenjaci — Kumina kosa (toč. 441) — t. 423—t. 283.

Iz Mrkotića upućeni su dielovi posadne bojne pravcem: t. 409 — t. 371 — želj. postaja Vrela — toč. 283.

Obje grupe su uhvatile međusobnu vezu, kao i vezu sa četnicima. U 10.30 sati upućena je još jedna sat II./6. 1. p. pravcem: Teslić — t. 268 — Stražanica — t. 349 — Svinčine. Istodobno komb. sat iz Jelaha odnosno Kaloševića krenula je preko Miljevca na Vis (toč. 417). Obje grupe održavale su međusobnu vezu kao i vezu sa četnicima

Istodobno upućen je oklopljeni vlak pravcem prema Jelahu radi suradnje sa svim grupama.

19. V. Komunisti su se ujutro nalazili u prostoru: Stražanica (317) — Zarkovina — Svinčine — Vis, a druga grupa nalazila se je s južne strane pruge u prostoru: toč. 283—t. 423 — t. Lepo brdo. a sa sjeverne strane i južne strane spustili su se do željezničke pruge.

Određen je podhvat sa četiri grupe i to:

Prva grupa, sat II./6. 1. p. ojačana bacačem iz Teslića pravcem: Pajići — Kumina kosa — t. 423 — t. 283. Ova grupa imala je i krugovalnu postaju.

Druga grupa iz posadne sati Jelah u jačini dva voda pravcem: Mrkotić — t. 421 — toč. 409 — Lepo brdo — t. 283.

Od Hasanovače na toč. 283 grupa četnika, koja se tamo nalazila.

Treća grupa, ojačana sat II./6. 1. p. iz Teslića sa bacačem i krugovalnom postajom pravcem: Teslić — Križ — Ruževići — t. 371 — t. 349 — t. 335.

Četvrta grupa, kombinirana sat sa Jelaha i Zestra, preko Kaloševića i Miljevca na Vis (417).

Sa ovim grupama je surađivao i oklopni vlak iz Teslića. Sastav oklopljenog vlaka: 50 domobrana II./6. 1. p., 1 protuoklopni top, 2 teške strojnice, 5 strojopuškara i 1 bacač.

Zadatak grupa bio je: Tesličke i Jelaške grupe, sjeverno od pruge brzim podhvatom sastati se na Vilusi, progoneći neprijatelja prema sjeveru i istovremeno zatvoriti povlačenje komunističkoj grupi, koja se je prebacila južno od željezničke pruge. Napadnom grupom na t. 283, te oklopnim vlakom, uništenje komunista na t. 283, odnosno pri povlačenju natjerivanje istih na naše grupe sjeverno, radi uništenja.

I. grupa pod zapovjedništvom poručnika Jakšića krenula je u 10,35 sati određenim pravcem. Kod t. 441 dobila je neprijateljsku vatru u 11.45 sati. U roku od pola sata trajanja te borbe zauzela je kotu, a zatim je ova grupa dobila vatru sa t. 423. U 12.40 sati protjeram su komunisti i sa t. 423. Ova grupa uspjela je razbiti komuniste tako, da se jedan dio

povukao preko Usore na t. 330, a druga grupa komunista povukla se je prema Mrkotiću.¹⁰

Ta grupa ostala je i zaposjela t. 283 i t. 422 spriječivši spajanje razbitih komunista i štiteći dolazak i odlazak putničkog vlaka.

Ta grupa nije imala gubitaka u ljudstvu i tvorivu, dok su gubitci neprijatelja nepoznati.

II. grupa krenula je određenim pravcem i odmah po izlasku iz Mrkotića u 13.00 sati bila je napadnuta od komunista koji su se povlačili prema jugu. Nakon pola sata borbe produžila je ta grupa kretanje, te je uzpostavila vezu sa prvom grupom. Gubitaka kod te grupe nije bilo. Komunistički gubitci nepoznati.

III. grupa pod vodstvom poručnika Holjevca krenula je određenim pravcem i kod t. 317 i t. 349 vodila borbu od 13.00—15.00 sati sa jakom grupom komunista. Komunisti su pružali jak otpor ali su potisnuti prema sjeveru. Uzpostavljena je bila veza sa četnicima na t. 330, te sa dielovima 2. sati III. bojne 6. Posadnog zdruga na toč. 401.

Pri povratku nadirali su jaki dielovi komunista i to ciela XII. Krajiška brigada i još jedan bataljon V. Kozaračke brigade, dok je jedan bataljon Kozaračke brigade već od početka stalno u borbi učestvovao prema toj grupi, koja se je vraćala. Ova se grupa pod borbom izvukla. Borba je trajala sve do 17.30 sati.¹¹

Tokom borbe ranjen je zastavnik Šarčević Duro i domobran Majhner Janko, obojica iz 5. sati.

Prema izjavi seljaka, partizani su imali 5 mrtvih, koje su evakuirali, dok broj ranjenih nije poznat.

IV. grupa pod vodstvom nadporučnika Kabila krenula je u dva pravca: Jelah—Križ—Vis, a drugi pravac: Jelah—Kalošević—t. 401. Na toč. 401 protjerani su manji dijelovi komunista u 13.00 sati. Tu je uhvaćena veza sa grupom poručnika Holjevca.

Gubitaka u ljudstvu i tvorivu nije bilo.

Oklopni vlak pod vodstvom poručnika Zvizdića krenuo je iz Teslića u 10.45 sati štiteći i podupirajući dielove u podhvat topovskom, bacačkom, kao i strojopuščanom vatrom. U 13.45 sati na 5. kilometru

¹¹ Na tom prostoru tada je dejstvovao Tešanjско-teslički NOP odred.

kod Teslića pravovremeno su opažene 2 mine, koje su odklonjene. U 14.20 sati na 6.5 km od Teslića nađena je još jedna mina, koja je isto odmah demontirana. U 16.45 sati dopratio je oklopni vlak putnički u Teslić, a u 17.00 sati odpratio ga natrag prema Doboju. Odmah po izlasku iz Teslića u 17.30 sati na udaljenju od 1,5 km od Teslića pronađena je još jedna mina, koja je demontirana. Oklopni vlak produžio je do Jelaha, a u povratku štitio je dielove pri povlačenju u posadu. Pri povratku prikupio je ljudstvo II./6. 1. p. i dovezao ga u Teslić u 20.05 sati, kada je podhvat završen.

Gubitaka u oklopnom vlaku nije bilo.

Prema izkazu seljaka, oklopijeni vlak ubio je vatrom iz bacača i protuoklopnog topa 6 komunista, koji su bili odvučeni.

U ovome podhvat u našim su imali svega 2 lakše ranjena dok su partizani, prema izvještaju seljaka, imali vjerojatno 11 mrtvih, dok je broj ranjenih nepoznat.

Cilj komunista, da miniraju prugu, unište putnički i oklopni vlak, bio je spriječen.

30. V.

Ciela II./6. 1. p. išla je u razviđanje pravcem: Teslić — Arapovina — Paljike — k. 387 — Redak — t. 397. Za vrijeme razviđanja došlo je do borbe sa neprijateljem.

Gubitaka u ljudstvu i tvorivu nije bilo, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

U ostale dane mjeseca svibnja 1944. upućivane su sati u razviđanje, ali nisu dolazile u doticaj sa neprijateljem.

III. NEDOSTATCI I POGRIEŠKE.

Manjkavo naoružanje jedinica, koje nisu bile na preoružanju. Tih je još vrlo malen broj. Pogriješaka nije bilo.

ZAST. ZAPOVJEDNIKA
POMOĆNIK
general Majetić
Majetić

**OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 8. POSAD-
NOG ZDRUGA O RASPOREDU I DEJSTVU U MAJU 1944.
GODINE¹**

BOJNA RELACIJA

I. dio

A) Raspored jedinica i naoružanje u toku mjeseca svibnja 1944. godine.

- 1.) Stožer zdruga, Gospodarski ured i pomoćni skup nalazi se u Sarajevu.

Jačina i naoružanje:

Castnika:	12
Dočastnika:	16
Momaka:	73
Pušaka:	293
Strojosamokresa:	3
Samokresa:	5

- 2.) Stožer I. bojne nalazi se u Sarajevu, 1. sat na Pašinom brdu (sjeverni sektor), 2. sat na Zlatištu (južni sektor), 3. sat u gradu Sarajevu (srednji sektor), 4. sat na Alipašinom Mostu, 5. sat u Travniku (vojno-oružnički vod), 6. sat (jurišna) — ljudstvo sa strojnicama raspoređeno na sjevernom i južnom sektoru kao pojačanje.

Jačina i naoružanje:

Castnika.....	28
Dočastnika.....	71
Momaka.....	917
Pušaka.....	1058
Stroj opušaka.....	25
Strojnica.....	4
Samokresa.....	41
Bacača 81 mm.....	2

- 3.) Stožer II. bojne nalazi se u Zvorniku, 1. i 2. sat drži položaj oko Zvornika, 3. sat u Palama, 4. sat u Rogatici, 5. sat u Srebrenici.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	2
Dočastnika.....	20
Momaka.....	500
Pušaka.....	110

Pokazano brojčano stanje i naoružanje je od 3. i 4. sati, dok za ostale nijesu dobiveni podaci.

- 4.) Stožer III. bojne nalazi se u Ustikolini: 1. sat na položajima oko Ustikoline, 2. sat u selu Ranjevići,² 3. u Jabuki, 4. sat u selu Močioci, 5. sat u selu Bjelemiću, 6. sat u Glavatičevu.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	0
Dočastnika.....	20
Momaka.....	530
Pušaka.....	512
Strojopušaka.....	2
Stroj osamokresa.....	2
Bacača, 46 mm.....	1

Pokazano brojčano stanje je pokazano od 5. i 6. sati, dok za ostale sati nema podataka.

- 5.) Stožer IV. bojne nalazi se u Ilidži, 1. sat na položajima oko Trnova, 2. sat Umoljana, 3. sat Kotorca, 4. sat Budoželja, 5. sat Vijake, 6. sat Mednika.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	6
Dočastnika.....	37
Momaka.....	1492
Pušaka.....	754

- 6.) Stožer V. bojne nalazi se u Goraždu, 1. sat na položaju oko Goražda, 2. sat Bogdanića, 3. sat Vranića, 4. sat Orahovice.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	0
Dočastnika.....	5
Momaka —.....	981
Pušaka.....	975
Strojopušaka.....	6

7.) 1. bitnica nalazi se u Travniku,

Jačina i naoružanje:

Častnika.....-	3
Dočastnika.....-	8
Momaka.....	61
Pušaka.....	52
Stroj opušaka.....—	2
Samokresa.....	5
Topova 0.5/8.....	2
Haubica.....	2

8.) 2. bitnica nalazi se na postavu po vodovima, jedan vod na Poligonu a drugi na Pašinom brdu u okolici Sarajeva.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	2
Dočastnika.....	4
Momaka.....	52
Pušaka.....-	56
Topova 8 cm 0.5/8.....-	4

9.) Samostalni topnički vod nalazi se na postavu u Travniku nešto sjevernije od vojarne Bana Lackovića.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	1
Dočastnika.....	2
Momaka.....	22
Pušaka.....-	20
Samokresa.....	1
Topova G/15.....	2

10.) Samostalni dojavni vod nalazi se u Sarajevu na postavima I. bojne.

Jačina i naoružanje:

Častnika.....	0
Dočastnika.....	2
Momaka.....	23
Pušaka.....—	15
Samokresa.....—	2

11.) Samostalni obkoparski vod postrojava se u Sarajevu.

B) PODHVATI:

Od 1. do 5. svibnja o. g. nije bilo nikakvih akcija s naše strane osim redovitog izviđanja obhodnji na svim odsjecima osiguranja ovog zdruga.

9. svibnja 1944. g. stigli su u Goražde Njemci i četnici iz Rogatice pod vodstvom četnika Kosorića, kojemu su predali vlast u Goraždu, a zatim napustili sam grad. Kosorić sa svojim četnicima nastavio je ubijanje i pljačkanje našeg naroda te sa paljenjem kuća. Gubitaka naša posada nije imala.

Od 10. do 11. svibnja 1944. g. bez događaja.

12. svibnja 1944. godine noću od 12. na 13. svibnja 1944. g. bila su pripucavanja na posadu I. bojne ovog zdruha koja drži položaj oko Sarajeva. Vjerojatno se radi o bandi pljačkaša. Gubitaka naša posada nije imala.

12. svibnja 1944. godine obhodnja V. bojne ovog zdruha upućena sa Jabuke u pravcu Mesića bila je dočekana sa vatrom od strane četnika. Obhodnja je uspjela iste rastjerati. Gubitaka naša posada nije imala.

Od 13. do 17. svibnja 1944. nije bilo nikakvih naročitih događaja.

17. svibnja 1944. g. došli su partizani sa Sjetline preko Korjena na teritorij III. bojne ovog zdruha u selo Dragovići, te se ovdje sudarili sa 3. sati iste bojne. U suradnji njemačkih SS postrojbi³ i njemačkog zrakoplovstva uspjelo je partizane potisnuti u selo Ljaljicu, te uz pomoć 2. i stožerne sati iste bojne dalje prema Modrom Polju.⁴ Gubitaka na našoj strani nije bilo. Neprijateljski: 12 mrtvih izbrojano. Ove borbe su trajale do 25. svibnja o. g.

Od 26. svibnja do 29. o. g. nije bilo nikakvih akcija s naše strane osim redovitih izviđanja na svim odsjecima osiguranja ovoga zdruha.

30. svibnja 1944. g. grupa partizana naišla je noću iz sela Tušila na Bobovački Breg — kota 1463, gde je bila dočekana od 1. voda 5. sati III. bojne ovoga zdruha jakom puščanom vatrom te se, koristeći noć, provukla jugo-zapadno između kote 1728 i 1542 na Krstac planinu — kota 1664 gdje je ponovno bila dočekana vatrom jedinica 5. sati spomenute bojne i razbila u dvije grupe, te pošla u pravcu Dindo (5,5 km j. i. od Bjelemića),⁵ ovdje je bila ponovno dočekana od jedinica 5. sati i razbijena.⁵ Na mjestu borbe pronađena su tri mrtva partizana-bez isprava. Borba na Dindo zbila se 31. svibnja 1944. g.

³ Riječ je o jedinicama 14. puka 7. SS divizije. Vidi dok. br. 174—177.

⁴ Borba je vođena sa jedinicama 17. NOU divizije. Vidi dok. br. 114.

C) ISKUSTVA: NEDOSTATCI I POGRIEŠKE:

Nedovoljan broj častnika i dočastnika tako, da su jedinice oslabljene sa zapovjednim osobljem a time i njihova sposobnost za borbu. Nedostatak automatskog oružja i opreme, te teško održavanje veza, budući da su pojedine postrojbe udaljene od sjedišta pošta, željezničkih stanica i do 100 kilometara. Najčešće se ne mogu koristiti niti cestama, jer su pod stalnom paskom partizana i četnika. S toga je za takove jedinice nužno potrebno dodjeljivanje krugovalnih postaja.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK

(Cordašić)

(M. P.)

Cordašić⁸

BR. 221

OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 9. POSADNOG ZDRUGA O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U HERCEGOVINI U MAJU 1944. GODINE¹

OBCA BOJNA RELACIJA

I. DIO

o podhvatima postrojbi 9. posadnog zdruga u mjesecu *svibnju* 1944. g.

A) RASPORED CETA, JAČINA I NAORUŽANJE U TOKU MJESECA SVIBNJA 1944. G.

Zdrug je u toku mjeseca svibnja imao u svom sastavu pet bojna i jednu bitnicu, čiji je raspored i jačina bio sljedeći:

I. bojna sa sjedištem u Humu raspoređena je na osiguranju željezničke pruge Hum — Poljice. Ova je jačine: 15 častnika, 46 dočastnika i 499 domobrana sa 612 pušaka, 22 strojopuške,

⁶ Juraj

8 strojnica, 23 strojosamokresa, 23 samokresa i 8 bacača mina — malih.

II. bojna sa sjedištem stožera u Mostaru raspoređena je: 1. sat u Dubrovniku, 2. sat u Nevesinju, 3. sat s. Crnici — Domanovići, 4. sat Rotimlja. Jačina bojne je 13 častnika, 29 dočastnika i 1196 domobrana sa 936 pušaka, 8 strojopušaka, 3 strojnice, 1 strojosamokres, 15 samokresa i 2 bacača mina.

III. bojna (Domdo bojna Gacko) sa sjedištem u Kuli Fazlagić raspoređena je za zaštitu sela oko Gacka i Kule. Ova je jačine: 52 dočastnika i 480 domobrana (milicionera) sa 405 pušaka, 6 strojopušaka i 3 strojnice.

IV. bojna (Domdo bojna Dubrovnik — Metković) sa sjedištem stožera bojne u Slanom raspoređena je: 1. sat u s. Mlinište, 2. sat u s. Topolo, 3. sat u Slanom. Jačina bojne je: 9 častnika, 30 dočastnika i 692 domobrana (milicionera) sa 477 pušaka.

V. bojna (Domdo bojna Dubrovnik — Metković i Domdo sat Gruda) sa sjedištem stožera bojne u s. Čilipi (Konavle), raspoređena je: 1. sat Komolac, 2. sat Mlini, 3. sat u s. Čilipi i 4. sat u s. Ljuta. Jačina bojne je: 11 častnika, 38 dočastnika i 1017 domobrana (milicionera) sa 867 pušaka, 1 strojnica, 2 strojopuške i 2 samokresa.

1. bitnica (Posadna bitnica Sinj) u Sinju, jačine je: 2 častnika, 7 dočastnika i 42 domobrana, sa 17 pušaka, 1 samokres i 4 gorska topa 10 cm 0.16.

A) PODHVATI:

U toku mjeseca svibnja t. g. postrojbe — jedinice ovoga zdruga nisu poduzimale veće podhvate nego su vršile osiguranje mjesta u kojima su raspoređene i željezničke pruge, gdje su odbile nekoliko manjih neprijateljskih napada na svoje postave.

Važniji događaji bili su sljedeći:

Dana 1. svibnja ov. g. Po zapovjedi Niemaca, 300 boraca naše II bojne (Domdo bojne Gacko) upućeno iz Gackog u akciju sa njemačkim postrojbama na postav kod Stepna (10 j. Gacko) i Džodžine gomile (11 j. z. Gacko) sa zadatkom odbrane ovih postava za vrieme akcije čišćenja, koje su poduzimale njemačke² i četničke postrojbe oko Gacka.³ Na ovim postavima

² Vjerovatno je riječ o dijelovima njemačke 369. legionarske divizije. Vidi tom IV, knj. 24, dok. br. 25, napomenu br. 4 i dok. br. 96 u ovoj knjizi.

došlo je do sukoba sa odmetnicima. U ovoj borbi ubijena su 2 partizana (Talijana), a 8 ih je zarobljeno, koji su predati njemačkom zapovjedništvu.

11. *svibnja* oko 21.00 sat upućene su dvije naše ophodnje i to jedna sa uporišta Diklići prema Jasenica-Lug, a druga sa uporišta Jasenica-Lug prema Diklicima, obe jačine od po 30 domobrana i 1 častnikom, te su se ove sukobile sa dvije partizanske grupe jačine 80 ljudi. U ovoj borbi nije bilo gubitaka.—

13. *svibnja* prilikom ponovne akcije čišćenja na području Gacka od strane Niemaca učestvovalo je i 350 naših boraca — pripadnika III. bojne ovog zdruge, koji su bili raspoređeni također na postavu Stepen — Džodžina gomila — Kobilja glava (sve 10 — 11 km j. od Gacka), gdje je došlo do ogorčenih borbi sa partizanima.⁴ U ovoj borbi naši su borci ubili 4 partizana i 5 ih zarobili i predali Niemcima.

20. *svibnja* pokušalo je nekoliko odmetnika privući se uporištu 6. jurišne sati I. bojne na Jasenica-Lugu, ali su napadači pravovremeno opaženi, te su puščanom vatrom protjerani.

27. *svibnja* oko 00.30 sati partizani su izvršili napad na naša uporišta na osiguranju željezničke pruge, koje drže dijelovi I. bojne ovog zdruge i to jednovremeno na Jasenica-Lug, Diklići i Poljice (sve 13 — 16 s. od Dubrovnika). Napad je izvršen sa po oko 30 ljudi na svako uporište, naoružanih puškama i strojosamokresima a na Diklice još i sa 2 strojopuške. Nakon dvosatne vođene borbe uspjelo je partizane odbiti bez gubitaka s jedne i druge strane.

C) ISKUSTVA:

Nikakva iskustva se nisu stekla, pošto nikakvi podhvati nisu vođeni, već samo kako se iz gornjeg vidi odbijeno nekoliko manjih neprijateljskih napada na naša uporišta.—

D) NEDOSTATCI I POGRIESKE:

Nedostataka i pogriješaka nije bilo, osim što je brojčano stanje I. bojne, koja vrši osiguranje željezničke pruge vrlo malo za izvršenje dodjeljenog joj zadatka.

ZAPOVJEDNIK — PUKOVNIK
Zuech
Zuech⁵

OPŠTA BOJNA RELACIJA BRZOG ZDRUGA ZA MAJ 1944 O RASPOREDU I DEJSTVU NA SEKTORU TRAVNIKA¹

I. dio

OPĆA BOJNA RELACIJA

o podhvatima dielova Brzog zdruga na području Lašva — Turbe u mjesecu svibnju 1944. godine.

A) RAZPORED CETA, JAČINA I NAORUŽANJE:

Dielovi ovoga zdruga na tom području i to:

Stožer zdruga, osim Pozad. odjela (Ib), stožer III. bojne sa 9., 10., 11. i 12. sati, 7. sat II. bojne i obkoparski vod 8. sati II. bojne, raspoređeni su bili kako slijedi:

- Stožer zdruga (bez Pozad. odjela), stožer III. bojne, obkoparski vod 8. sati, obkoparski, dojavni i protuoklopni vod 12. sati sa stožerom te sati u Travniku;
- 1 vod 10. sati, 1 vod 11. sati na postavu Dolac — tvornica šibica;
- 11. sat sa stožerom sati na postavu Rankovići;
- 1 vod 10. sati sa stožerom sati na postavu Bila — most,
- 1 vod 10. sati na postavu Divjak — most,
- Motorkoturaški vod 12. sati u s. Vitez,
- 1 vod 9. sati na postavu ž. p. Vitez,
- 1 vod 9. sati na postavu Stražara br. 2,
- 2 voda 9. sati sa stožerom sati na postavu ž. p. Busovača.

Jačina i naoružanje nepromijenjeno.

B) PODHVATI:

U toku mjeseca svibnja dielovi ovoga zdruga na području oko Travnika vršili su osiguranje željezničke pruge Lašva — Turbe raspoređeni po pojedinim uporištima kako je pod A) navedeno, te su odbili nekoliko manjih napada i prepada na pojedina uporišta. Nadalje vršili su razviđanja i manje podhvate, kojom prilikom su dolazili u borbu sa neprijateljem, kojeg su uspješno protjerali nanijevši mu gubitke.

POJEDINOSTI:

7-V-1944.: U 23.15 sati izvršila je skupina odmetnika jačine 15 ljudi sa jednom strojopuškam i jednim bacačem prepad na uporište ž. p. Vitez sa istočne i sjevero-istočne strane. Prepad je odbijen u 23.50 sati kada se neprijatelj povukao u istom pravcu.²

8-V-1944.: U 12.40 sati naišao je podhvatni vod iz Rankovića pod zapovjedništvom narednika Grabuška Nedeljka kod s. Bistro (13 km južno od Travnika) na grupu od 10 odmetnika, koji su se nakon kraće borbe povukli u jugo-zapadnom pravcu.³

15-V-1944.: U 21.30 sati izvršila je grupa od oko 15 odmetnika sa 1 strojnicom napad na uporište ž. p. Vitez iz pravca s. Pirići (2.5 km istočno od ž. p. Vitez). Napad je u 22.00 sati odbijen, kada se neprijatelj povukao u istom pravcu.⁴

16-V-1944.: U 23.20 sati izvršen je vatreni prepad od grupe odmetnika jačine 10—15 ljudi sa 2—3 strojna oružja na bunker 22 i 23 postava Tarabovac (Travnik) i postav Dolac — tvornica šibica, iz pravca s. Dolac (i. od Travnika). Prepad je trajao do 24.00 sati, kada se neprijatelj povukao. Radi guste magle potjerni roj iz Tarabovca nije mogao da održi dodir sa neprijateljem u gonidbi.

22-V-1944.: U 04.00 sati upućena su sa postava Ranković 2 podhvatna voda 11. sati pod zapovjedništvom por. Sklenara u s. Bistro (13 km j. od Travnika) sa zadatkom prikupljanja vojnih neposlušnika. Kod s. Bistra naišli su na neprijatelja jačine 30 ljudi te jednom strojnicom. Nakon kratke 1 žestoke borbe odmetnici su na juriš potisnuti iz sela u 14.00 s., 1 domobran je ranjen, a kod neprijatelja, po pričanju seljaka, 4 ranjena.⁵

29-V-1944.: Između 16.35 i 16.40 sati skupina od 7 američkih lovaca sa dva trupa napala je u niskom letu sa strojnicama i malim topovima mjesto i posadu Turbe i Travnika, te osobni vlak kod ž. p. Dolac i osobni vlak kod ž. p. Buvsovača. 1 domobran je ranjen, 2 njemačka vojnika poginula, 2 građanske osobe poginule i 8 građanskih osoba ranjeno. Kod

² Vjerovatno je riječ o dijelovima 7. brigade i Visočko-fojničkog NOP odreda koji su toga dana bili u zasjedi kod željezničke stanice Lašva. Vidi dok. br. 77 i 151.

³ i ⁴ Odnosi se na dijelove Travničkog NOP odreda. Prema izvješčaju Štaba ovog odreda od 31. maja 1944. njegove jedinice su se tada nalazile na prostoru s. Trnovac — s. Pričani — s. Rastovo. (Arhiv V. I. I., reg. br. 21/3, k. 854.)

⁵ Vidi dok. br. 151.

sela Komar (9 km od Turbe) srušio se jedan zrakoplov iz te skupine, sva tri zrakoplovca poginula.

30-V-1944.: U 17.00 sati primljena je brzojavna zapovjed od 7. SS-Gorske divizije, da se prikupljanjem svih raspoloživih snaga i smanjenjem dosadašnjih postava najprije zaposjedne područje Rastovo (20 km j. od Travnik) i dalje živanom podhvatnom i izviđačkom djelatnošću u istočnom i jugoistočnom pravcu prema Fojnici razbiju i vežu snage 10. partizanske divizije, koja se iz prostora G. Vakuf povlači na prostor Fojnica — Kreševo u cilju razaranja saobraćajnih veza.^K

31-V-1944.: U toku dana izvršeno je prikupljanje dielova radi izvršenja prednje zapovjedi.

Vod 12. sati povučen je iz s. Vitez, te unišao u sastav svoje sati u Travnik. Vod 11. sati iz Dolca upućen je u sastav svoje sati u Rankoviće, 1 vod 7. sati povučen je iz Turbeta u Travnik, gdje je preuzeo postav Tarabovac od voda 12. sati, koji je ušao u sastav svoje sati. 12. sat krenula je iz Travnika u 9.00 sati prema Rankovićima, gdje je zajedno sa 11. sati krenula u 23.30 sati prema Rastovu jačim lijevim krilom po visovima istočno od ceste, a desnim krilom zapadno od ceste Rankovići — Rastovo, gdje su stigle 1. 6. u 13.30 sati.

Postav Rankovići preuzeo je vod 10. sati, koji je povučen sa postava Divjak.

U ovom mjesecu nisu stečena nikakova osobita iskustva, niti su primjećeni značajniji nedostaci i pogreške obćeg značaja.

ZAPOVJEDNIK — PUKOVNIK:
(Schlacher)
Schlacher